

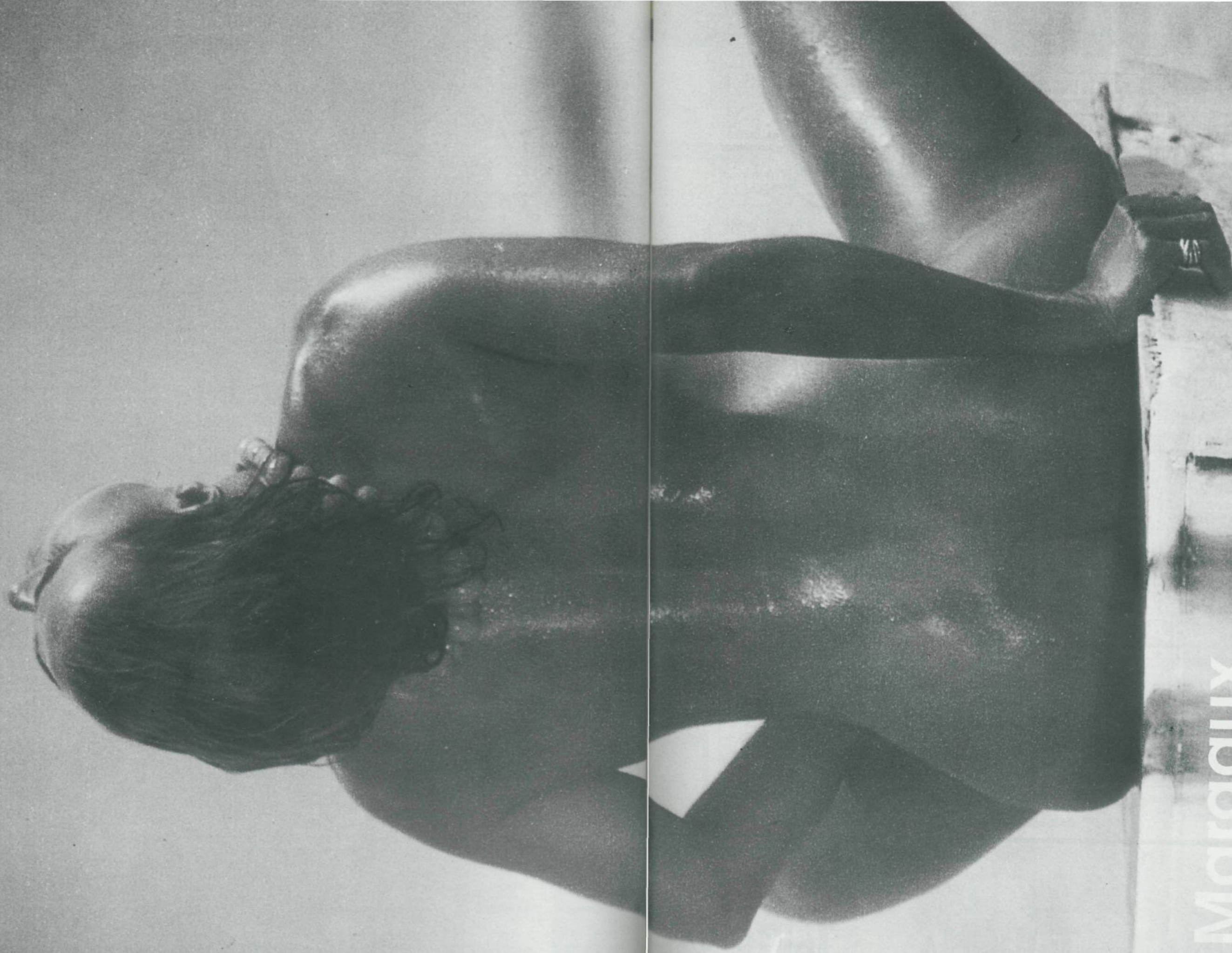
SL

17-086

⚡

TRIBUNA

št. 4 / 3. marec 1991 cena 15 din

Margaux
HEMINGWAY

ТРИБУНА

KAZALO

PLODNA UTOPIJA

Slovenska oblast se v tem trenutku ukvarja s temeljnim vprašanjem lastnega poslanstva: kako čim hitreje in čim ceneje preiti iz postkomunizma v konkurenčni kapitalizem, kako deželi - zdajšnji balkanski kloaki - povrniti sijaj, ki ga je nekoč že imela. Skratka: ustvariti v Sloveniji takšno oazo miru in reda, katere eksotičnost bi bila v premem sorazmerju s tujimi naložbami. Predaprilska civilna družba, ki se je v oblastnih sobanah prelevila v politično državo, natanko ve, kako se miru in redu streže. Za slovensko oblast sta značilna dva paradoksa: prvi oblast prezentira, drugi pa jo generira. *In v čem je prvi paradoks?* Če je bilo za prvotno stanje (totalitarni komunizem) značilno, da je oblast imela pravico do vsega, potemtako naj bi to pravilo v stanju miru in reda odpadlo. Obveljalo naj bi pravilo samoomejitve. Če bi to merili z državnim proračunom, potem slovenska oblast ni samoomejevalna. Če bi kvaliteto politik oblasti merili z uspešnostjo zakonodajnega telesa, ki je v slovenskem primeru "zakonoizvržno" telo, potem so politike nekvalitetne. In končno, če upoštevamo še avtocenzuro opozicije (v strahu pred morebitnim "narodnim izdajalstvom"), smo ponovno v izhodišču. Oblast ima pravico do vsega - tako kot nekoč - in celo do tega, da požre eno izmed svojih hčera - sodno oblast.

Ciniki bi dejali, da v deželi, ki se napaja s tradicionalizmom, stvari ne morejo biti drugačne. Imamo dva boga: prvi je nesmrten (Bog), drugi pa smrten (bog). Verjeti pa ne gre niti Bibliji niti Leviatanu.

Drugi paradoks slovenske oblasti je dolgoročen, povezan pa je s povečanim regionalizmom v združujoči se Evropi. Nam najbližji je severnoitalijanski primer. Vse dokler bodo pojem slovenske državnosti polnili s simbolnimi, mitskimi in drugimi iracionalnimi elementi, vse dotlej bo obstajala utopija, da lahko Slovenija postane članica velikega evropskega koncerta. Ali drugače povedano: v tistem trenutku, ko bo Slovenija postala "polnopravna članica" stare celine, to ne bo nova evropska država, ampak (samo) nova evropska regija. Projekt suverenosti je plodna utopija: za državo bolj plodna in bolj utopična, za davkoplačevalce pa manj plodna in manj utopična.

Branko Čakarmiš

- 3 Intervju:
Mika Tripalo,
HNS
- 7 Slovenska vrata
v svet
- 10 Rasim Kadić,
Lucidni Bosanec
- 12 dr. Vojislav
Kuštunica
- 14 Kolumni
- 20 Portret Borisa
Jelcina
- 22 Dnevnik mag.
Igorja Lukšiča
- 24 Fotolabod
- 26 Pogovor z
dr. Petrom
Novakom,
predsednikom US
- 30 Miha Zadnikar
o Lingvistiki
- 36 Berlin report
- 38 Plejboji
- 40 Art
- 42 Gary strikes
again
- 46 Nagradna
križanka
- 48 Pismo iz
Casablance

TRIBUNA je glasilo Študentske organizacije Univerze v Ljubljani. • Tisk: tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. • Naslov uredništva: Kersnikova 4, 61000 Ljubljana, tel. (061)319-496; telefax (061) 319-448. • V uredništvu dežuramo med 10. in 12. uro. • V.d. glavnega urednika: Bojan Korenini. • V.d. odgovornega urednika: Branko Čakarmiš. • Lektorica: Nives Klinc. • Cena 15 din. • Publikacija je obdavčena po 10. alineji 1. točke ter številke 8. Zakona o začasnih ukrepih o davku od prometa proizvodov in storitev (Uradni list SFRJ, št.4/91). • Naslednja številka izide 18. marca 1991.

V uredništvu Tribune ali pri Tribuninih kolporterjih na fakultetah, lahko študentje z indeksom kupijo Tribuno po ceni 5 dinarjev.

願綠的永書法工志北化鮮取梟

Odgovor g. Ivanu Korenu

V zvezi z vašo trditvijo v pismu, objavljenem v prejšnji številki Tribune, da je uredništvo prevedlo pismo g. Cunjaka, vam sporočamo, da se uredništvo ne ukvarja s prevajalskimi posli in da nam je g. Cunjak pismo dostavil v slovenščini. Kar pa zadeva objave dela vašega avtorskega besedila, ki nam ga je kot sestavni del pisma dostavil g. Cunjak, vas lahko napotimo na pošiljalca pisma.

Veliko polemičnega zdravja vam želi uredništvo Tribune.

MOJ ODGOVOR BOLNEMU IVANU KORENU

Tisto kar ste napisali v zadnji Tribuni lahko samo napiše psihopat in nor človek. Vi verjetno za to imate že dokumenta iz Idrijske bolnice. In če boste me še naprej vznemirjali kot »pisatelj« knjige o predsedniku vlade povem vam da bom odkril ta dokumenta.

Dušan Cunjak, Ljubljana

Pojasnilo v zvezi s pismom rektorju Univerze v Ljubljani

V času do objave pisma rektorju Univerze v Ljubljani g. prof. dr. Borisu Sketu, kjer mu očitamo neupoštevanje študentov in dvoličnost, je prišlo do sestanka pri rektorju, kjer smo poskušali odkriti nekatere razloge, ki so bili povod omenjenega pisma. Zaradi popolnosti informiranja želimo navesti nekatere ugotovitve s pogovora.

Ugotovili smo, da je v krajšem časovnem obdobju prišlo do nekaterih proceduralnih napak v zvezi s prisotnostjo študentov pri nekaterih dejavnostih Univerze v Ljubljani (pogodba z Univerzo v Barceloni, podelitev študentskih Prešernovih nagrad). Vzrok za te napake po zagotovitvi gospoda rektorja ni bil v načrtnem neupoštevanju predstavnikov študentov, temveč povsem administrativna napaka pri pošiljanju vabil, ko gre za podelitev Prešernovih nagrad, oz. predložitvi tipske pogodbe, ki ni vsebovala določil o sodelovanju na področju izmenjave študentov. Gospod rektor je obljubil, da se bo osebno zavzel za proučitev možnosti spremembe pogodbe, glede Prešernovih nagrad pa se je opravičil v imenu delavke strokovnih služb Univerze v Ljubljani.

Na pogovoru smo se dogovorili še za nekaj konkretnih projektov, ki jih bomo izvedli v kratkem v sodelovanju z Univerzo in njenimi članicami.

Vse kaže, da je bil strah preuranjen in da je gospod rektor pripravljen aktivno sodelovati s študenti. O tem priča tudi rektorjeva prizadevnost pri uveljavljanju študentskih amandmajev v Statutu. Samo

pripravljenost za sodelovanje pa bomo najlaže potrjevali preko konkretnih dejanj, ki bodo v trenutku, ko se oblikuje Zakon o Univerzi in ostala zakonodaja, ki se tiče Univerze in študentov, nujno potrebna - tako z naše kot rektorjeve strani.

Ljubljana, 26. 2. 1991

Matjaž Tavčar,
član študentske vlade

Odprto pismo neki sežanski publicistki

V letošnji Tribuni št. 3 ste na 3. strani priobčili odprto pismo, ki ga je »dragi gospe Jolki Milič« napisal gospod Jean-Didier Castagnou, generalni sekretar CILT. Vse lepo in prav, če bi nad pismom ne pisalo: Odprto pismo neki sežanski publicistki (to in vse drugo v nadaljnjem besedilu podčrtal R.B.).

Zoper takšen način pisanja odprtih pisem odločno protestiram kot bralec Tribune in slovenski književnik.

Akademijski Slovar slovenskega jezika III (Ljubljana, 1979) razlaga (na strani 39) zaimsek *neki* predvsem tako, da pomeni *neznan ali pa znan, a se noče, ne more imenovati*. Kot *ekspresivno* rabo navaja: *neki Šmon je hujskal ljudi*.

Ker pa nobeno človeško delo ni popolno, bi dejal, da razlagi v navedenem slovarju manjka *slabševalni* pomen zaimka, npr.: Prišel je neki Janez Nebodigatreba in se zaletel v Jolko Milič. Tudi francoski zaimsek *certain (certaine)* ima lahko slabševalni pomen, saj zelo znani slovarji francoskega jezika pojasnjujejo, da je v besedi lahko »une nuance de mépris« (odtenek zaničevanja).

Jolka Milič zagotovo ni neka sežanska publicistka, marveč zelo znana in odlična slovenska pisateljica, živeča v Sežani. Marsikateri slovenski pisun, ki se na Slovenskem ubada s peresom, ji po izobraženosti, znanju, slogu in duhovitosti ne seže niti do kolen. Tudi naš dr. France Prešeren ni bil neki kranjski pesnik, čeprav je živel in umrl v Kranju.

Kdor daje odprtim pismom take nadnaslove, bodisi avtor pisma ali pa uredništvo revije, v kateri je pismo priobčeno, bi se moral naslovljenki in tudi bralecem opravičiti! Sic!

Dr. Rado Bordon, Ljubljana

Pobuda: Zagotovitev pogojev za delovanje mladinskih organizacij

V okviru velikih družbenih sprememb v Sloveniji je v preteklih dveh letih v Sloveniji nastal cel niz mladinskih organizacij (Zveza kmečke mladine, SDM, Roza klub, Mladi krščanski demokrati, MLIN,...). Novo oblikovane mladinske politične organizacije, pa tudi ostale interesne mladinske organizacije se srečujejo s skoraj nepremostljivimi ovirami za svoje delovanje.

Še tako kvalitetni programi se namreč ne morejo uresničiti brez ustreznih finančnih in materialnih sredstev.

Stari režim je namenjal relativno visoka sredstva za delovanje ZSMS in njenih kolektivnih članic kot praktično edinega priznanega zastopnika mladinskih političnih in družbenih interesov. ZSMS si je ob transformaciji v politično stranko po mnenju SDM neupravičeno prilastila tudi finančna in materialna sredstva, ki so bila namenjena uresničevanju interesov slovenske mladine, nova vlada pa še ni izoblikovala ustreznih mehanizmov za delovanje mladinskih organizacij.

Pojavljajo se težnje, da bi postal novo nastali Mladinski svet Slovenije edini posrednik med slovenskimi mladinskimi organizacijami in slovensko vlado. SDM kot soustanoviteljica MSS zavrača to možnost, saj bodo članice MSS uresničevale le del svojih interesov v okviru MSS, poleg tega pa obstajajo mladinske organizacije, ki niso članice MSS.

Socialdemokratska mladina meni, da je nujno potrebno zagotoviti tudi ustrezne možnosti za delovanje slovenskih mladinskih organizacij, zato Socialdemokratska mladina od izvršnega sveta R Slovenije zahteva:

1. Takoj naj se v okviru ministrstva za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo ali ministrstva za zdravstveno in socialno varstvo formira urad za mladino kot predhodno fazo ustanovitve ministrstva za mladino.

2. Slovenska vlada mora v predlogu proračuna za leto 1991 upoštevati tudi sredstva, ki jih potrebujejo slovenske mladinske organizacije za svoje delovanje.

3. Takoj naj se pristopi k oblikovanju kriterijev za razdelitev sredstev za delovanje mladinskih organizacij. Partnerji pri oblikovanju kriterijev naj bodo slovenska vlada/urad za mladino ter zainteresirane mladinske organizacije. Urad za mladino naj tudi nadzira smotno porabo sredstev.

SDM predlaga naslednje možne kriterije:

- za sredstva lahko kandidirajo samo tiste mladinske organizacije, ki delujejo na nivoju R Slovenije, katerih delovanje ni v nasprotju z ustavo in zakoni R Slovenije in ki imajo izoblikovan statut, oz. pravilnik o finančno-materialnem poslovanju,

- število članstva mladinske organizacije,

- kakovost projektov, ki jih namerava izvajati mladinska organizacija.

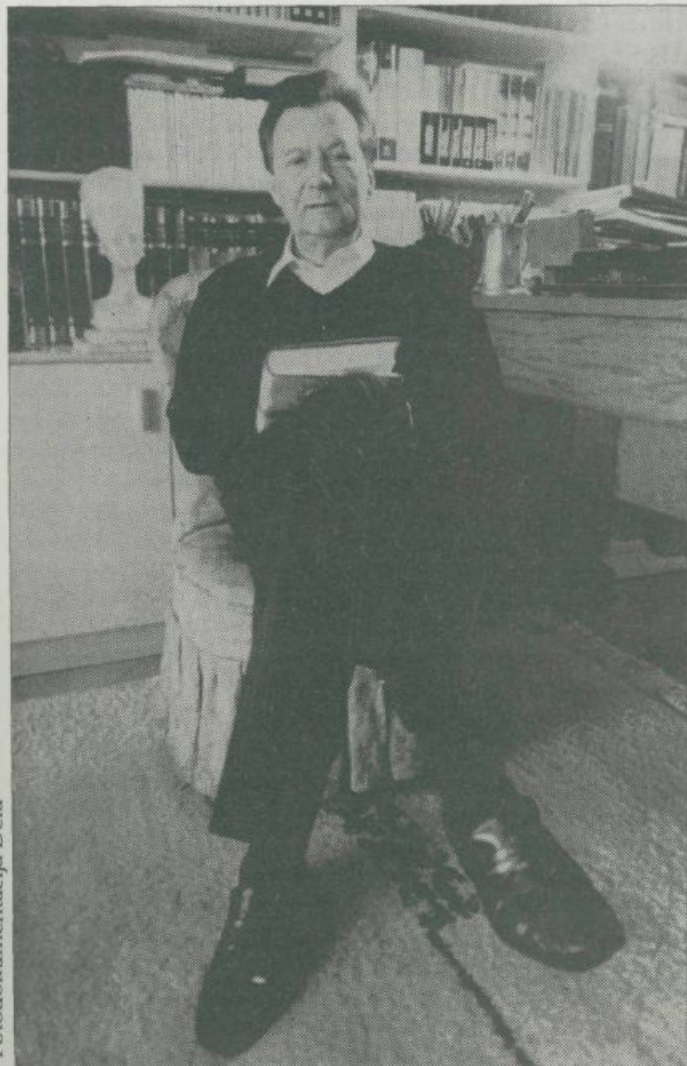
Socialdemokratska mladina podpira sprejem zakona o MSS in je v tem smislu že podala ustrezno mnenje Klubu poslancev SDSS. Socialdemokratska mladina zavrača možno vlogo Mladinskega sveta Slovenije. Članice MSS naj za svoje sodelovanje pri projektih v okviru MSS plačujejo kotizacijo.

Ljubljana, 16.2.1991

2.konferenca SDM

Andrej Žorž

Intervju: Miko Tripalo:

»Zavzemam se za republiške armade«

Če je bila Savka Dabčević-Kučar »prva roža hrvaške pomladi« koncem šestdesetih in v začetku sedemdesetih let, potem je bil Miko Tripalo v tem času najbolj eksponiran hrvaški politik. Nekdanji Titov mladinec, ki so ga mnogi imeli za njegovega morebitnega naslednika, je pred tremi leti s prvim intervjujem, objavljenim v Mladini, prekinil sedemnajstletni molk. Človek, ki mu nihče nikoli ni oporekal izjemnega političnega talenta in senzibilnosti, je tudi danes zadržal politični šarm, s katerim se je pred dvajsetimi leti dvignil do resničnega karizmatičnega voditelja hrvaške pomladi. Čeprav bolan, je Miko Tripalo danes aktiven v HNS, poleg tega pa je luciden analitik političnega dogajanja na tem delu Balkana. V njegovem zagrebškem stanovanju, ki je, mimogrede povedano, zelo blizu Savkinega, smo se pogovarjali o maspoku, Hrvaški in hrvaštvo nekoč in danes, Jugoslaviji, JLA, Titu in še marsičem drugem...

TRIBUNA: Ne morem si kaj, da se ne bi na začetku vrnil dvajset let nazaj. Takrat so v tedniku »Hrvatsko sveučilište« zapisali, da ste najpopularnejši hrvaški politik po Stjepanu Radiću. Danes pa ste kljub aktivnemu političnemu udejstvovanju po mojem mnenju predvsem analitik hrvaških in jugoslovanskih političnih razmer. Kako bi lahko na kratko ocenili dogajanje po razbitju maspoka pa vse do začetka strankarskega pluralizma leta 1989 ter razvoj dogodkov na Hrvaškem v zadnjih dveh letih?

TRIPALO: Leto 1971 je pomenilo poraz reformskih in protistalinističnih sil ne samo na Hrvaškem, ampak tudi drugod po Jugoslaviji. Neostalinizem je zmagal, kar se je kazalo v ukinjanju zametkov tržnega gospodarstva in krepitvi monopolne vloge Zveze komunistov v družbi. Mislim, da je bil naš poraz

oziroma neuspeh naših prizadevanj, da bi modernizirali sistem, eden od poglobitnih razlogov za krizo, ki se je v vseh svojih razsežnostih pokazala v naslednjih letih. Takrat je bila Hrvaška utišana, mnogo ljudi je bilo odstranjenih iz političnega in javnega življenja, toda duh hrvaške pomladi je ostal v srcih ljudi. In upanje, ki je še vedno tlelo, je v letu 1989 in še posebej ob volitvah leta 1990 ponovno prišlo na površje.

TRIBUNA: Ali lahko torej rečemo, da je Hrvaška v začetku devetdesetih let nadaljevala s točko, na kateri je bila s porazom t. im. maspoka pred dvajsetimi leti zaustavljena?

TRIPALO: Takšna teza je nekoliko popreproštena. Osnovne ideje so si sicer blizu, toda spremenjene razmere v državi in svetu so omogočile, da je bil

narejen korak naprej, o katerem takrat nismo niti razmišljali.

TRIBUNA: Maspok ni bil enotno gibanje, kar konec koncev dokazuje tudi dejstvo, da so se njegovi junaki, kot so Tuđman, vi, Savka, Budiša, Čičak, Veselica, Haramija in drugi danes znašli v različnih strankah. In vendar se zdi, da so ideje, ki ste jih takrat, pa tudi še pred nedavnim kot zmernež označevali za ekstremne in nacionalistične - pri tem mislim npr. zahtevo po lastni republiški vojski ali pa članstvu Hrvaške v OZN - postale legitimne zahteve hrvaškega naroda. Ali to pomeni, da je Jugoslavija postala še hujša temnica narodov, kot ste si takrat predstavljali, ali pa je mogoče res, da je maspokovska desnica, ki jo v Srbiji označujejo za ustašoidno, danes dobila krila?

TRIPALO: Maspok je bil pluralistično gibanje. Na eni strani so bili reformno

usmerjeni predstavniki države in partijske strukture, na drugi študentsko gibanje, Matica Hrvatske, Društvo književnikov Hrvaške ter velika skupina intelektualcev in širokih slojev prebivalstva. Osnovne zahteve so bile skupne - tržno gospodarstvo, ukinitve idejnega in političnega monopola ZK ter vključitev nekaterh konfederalnih elementov v takratno federativno zasnovano ustavo. Mimogrede povedano, to nam je s sprejetjem ustavnih dopolnil l.1971 tudi uspelo. Razlike med protagonisti hrvaške pomladi takrat niso bile tako očitne, saj smo si vsi v prvi vrsti prizadevali za uresničitev temeljnih ciljev. Izražanje zahtev, o katerih govorite, torej težnje po priznanju mednarodno-pravne subjektivitete Hrvaške in po lastnih oboroženih silah, za kar se zavzemam danes tudi sam, bi takrat pomenilo še večje represalije nad ljudmi in hrvaško republiko. Očitno gre za evolucijsko pot, ki se je takrat pač začela.

TRIBUNA: Poglejte, gospod Tuđman omenja med ideologi, na katerih gradi politiko HDZ in Hrvaške, tako Starčevića kot Radića. Zanj je Pavelićeva NDH država, ki jo je velik del prebivalstva sprejel kot rešitev iz monarhistične ječe narodov. Ali lahko takšno sklicevanje morda celo upravičeno skrbi potomce tistih, ki so pred petdesetimi leti v Jasenovcu,

Jadovnu in drugod v imenu genocidne ideje umirali?

TRIPALO: Ustavil bi se pri NDH. Tuđman je po mojem mnenju naredil napako, ko je na prvi skupščini HDZ-ja o tej državi govoril na tak način. To je seveda vneslo zmedo, ki jo je Tuđman kasneje bolj ali manj spretno poskušal razjasniti. NDH je bila brez dvoma fašistična tvorba, satelitska država, ki so jo ob okupaciji vzpostavili Nemci in Italijani.

TRIBUNA: V kolikšni meri je bila ta država po vašem mnenju hrvaška?

TRIPALO: NDH ni bila hrvaška država. Izgubila je velik del ozemlja, imela je sicer svoje simbole, o hrvaštvu se je mnogo govorilo, toda kot fašistična tvorba NDH ni mogla uresničiti želje Hrvatov po nacionalni državi. Nacionalna država mora namreč temeljiti na

suverenosti, ki pa je NDH, direktno podrejena Rimu in Berlinu, ni imela.

TRIBUNA: Ali obstaja razlika med pojmovanjem hrvaštva pred dvajsetimi leti in danes?

TRIPALO: Hrvaštvo je vedno pomenilo možnost izražanja samobitnosti hrvaškega naroda, nacionalnih občutij in popolno enakopravnost z drugimi narodi, ki v tej skupnosti živijo, ob kar seveda veliki hrvaški avtonomiji. Pojem hrvaštva se ne spreminja, od razmerja moči pa je bilo vedno odvisno, v kolikšni meri se je hrvaštvo lahko udejanilo.

TRIBUNA: Nekoč ste izjavili, da je bila hrvaška pomlad v šestdesetih in v začetku sedemdesetih let pravzaprav bitka za Jugoslavijo. Danes je vse to, kar se dogaja, verjetno

mlačnega Nixonovega stališča. Tudi danes je čutiti prevladujočo težnjo mednarodne politične javnosti, da se Jugoslavija ohrani, pri čemer je mnogim vseeno, za kakšno ceno. Ali je torej po vašem mnenju v tem trenutku pametneje nekoliko zavreti slovenska in hrvaška prizadevanja za izgraditev suverenih in samostojnih držav ter prepričati svet v neizbežnost naših teženj ali pa bi bilo bolje postaviti mednarodno javnost pred izvršeno dejstvo, s tem pa seveda veliko več tvegati?

TRIPALO: Vsaka odločitev temelji na oceni notranjega in mednarodnega razmerja političnih moči. Dejstvo je, da je Zahod podpiral stari komunistični režim in status quo v Jugoslaviji, izhajajoč iz lastnih ozkih geostrateških interesov.

V obdobju hladne vojne je Zahod menil, da lahko le na ta način prepreči povečanje sovjetskega vpliva v naši državi. Z druge strani pa se Brežnjev in SZ nista nikoli odrekla cilju, da Jugoslavijo ponovno vrnejo v socialistični »lager«. Danes je sicer to že preteklost, toda potrebno bo še mnogo časa, da svetu razložimo, kaj pravzaprav hočemo.

Nedavno sva bila z Zlobcem v Rimu na simpoziju, ki ga je organizirala Italijanska socialistična stranka. Tam smo se soočili z nerazumevanjem naših prizadevanj po us-

tanavljanju nacionalnih držav. Zakaj? Evropa je namreč to vprašanje rešila že pred stopetdesetimi ali dvesto leti. Narodi, ki živijo v SZ in Jugoslaviji, pa stopajo na to pot šele danes. Zahodu se zdi to anahronično, balkansko razmišljanje o nacionalnih državah in pri tem ne doumejo, da moramo tudi mi skozi procese, ki so že daleč za njimi. Ne zavedajo se, da se bomo le tako vključili v drugi veliki tok, ki poteka v Evropi, t. j. v integracijske in globalizacijske procese.

TRIBUNA: Kaj menite o možnosti jugoslovanske konfederativne opcije v tem trenutku?

TRIPALO: V to ne verjamem in mislim, da bi bila danes najpametnejša mirna, demokratična razdružitev. Bojim pa se, da je v Jugoslaviji preveč razgretih glav in političnih sil, ki bodo poskušali to za vsako ceno preprečiti.

samo boj za suvereno Hrvaško...

TRIPALO: Tega nisem izjavil. Gre za naslov intervjuja z mano, čeprav teh besed v tekstu sploh ni. Res pa je, da takrat nismo govorili proti Jugoslaviji nasploh, ampak smo bili proti Jugoslaviji, kakršna je bila tedaj. Poudarjali smo, da nismo za vsakršno Jugoslavijo in se zavzemali za resnično demokratično in federativno skupnost. To je danes sicer že zastarelo, takrat pa je pomenilo korak naprej.

TRIBUNA: Kaj mislite o t.i. nadnacionalnem jugoslovanstvu, kakršnega zagovarja Ante Marković in nekatere druge stranke?

TRIPALO: Mislim, da so to nesmisli, saj je čas že davno povozil takšno pojmovanje jugoslovanstva.

TRIBUNA: Ena od vaših tez je, da je bil poraz maspoka med drugim posledica energične zahteve Brežnjeva po zamenjavi protisovjetskega hrvaškega vodstva in

TRIBUNA: Mislite na JLA?

TRIPALO: Na JLA, nekatere politične sile in konec koncev tudi na Srbijo in Črno goro. Ha, ha...

TRIBUNA: Zanimivo je, da nova hrvaška ustava obravnava odnos do Jugoslavije dokaj pomirljivo, kar je v nasprotju z nedavno resolucijo o razdruževanju, ki jo je sprejel sabor. Od kod tako hitra sprememba? Je vzrok morda zaostritev na relaciji Republika Hrvaška - JLA?

TRIPALO: Politična stališča se pač spreminjajo...

TRIBUNA: Toda to je vendarle izredno hitra sprememba...

TRIPALO: Relativno hitra. Hrvaška ustava je pač izrazila naše takratno prepričanje, da je vendarle mogoče doseči dogovor. Kasneje pa se je izkazalo, da je možnost sporazuma vse bolj oddaljena. Zato je bila po mojem mnenju sprejeta resolucija, ki pa seveda še ne pomeni odcepitve. Gre za nadaljevanje normalne poti, v katero pa povsem ne verjamem. Le suverene države pa se lahko pogovarjajo o morebitnem novem dogovoru.

TRIBUNA: Ali Hrvaška sploh lahko postane suverena država, glede na to, kar se dogaja v Kninski krajini?

TRIPALO: Popolnoma jasno je, da Hrvaška ne izpolnjuje vseh pogojev za svojo suverenost. Problem pa ni le Knin, ampak v še večji meri naša navezanost na Jugoslavijo. Šele razdružitev bi omogočila reševanje srbskega problema na Hrvaškem. Razmere so zapletene predvsem zato, ker so hrvaški Srbi zgolj orodje v rokah tistih, ki jim pot v osamosvajanje Hrvaške ne ustreza. Zato lahko rečemo, da je upor v srbskih občinah na Hrvaškem pravzaprav oblika grobe diskusije o prihodnji ureditvi Jugoslavije.

TRIBUNA: Menite, da je mogoč novi srbsko-hrvaški sporazum podoben tistemu, ki sta ga sklenila Cvetković in Maček leta 1939?

TRIPALO: Vseje mogoče, vendar v to ne verjamem.

TRIBUNA: Nedavno ste v članku v zagrebškem »Danasu« zapisali, da hrvaški po vojni ni pripadlo celotno ozemlje, ki je sodilo v sklop Banovine Hrvaške. Mar aktualizacija tega vprašanja pomeni, da se Republika Hrvaška ne odreka temu teritoriju, pa čeprav bi se morale pri tem njene meje spremeniti?

TRIPALO: Ne, ne gre za to. Hrvaška je zelo jasno povedala, da sprejema obstoječe meje. Povsem normalno pa je, da praktično nobena država ni zadovoljna s svojimi mejami. Postaviti

to vprašanje znotraj Jugoslavije bi bilo v tem trenutku zelo nevarno in napačno. Spreminjanje meja je možno le z mirnim sporazumom prizadetih držav, vse drugo bi bilo zgolj nevarna pustolovščina. V omenjenem članku sem hrvaške meje problematiziral le zato, da se ve, kaj nam je nekoč pripadalo. Če se že vsi s tem hvalijo, mislim, da ni nič narobe, če tudi Hrvaška obelodani dejstva, ki jih hočejo nekateri prezreti.

TRIBUNA: Mislite, da JLA lahko mirno sprejme razdružitev ali razpad Jugoslavije?

TRIPALO: Želel bi, da bi bilo tako. Če bo, pa bomo videli.

TRIBUNA: Bili ste eden tistih, ki so se zavzemali za departizacijo armade, še preden je to postalo moderno. Takrat ste govorili - »departizacija da, depolitizacija ne«. Kako bi s tega stališča ocenili ustanovitev ZK - Gibanja za Jugoslavijo?

TRIPALO: Nisem govoril »departizacija da, depolitizacija ne«. Zavzemal sem se za departizacijo, torej za ukinjanje par-

tijskih organizacij v JLA ter depolitizacijo v ideološkem smislu. To še ne pomeni, da bi JLA opustila domovinsko vzgojo svojih pripadnikov. Temu se ne odreka nobena moderna armada. Sem torej tako za departizacijo kot tudi za depolitizacijo in sem zato proti ZK - Gibanju za Jugoslavijo, saj menim, da gre za prikrito obliko ustvarjanja politične osnove za vojaški poseg.

TRIBUNA: Prej ste govorili o domovinski vzgoji. Domovinska vzgoja pa je združljiva samo z republiškinimi armadami, kajne?

TRIPALO: Tako je. Zavzemam se za republiške armade.

TRIBUNA: Večkrat je bilo mogoče slišati mnenje, da je Hrvaška republika, ki nima prave opozicija, in da so hujša nasprotja znotraj samih strank kot pa med njimi. Ali se s tem strinjate?

TRIPALO: Nasprotja znotraj strank obstajajo. To je mogoče opaziti tako v vladajoči HDZ kot v nekaterih drugih strankah. Kar se tiče odnosov med

strankami, bi lahko rekel, da je dosežen konsenz glede suverenosti in obrambe hrvaške samostojnosti. Pri vseh drugih vprašanih, kot so pojmovanje demokracije, način reševanja ekonomskih težav in socialnih problemov pa so prisotne ogromne razlike.

TRIBUNA: Ali lahko HNS (Hrvaška narodna stranka) kot stranka z močnim intelektualnim potencialom zapolni nekakšno praznino, ki je nastala med HDZ in opozicijo?

TRIPALO: Naša stranka to že počne. Hitro se razvija in mislim, da že združuje večino hrvaških intelektualcev bodisi kot člane ali pa simpatizerje. Volitve pa so pokazale, da to še ni dovolj za zmago, zato bomo morali »med ljudstvo«.

TRIBUNA: Ali je med intelektualci prisotno razočaranje po skoraj desetmesečni HDZ-jevski vladavini?

TRIPALO: Razočaranje je prisotno. Treba pa je dodati, da HDZ ni imela prav veliko svojih intelektualnih kadrov.

TRIBUNA: V razpravah pred sprejetjem hrvaške ustave je bilo zame najzanimivejše prekanje o tem, ali bi Hrvaški bolj ustrezal predsedniški ali parlamentarni sistem. Končno je bila sprejeta kompromisna rešitev, ki pa daje predsedniku kljub vsemu velika pooblastila. Ali ni to nevarno za mlado hrvaško demokracijo?

TRIPALO: Če bi bil sprejet sistem, ki je bil prvotno predlagan, bi bila nevarnost zagotovo ogromna. Ne zaradi osebe, za katero gre (čeprav tudi to ni nepomembno), ampak zaradi dejstva,

da smo vsi živeli v totalitarnem režimu in je »enoumni« način razmišljanja prodril globoko v nas. Ne mislim samo na bivše ali sedanje komuniste. To se je lepo pokazalo v delu glavnega odbora KNS (Koalicije narodnega sporazuma), v katerem so bili tako bivši komunisti kot ljudje, ki niso bili nikoli v ZK. Toda pri

načinu reševanja posameznih vprašanj te razlike ni bilo mogoče opaziti...

TRIBUNA: Ali lahko primerjamo metode HDZ-ja s tistimi, ki jih je uporabljala bivša komunistična oblast?

TRIPALO: Zagotovo. V odnosu do množičnih medijev, reševanju kadrovskih vprašanj in prepričanju v lastno nezmotljivost je še veliko ostankov boljše vizma.

TRIBUNA: Verjetno je HDZ razočaral predvsem pri reševanju gospodarskih težav.

TRIPALO: Da, saj pravega ekonomskega programa pravzaprav niti nimajo. Ne strinjamo se z njihovim modelom reprivatizacije in še nekaterimi drugimi potezami, ki spominjajo na to, kar smo že doživeli. Opravičuje jih sicer dejstvo, da je Hrvaška v tem trenutku na žalost okupirana z drugimi problemi, toda ekonomska vprašanja bodo v naslednjih mesecih gotovo vse bolj prihajala v ospredje.

TRIBUNA: Kako bi ocenili slovensko-hrvaško sodelovanje? Gre po vašem mnenju za trdno vez ali sodelovanje po sili razmer?

TRIPALO: Normalno je, da imata tako Hrvaška kot Slovenija svoje specifične interese. Če je le-te mogoče uskladiti, je pač treba sodelovati. Priznati pa je treba,

da se slovenski in hrvaški interesi v marsičem tudi razlikujejo.

TRIBUNA: Ali mislite, da v tem trenutku Hrvaška bolj potrebuje Slovenijo kot Slovenija Hrvaško?

TRIPALO: Menim, da je potreba po sodelovanju obojestranska.

TRIBUNA: Zakonec še vprašanje, ki morda ne sodi v kontekst, je pa vsekakor zanimivo. O vas so govorili kot o Titovem ljubljencu in njegovem morebitnem nasledniku. Kaj mislite o Titu danes?

TRIPALO: Tito je bil velik državnik in človek, ki je l.1941 uspel zgraditi enotno jugoslovansko platformo boja proti fašizmu in k vstaji pritegniti široke ljudske množice. Ne gre pozabiti tudi zgodovinskega »ne« Stalinu l.1948... Toda vse to še ne pomeni, da Tito ni bil boljševik. Takoj, ko je opazil, da bi lahko demokratične reforme, ki jih je sicer podpiral, utegnile ogroziti obstoječi sistem in njega samega, je bilo vsega konec. Bil je pač človek, ki je neizmerno cenil in ljubil oblast.

Miko Tripalo (r. 1926 - Sinj) - politični delavec, član Izvršnega biroja predsedstva ZKJ. Gimnazijo je obiskoval v Sinju in Zagrebu. Končal je Višjo politično šolo Đuro Đaković v Beogradu in Pravno fakulteto. V NOB je sodeloval od l. 1941. Član ZKJ je od l. 1943. Bil je član Okrajnega in Okrožnega komiteja KPH, nato sekretar OK SKOJ in organizacijski sekretar OK KPH za Kninsko okrožje. Po osvoboditvi je bil sekretar OK SKOJ za Dalmacijo, sekretar OK SKOJ za Istro in organizacijski sekretar PK SKOJ za Hrvaško. Sekretar (1950-1953) in zatem predsednik CK NO Hrvaške in predsednik Centralnega odbora Zveze študentov Jugoslavije (1953-1955). Od tedaj pa do l. 1962 je bil predsednik CK NO Jugoslavije. Na 7. in 8. kongresu je bil izvoljen za člana CK ZKJ. Bil je član IK CK ZK Hrvaške (1962-1966), politični sekretar Mestnega komiteja ZK Zagreb, od l.1966 pa sekretar Izvršnega komiteja CK ZKH vse do izbora v Izvršni biro predsedstva ZKJ na 9. kongresu. Bil je tudi predsednik Komisije ZKJ za razvoj Zveze komunistov. Je nosilec partizanske spomenice 1941 in več visokih odlikovanj.

ŠIROKA CESTA V SVET

Mednarodnopravna uveljavitev Slovenije bo težka - v vsej zapletenosti »odklapanja« od Jugoslavije se postavlja vprašanje racionalnosti tega početja. Zlasti zaradi nevarnosti »napačnega« poteka scenarija v notranjem dogovarjanju med republikami. V zunanji politiki bo vsekakor profitiral tisti del današnje Jugoslavije, ki bo pravno priznan za njenega naslednika. Z uspešnimi potezami pa zna takšna »okrnjena Jugoslavija« prav lepo blokirati emancipacijske težnje Slovenije, Hrvaške in morda še koga.

V današnjem svetu si je brez članstva v OZN izredno težko zamisliti afirmacijo neke novonastale države (klasičen primer je Turška republika

V sklop t.i. sistemskih zakonov, ki jih slovenski parlament sprejema od samega začetka, sodi tudi zakon o zunanjih zadevah Republike Slovenije. Tega so obravnavali v odborih in vladi, sedaj pa čaka na dokončno revizijo izvršnega sveta. V skupščinski klopi bo prišel po sprejetju famoznega ustavnega dopolnila 99, s katerim bi se Slovenija odklopila do te mere, da bi bila povsem samostojna zunanja politika nujno potrebna. Zakon je podoben avstrijskemu in italijanskemu, obravnava pa vse vidike zunanje politike, od ministrstev, predstavništev, načine imenovanja funkcionarjev v zunanjem ministertvu, ambasadorjev, predstavnikov... Osnutek zakona pa ne določa strateške usmeritve slovenske zunanje politike, ki je izhajala iz trikotnika predsedstvo-

STRANKE O ZUNANJI POLITIKI

severni Ciper), zlasti potrebno pa se zdi članstvo v povsem aktualni mednarodni situaciji: po pariški listini (KEVS), ki je končala s hladno vojno v Evropi in revitalizacijo Varnostnega sveta OZN. Sicer obstajajo države, ki niso članice OZN (Švica, obe Koreji, miniaturne evropske dežele), ki pa so že etabrirane in vsebinsko tesno povezane z ostalim svetom. Prav to je tisto, kar Slovenija takoj ob potencialni odcepitvi »nujno« (kakor za koga) potrebuje: sodelovanje iz čisto življenjsko-pragmatičnih razlogov s specializiranimi agencijami OZN (npr. WPU, WMO) in z mednarodnimi finančnimi organizacijami (poleg GATT-a najpomembnejši IMF in IBRD), ki pa slovijo kot najkonzervativnejši v svetu in jih motijo kakršnekoli spremembe. Praksa pridobivanja članstva v teh organizacijah doslej odgovarja negativno na avtomatično sukcesijo v primeru razpada neke države ali odcepitve neke enote od nje.

Foto: Borut Krajnc

skupščina-zunanje ministrstvo.

Dejstvo je, da se bo samosvoja slovenska zunanja politika težko postavila na lastne noge, če ne bo pridobila zunanjepolitičnega inventarja, ki je sedaj v lasti zvezne države. Pogajanja o slovenskem deležu bodo prav gotovo naporna. Končana pa naj bi bila do poletja, ko se bodo - po nepreverjenih podatkih - slovenski predstavniki v jugoslovanskih predstavništvih po svetu začeli vračati domov. Seveda če to ne bo v nasprotju s slovenskim nacionalnim interesom.

Kratka turneja premiera Peterleta, finančnika Kranjca in zunanjka Rupla po državah Beneluxa in nekaterih institucijah Evropske skupnosti je pokazala, da bo pot od razglasitve suverenosti do priznanja tega akta dolga in trnova. Verjetno bodo zadnje ovire na tej poti konservativne trdnjave evropskih in svetovnih monetarnih institucij.

Predstavniki slovenskih političnih

Glede na trenutne jugo-srbske interese pa je mogoče predvidevati zavore tudi s strani »okrnjene Jugoslavije«. OZN sicer nalašč ne obravnava držav s sporno mednarodnopravno subjektiviteto, zlasti nerada pa se ukvarja z državami, katerih ozemlje je nejasno razmejeno. V tem primeru (kar se samih meja tiče) ima Slovenija nekoliko več možnosti od Hrvaške in morda BiH, saj bosta Srbija in Črna gora (kot ustanoviteljici in očitno tudi pravni naslednici Jugoslavije) prav gotovo postavljali pretenzije na del ozemlja (vzhodna Hercegovina, severovzhodna Bosna, zahodna Bosna s Krajino), vendar pa so v celoti tudi njene možnosti majhne. Zakaj?

Za pesimiste:

1. Okrnjena Jugoslavija doseže s pomočjo sovjetskih »hardlinerjev« veto SZ v Varnostnem svetu - prvi korak k sprejemu v OZN je namreč priporočilo VS OZN, v katerem pa ima pet stalnih članic pravico do veta. Manj verjeten se zdi veto ZDA (kar je sicer odvisno od razmerja med lobbyji) oziroma Velike Britanije ali Francije (tradicionalno »prijateljstvo«, zlasti pa morda strah pred »verizno

strank so nam povedali nekaj o tem, kakšna naj bi bila zunanjepolitična usmeritev Slovenije v prihodnjem obdobju:

Zeleni Slovenije - ZS,

Božo Flajšman: »Podrobneje o slovenski zunanjepolitični

opredelitvi nismo razpravljali. Smo za samostojnost. Lahko bi rekli, da smo za nevtralnost Slovenije. Sodelovati bi morali z vsemi državami. Glede vojaškega povezovanja z drugimi državami je naše stališče jasno. V prehodnem obdobju naj bi funkcijo vojske opravljala teritorialna obramba, potem pa naj bi Slovenija krenila po poti demilitarizacije, kar seveda izključuje vsakršno vojaško zunanjepolitično povezovanje. Podobno je tudi naše stališče kar zadeva politično povezovanje.

Slovenska kmečka zveza - ljudska stranka - SKZ-LS,

Marjan Podobnik: »V stranki še nismo obravnavali vprašanja zunanjepolitične usmeritve s stališča temeljnega problema nevtralnosti oziroma pripadnosti. Naši člani imajo o tem različna mnenja. Trenutno je v slovenski javnosti večinsko mnenje

reakcijo»). Poleg tega torej, da pet velikih sil glasuje za, oz. da se glasovanja vzdrži, potrebuje Slovenija v VS devet glasov od petnajstih. Postavlja se vprašanje: kdo bo sestavljal VS v času slovenske prošnje za članstvo v OZN. Do kdaj si odcepljena slovenska država lahko privoščiti čakanje v pol-izolaciji (predpostavka je seveda, da bodo Slovenijo nekatere sosedine in države à la Islandija priznale takoj oz. hitro)?

2. Priporočilo VS OZN se nato predloži na rednem zasedanju Generalne skupščine OZN, ki o pomembnejših zadevah odloča z dvotretjinsko večino! Ste realisti? ... Vzemite atlas v roke in pričnite šteti države, s katerimi je imela oz. ima SFRJ tradicionalno ugodne stike (zlasti nekatere neuvrščene), in tiste z močnimi centrifugalnimi silami, ki bodo na namig Beograda (?) a priori proti separatističnim »pokrajnam«. Ko/če boste prišli do številke 53, vedite, da s sprejemom v OZN za lep čas ne bo nič, oz. da se neodvisni balkanski Švici za lep čas slabo piše. Slovenija se na negativno razsodbo Generalne skupščine nima komu pritožiti.

Za optimiste: Bo že kako! Malo bomo zategnili pasove in bla bla bla... Jugoslavija bo postala konfederacija.

Iz treh razlogov se postavlja vprašanje racionalnosti totalne odcepitve Slovenije

od Jugoslavije:

1. zgoraj omenjene komplikacije;

2. čas: zaradi notranjih nasprotij je Jugoslavija padla z najboljše pozicije med ex-socialističnimi deželami na raven Sovjetske zveze (in je le še pred Romunijo, Bolgarijo in Albanijo) - z malo dobre volje in odrekanja tako opevane suverenosti bi jugoslovanske republike (tako tudi Slovenija) pridobile na času, tako v odnosu do sodobnih evropskih integracij kot glede »stabilizacije« v očeh zahodnega kapitala. Morda bi bilo bolje, ko bi slovenska oblast namenila odvečno energijo v propagandno predstavljanje sončne dežele po elitnih managerskih revijah (Fortune, Forbes, Business Week ...), tako kot to

počne npr. Katalonija, in infiltrirala svoje ljudi v zvezne institucije, zahtevala premestitev nekaterih organov in NBJ iz Beograda proti zahodu.

3. V sodobni Evropi poteka istočasno z integriranjem tudi proces vedno večje regionalizacije Evrope - regije pridobivajo vedno večje pristojnosti in vedno večjo ekonomsko moč; zakaj plavati proti toku, zakaj rušiti, zakaj ne izkoristiti dejstva, da je bila Slovenija (sicer »le« kot regija) prva vzhodnoevropska dežela, ki se je zavzemala za povezovanje celotne Evrope!? Nekateri napovedujejo postopen razkroj sedanjih držav - zakaj torej ne izkoristiti pionirstva in prehitovati (?) ostale!?

Seveda je ogromno drugih razlogov, ki govorijo v prid odcepitvi - nisem jih ponavljal, ker jih v glavnem poznate. Gre le za argumentiranje, ki je danes izredno pomembno, čeprav je zanj morda že prepozno. Le včasih imam zajeban občutek, da mnogi slovenski politiki, ne le da ne vedo, kaj počno, ampak niti ne vedo, zakaj so tam.

Miodrag Djurdjević

v prid nevtralnemu usmeritvi Slovenije. Vendar naslonitev na zahodni svet lahko pomeni tudi delno odpoved nevtralnosti. Slovenija se mora povezovati z vsemi državami, prioriteta naloga pa mora biti povezana z zahodno civilizacijo. Moram opozoriti, da so bile zadnje razprave v skupščini glede Zalivske vojne s strani opozicijskih strank bolj v potuho Sadhamu Huseinu in Iraku. Naša stranka v celoti podpira resolucijo Varnostnega sveta o takojšnjem umiku Iraka iz Kuvajta.

Socialdemokratska stranka Slovenije - SDSS,

Matjaž Sinkovec: »Podal bi opis usmeritve slovenske prihodnje zunanje politike, ki naj bi potekala v treh fazah. V prvi fazi, ki že traja od proglasitve neodvisnosti, skušamo doseči razumevanje sveta za slovenske težnje in skušamo svetu razložiti, da bo prišlo do neodvisnosti Slovenije, in sicer tako, da bo Slovenija postala subjekt mednarodnega prava. Druga faza se bo začela, ko bo Slovenija dosegla neodvisnost. Tedaj bo sledilo prizadevanje za priznanje Slovenije s strani drugih držav in vključevanje v mednarodne organizacije. Pri tem ni nujno vztrajanje na članstvu, vsekakor pa si mora Slovenija

prizadevati za statusne opazovalke oziroma specialnega gosta. V tretji fazi bomo poskušali utrditi samostojnost s sklepanjem mednarodnih pogodb s sosednjimi in drugimi državami, ter pristopanjem k mednarodnim konvencijam, ki jih v prejšnjih dveh fazah še nismo mogli podpisati. Te pogodbe ustvarjajo večje možnosti za enakopravno sodelovanje.

Naša stranka, čeprav je miroljubna, ne vztraja na nevtralnosti. Strinjamo se, da je diplomacija prijazno govoričenje, medtem ko za takšnim govoričenjem diplomati pogosto mahajo z gorjačo. V tej fazi, dokler se Slovenija ne vključi v mednarodni sistem, naša država potrebuje tudi svojo obrambo. Tudi v poznejšem obdobju ne izključujemo vojaškega sodelovanja tudi na mednarodnem področju, eventualno tudi v NATO paktu.

Socialistična stranka Slovenije - SSS,

Vojko Vovk: »Mi smo že sprejemali nekatera stališča in smo tudi predlagali republiškem sekretariatu za zunanje zadeve, naj se ustanovi posebna skupina, ki naj bi se ukvarjala z odnosi v SFRJ. Ostali resor pa naj bi se ukvarjal z drugimi državami, s poudarkom na evropskih državah. Ta naš predlog je sekretariat za zunanje zadeve tudi sprejel. Kar zadeva Jugoslavijo, se zavzemamo za bilateralne stike z republikami, ne pa z zveznimi organi, ki so pod srbskim in vojaškim pritiskom. Ti pogovori naj bi potekali predvsem o ekonomskem sodelovanju. S takšnimi pogovori smo že tudi začeli. Gre predvsem za plasman izdelkov na jugoslovansko tržišče, skupne investicije in meddržavne pogodbe o vseh vrstah gospodarskega sodelovanja. Legitimni predstavniki za takšne razgovore so republiška vodstva in ne zvezni organi.

Tudi v Evropi morajo pogovori potekati na bilateralni ravni, ki pa jih morajo opravljati parlamentarne delegacije. S sosednjimi državami oziroma državami srednje Evrope se moramo pogovarjati predvsem o gospodarskih temah. Multilateralni odnosi podlegajo birokratskim strukturam s konzervativno miselnostjo, ki menijo, da se jugoslovanska kriza lahko razreši edino na ta način, da se ohrani enot-

na država. Obstajajo tri možnosti političnega statusa Slovenije: nevtrščnost, nevtralnost in pristop k NATO paktu. Naša stranka se zavzema za nevtralnost politiko. Sporno pri tem je le to, da mora država, če hoče, da jo priznajo druge države, podati garancije, da se je sposobna braniti sama. Država, ki bi bila razorožena, je lahko žrtev Varšavskega pakta, s čimer se lahko meja med paktoma bolj približa. Torej nam gre v tem trenutku bolj za prizadevanje za nevtralnost. Nekateri tudi menijo, da bi bilo za Slovenijo najbolje, če bi se priključili NATO paktu. Vendar je vprašanje, če ima NATO pakt sploh kakšen interes, da bi sprejeli Slovenijo.«

Stranka demokratične prenovе - SDP,

Vojo Vanišnik: »V SDP menimo, v skladu s projektom demilitarizacije, da je koncept stalne nevtralnosti Slovenije kot samostojne in suverene države tisti, ki bi bil zanjo najbolj ugoden. To pa zaradi razsežnosti, geografske lege Slovenije, števila prebivalcev in njenega neposrednega okolja. Ta koncept bi nudil najboljšo možno varnost. Mislimo, da ne bi bilo nobene ovire, kar je pokazala tudi praksa drugih nevtralnih evropskih držav, da na ta način razvijamo odnose s tujimi državami, evropskimi državami, predvsem pa centralnoevropskimi skupnostmi. Ni nobenega nasprotja med evropsko integracijo in stalno nevtralnimi političnim položajem Slovenije.

Jasno je, da Slovenija s svojo oboroženo silo ne more igrati posebne vloge v evropskem prostoru, ki se že tako ali tako na nek način relaksira. Status nevtralnosti omogoča, da nacionalne potenciale usmerimo v produktivne veje gospodarstva, ne pa v neproduktivno oboroževanje.

Kar zadeva odnose z drugimi jugoslovanskimi republikami, bi nanje morali gledati kot na odnose v sklopu Konference o evropski varnosti in sodelovanju. Kakorkoli se bo razdružitev končala, bo s temi državami potrebno razvijati povezave v duhu listin Evropske konference o varnosti in sodelovanju. Sodelovanje bi moralo biti čim tesnejše. Ne izključujem tudi možnosti, da bo na Balkanu prišlo do dvostranskih ali večstranskih povezav in sporazumov, s čimer bi sodelovanje še bolj kvalitetno okrepili. Takšen primer imamo danes v Skandinaviji, kjer države na več področjih skupaj nastopajo navzven. Skandinavian Airlines je že takšen primer, kjer gre za

skupno prometno omrežje. In tako bi lahko bilo tudi na Balkanu. Ne pride pa v poštev, da bi Slovenija do balkanskih držav imela drugačne odnose, kot bi jih imela z drugimi evropskimi državami. Smo za čim tesnejše sodelovanje, kajti integracija Evrope bi morala pospešiti tudi integracijo držav na Balkanu.«

Slovenski krščanski demokrati - SKD,

Peter Reberc: »V sedanji fazi slovenske zunanje politike je potrebno biti čim bolj ofenziven tako v jugoslovanskem prostoru kakor tudi v tujini. Predstaviti je treba željo in voljo, da se uresniči cilj: samostojna in suverena Slovenija, bodisi znotraj Jugoslavije ali znotraj evropske integracije. Vojaško povezovanje je stvar, o kateri mora odločiti parlament. Slovenska vojska bi v začetku morala pokazati voljnost braniti slovensko samostojnost, ne bi pa smela postati neka grožnja z orožjem. V stranki mislimo, da bi bilo treba dejansko začeti z

razdruževanjem od Jugoslavije, ne pa da to samo predlagamo. Plebiscit daje za razdružitev dovolj pooblastil sedanji oblasti. Potrebno je najti razumno rešitev, ki mora upoštevati položaj Slovenije in njene ekonomske interese. Ne pričakujemo, da nas bo Evropa sprejela čez eno, dve ali tri leta, vendar se je na to treba pripravljati z uvajanjem evropskih standardov, zakonodaje. Postati moramo Evropa, ne da bi že bili v njej. Če bi Slovenija ostala v Jugoslaviji, bi morali na evropsko stvarnost še dolgo čakati. Z drugimi jugoslovanskimi republikami je treba najti skupne možnosti za bodoče sodelovanje.«

Slovenska demokratična zveza - SDZ,

Dimitrij Rupel: »Kar zadeva nevtralnost oziroma pripadnost Slovenije kakšni

vojaški ali politični zvezi, je odgovor ta, da se bo Slovenija lahko vsaj v daljši perspektivi vključila v Evropsko skupnost. Evropska skupnost je simetrična konstitucija, kar zadeva področja obrambe, zunanje politike in monetarnega sistema. Če hoče biti Slovenija del Evropske skupnosti, bo morala upoštevati enake pogoje kot ji upoštevajo druge članice.

Narava odnosov z drugimi jugoslovanskimi republikami oziroma državami bo odvisna od dogovora oziroma rezultata pogajanj, ki tečejo v teh tednih oziroma mesecih. Lahko, da bo imela Slovenija z drugimi jugoslovanskimi državami različne odnose: tesnejše, konfederalne npr. s Hrvaško, manj tesne pa recimo s Srbijo ali Črno goro. V vsakem primeru bo v prihodnjem obdobju Slovenija postavila lasten zunanje-politični sistem, kar pomeni, da se bo do drugih držav vedla v skladu s svojimi nacionalnimi interesi.«

Liberalno-demokratska stranka:

»Kar zadeva politike do drugih jugoslovanskih republik (držav) smo prepričani, da je mogoče mednacionalne probleme na Balkanu rešiti samo s pogajanjem; ker je v našem globokem interesu, da se ti problemi rešijo, saj Slovenija ne more živeti z državljansko vojno ob njenih mejah, bomo sodelovali z vsemi tistimi političnimi silami v Jugoslaviji, ki se bodo zavzemale za dialog, strpnost in kompromis, ne glede na njihovo politično usmeritev.

Zavzemali se bomo za Evropo regij in ne Evropo narodov - držav, tj. za tako Evropo, v kateri lokalne avtonomije ne bodo avtonomije znotraj nacionalnih držav, ampak avtonomije znotraj Evrope. Do uresničitve tega cilja bi po našem mnenju Republika Slovenija morala voditi nevtralistično zunanjo politiko kot politiko podpiranja vseh pobud za miroljubno reševanje spornih situacij in politiko nepovezovanja v mednarodne organizacije pretežno vojaške narave. Na pragmatično operativni ravni se zavzemamo za tako mednarodno politično angažiranje, ki bo v prvi vrsti podpiralo vključevanje Slovenije v mednarodne ekonomske oz. ustrezne mednarodne organizacije z ekonomsko vsebino (ES in EFTA). Kar zadeva mednarodnih strankarskih povezav lahko rečemo, da se LDS povezuje predvsem z liberalnimi strankami, njen cilj pa je polnopravno članstvo v Liberalni internacionali.

Coran Novković
Branko Čakarmiš

SLOVENCENCI ODHAJAJO

ČASTNO IN POŠTENO

TRIBUNA: Kako reagiraš, ko te obsojajo, da si anti-Srb?

KADIĆ: Ne vem, od koga si to slišal, vendar ti bom kljub vsemu povedal naslednje. Zdi se, da so v svetu, z izjemo Črnogorcev in nekaj Rusov, vsi nasprotniki srbskih interesov: Hrvati, Slovenci, Šiptari, Muslimani, Makedonci, Američani, Evropski parlament...

TRIBUNA: V predvolilni kampanji si govoril, da bo tvoja stranka dobila pet do sedem odstotkov glasov, dobili pa ste komajda dva odstotka...

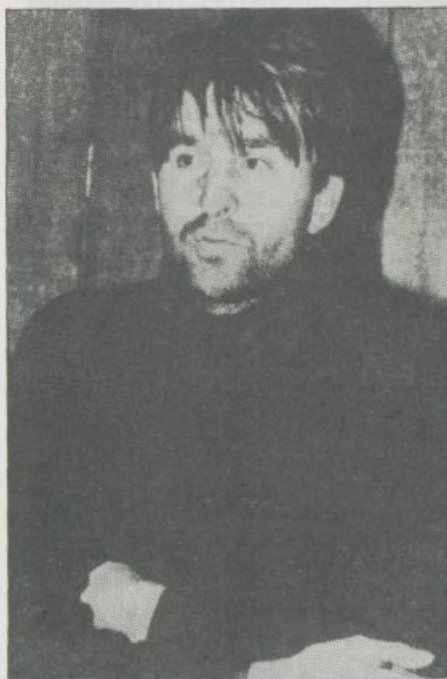
KADIĆ: Takrat sem menil, da so naš maksimum lahko štirje poslanci v parlamentu, danes pa imamo dva. Vendar sem pod pritiski nekaterih v stranki zavestno šel v višje zahteve, in začel uporabljati tezo o petih do sedmih odstotkih. To je bila, skratka, nekakšna politično-taktična poteza.

TRIBUNA: So bili volilni rezultati v BiH zate presenečenje?

KADIĆ: Da. Nacionalne stranke so dobile preveč glasov, kar ni dobro niti za njih niti za Bosno. Za njih ni dobro zato, ker objektivno niso toliko vredne in ne morejo prenašati takega bremena. Če pa so že sposobne, potem to počnejo s pozicije sile: "Kaj hočete, ali ne vidite, koliko glasov smo dobili!" Seveda ni dobro niti to, da je opozicija šibka. Koliko je nova bosenska skupščina neučinkovita, vidimo po tem, da je na prvih treh zasedanjih uspela sprejeti samo Odlok o višini pavšalnega denarnega nadomestila za poslance v Skupščini. In nič več, saj se stranke, predvsem večinske, ne morejo dogovoriti niti o tem, v kateri državi živijo.

TRIBUNA: Tvoja stranka je predlagala, naj bi se volitve v BiH ponovile čez dve leti. Koliko je ta predlog realen?

KADIĆ: ZSM -DZ je dva meseca pred volitvami dala pobudo, po kateri naj bi se volitve v BiH ponovile čez dve leti. To pobudo so podpisale vse ključne politične stranke razen Srbske demokratske stranke. Dokument daje danes svojevrstno moralno in politično obvezo tem strankam, in mi ga bomo, ko bo prišel čas za njegovo aktualizacijo, predstavili javnosti. Lahko se celo zgodi, da bodo vladajoče stranke pripeljale same sebe v takšne razmere, v katerih bodo volitve potrebne še pred tem rokom.

Rasim Kadić (30), politolog in predsednik Zveze socialistične mladine - Demokratične zveze BiH, je že več let v vrhu bosenske politike in to kljub temu, da s svojimi javnimi nastopi pogosto zadeva v glavo. Kadić je na primer imel jajca in je v času kulminacije antibirokratske revolucije dejal nekaterim politikom,

da "Bosna ne rabi politične advokate Slobodana Miloševića." Med drugim je tudi napadel Mirka Ostojića, prosrbsko usmerjenega bosenskega politika, ki je "uspel" z izjavo: "Dovolj nam je alpske glasbe". Pri tem je seveda mislil na glasbo, ki prihaja iz Slovenije.

Poleg Muhameda Filipovića, podpredsednika Muslimanske bošnjaške organizacije, je Rasim Kadić najglasnejši poslanec v novi, večstrankarski bosenski skupščini.

TRIBUNA: Zakaj Srbska demokratska stranka vaše iniciative ni podpisala? KADIĆ: Njihovi argumenti so precej neprepričljivi, gredo pa v to smer,

da nimamo pravice prejudicirati nikogaršnje volje... V SDS obstaja nekaj, čemur bi lahko rekli superkontrola, to je dodatna mera pazljivosti pri vseh rečeh.

TRIBUNA: Meniš, da je SDS najmočnejša politična stranka v Bosni, ne glede na to, da so Muslimani dobili več glasov?

KADIĆ: Po večini političnih analiz bi lahko tako sklepali. Vendar obstaja zaradi primerjave dejstvo, da so ameriški državljani v svetu najbolj varni, pa čeprav je nanje izpeljanih največ atentatov. To pa zato, ker Amerika v vsakem trenutku skrbi o svojih državljanih, kjerkoli so že, in vsakršno ogroženost svojih državljanov ocenjuje kot ogroženost vitalnih ameriških interesov. Nekaj podobnega je tudi s Srbi in njihovo matično državo. Poleg tega ne gre zanemarjati niti velike številčne premoči Srbov v Jugoslaviji niti zgodovinski aspekt komunizma in odstotkovne udeležbe v NOB in delitve funkcij po vojni. Menim, da ima teza o SDS kot najmočnejši stranki v Bosni zgodovinsko utemeljitev. Zgodovina je namreč pokazala, da obstaja kontinuiteta t.i. enotnih srbskih interesov, ki jih ne bi smeli zanemarjati.

TRIBUNA: Zakaj je potemtakem Srbska demokratska stranka v Bosni še pred volitvami oblikovala Srbski narodni svet?

KADIĆ: Srbski narodni svet so ustanovili nekaj mesec pred volitvami, ko so bili volilni rezultati še neznanka. To je zelo pomembno dejstvo, ki kaže na realne namere ustanoviteljev. V času, ko je bila stranka regularno registrirana in pripravljena na volitve, je oblikovanje SNS pomenilo le poskus zamenjave demokracije za srbske institucije in nezaupanje demokraciji, če bi na volitvah pogoreli. Mi smo torej šele danes izvedeli za prave vzroke ustanovitve SNS. Na istih načelih bi morali svoj svet oblikovati tudi komunisti, saj so na volitvah pogoreli...

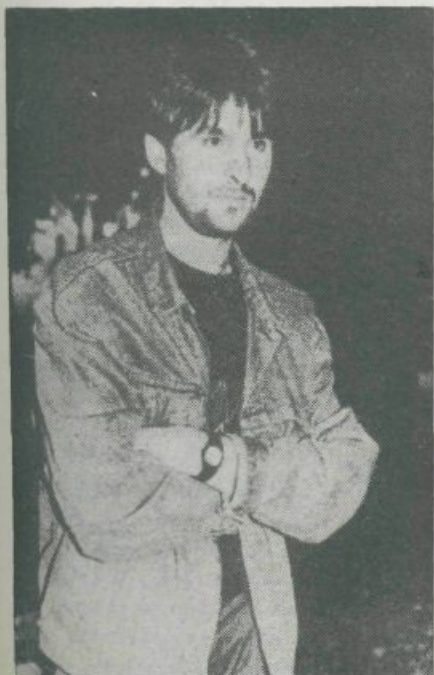
TRIBUNA: Preidiva k Jugoslaviji - če kaj takega sploh še obstaja. Je to dokončno samo še fantom?

KADIĆ: Za Jugoslavijo so stvari končane. To, kar imamo danes, je samo tehnična izvedba. To je zadnjih pet

minut, v katerih je treba rezultat popraviti ali pa ga vsaj obdržati. Kristalno jasno je, da Jugoslavija ne obstaja. Zvezne institucije formalno sicer obstajajo, ne zaradi zavesti o nujnosti njihovega obstoja, temveč zato, ker jih nihče ne želi zapustiti. S tem bi v morebitnih mednarodnih sporih izgubil pozicije. Govori se o tem, da se Slovenija, Hrvaška, Makedonija.. lahko od Jugoslavije odcepijo, kar je zelo neprimerna uporaba pojmov. Zame je natančna varianta na primer: Slovenija se lahko odcepi od ostanka Jugoslavije in ne od Jugoslavije. To je zelo pomembna (terminološka) reč, na katero se pozablja. Kajti če govorimo, da se ta in oni lahko odcepi od Jugoslavije, potem se postavlja vprašanje, kaj Jugoslavija sploh je? Ali potem Jugoslavijo lahko imenujemo, tako kot je v javnosti postalo popularno, Srboslavijo, veliko Srbijo ali morda koalicijo Srbov in Hrvatov.

TRIBUNA: *Kako pa komentiraš poteze slovenskega vodstva?*

KADIĆ: Menim, da so njihove poteze častne in poštene. Enostavno povedano, Slovenci do konca upoštevajo princip nacionalne države in jemljejo zaščito lastnih, nacionalnih interesov povsem zares. Bistvo slovenskega razdruževanja je zavzemanje za politiko čistih računov. V primeru slovenskega odhoda bi bila škoda večja za ostanek države, čeprav

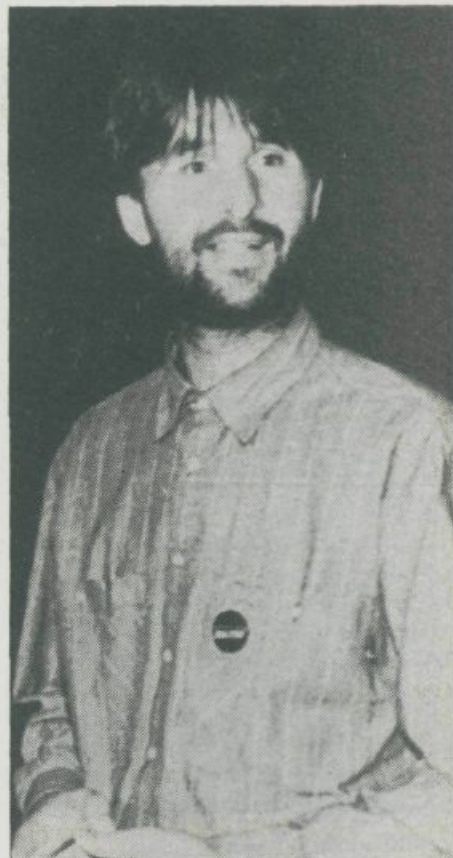
tudi samim Slovincem ne bi bilo lahko. Največja škoda pa bi bila v tem, ker bi ostanek Jugoslavije izgubil motor demokracije, ekonomskega in drugega razvoja, ker je vse to očitno prihajalo prek Slovenije. In končno, odhod Slovenije in takšne Jugoslavije bi v mnogočem zrušil relativno zbalansirano nacionalno ravnotežje.

TRIBUNA: *S tem bi Bosanci izgubili dva milijona zaveznikov...*

KADIĆ: Ni nujno, da so Slovenci vedno zavezniki in oni drugi vedno nasprotniki. Krhanje 45 let grajenega nacionalnega ravnovesja lahko pripelje do nepredvidljivih posledic. Povsem je gotovo, da bo v vsaki izmed teh variant na najslabšem prav Bosna. Kot vedno. In kaj tu moremo...

TRIBUNA: *V takšnih pogovorih se armada ni moč izogniti. Ali pa se armada nas ne more izogniti?*

KADIĆ: Tako kot povsod po svetu, se tudi pri nas uporablja argument armade, ko so razmere zapletene. JLA se trudi pokazati jugoslovanski značaj, vendar nima možnosti. Ona definitivno ni jugoslovanska niti ljudska, vprašanje pa je, če je sploh armada. Sporočilo Politične uprave SSNO je eklatanten dokaz, da armada želi politično disciplinirati vse tiste, ki ne menijo, da je socializem (komunizem) osnova za prihodnost Jugoslavije. Armada se je postavila v vlogo končnega razsodnika političnih razmer v Jugoslaviji. S tem je hotela povedati, da so vsi pogovori o prihodnosti Jugoslavije iluzorni, saj JLA ne misli tako. JLA ni jugoslovanska tudi zato, ker se je opredelila za koncept, ki je propadel na volitvah v štirih od šestih federalnih enotah. Glej, v štirih federalnih enotah se ne zavzemajo za socializem(komunizem). Kako lahko potem armada (ki jo plačujejo tudi te štiri federalne enote) propagira to opcijo? Namesto da bi armada lepo čakala v vojašnicah, izpostavlja politične račune in s tem odločilno vpliva na politične razmere v državi. V svetu obstajajo vojaški udari, spori med političnimi elitami in vojaškimi vrhovi. To je normalno. Pri nas pa je situacija drugačna. Predsedstvo SFRJ je namreč kot vrhovni komandant dalo vedeti, da so vse politične opcije enakopravne. Armade, vsaj zdi se tako, to ne zadeva, saj preferira federalno in socialitično ureditev. Vojska s tem uhaja kontroli vrhovnega komandanta in vzpostavlja temelje za morebitno intervencijo v neposlušnih republikah. To je zame

Fotodokumentacija Dela

največja nevarnost za prihodnost Jugoslavije.

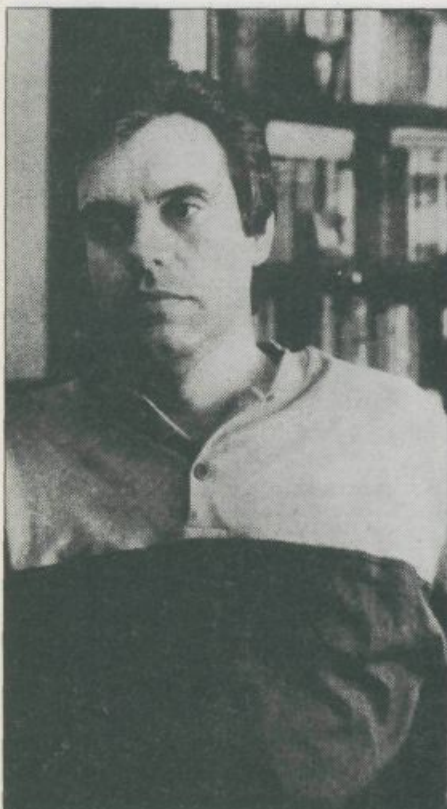
TRIBUNA: *Vrhunec spora med armado in Hrvaško je za nami. Kje je po tvoje bistvo tega spora?*

KADIĆ: S predpostavko, da je vse tisto, kar je bilo o aferi orožja objavljano, točno, potem se zastavljajo naslednja vprašanja: kako to, da nismo nikoli videli filma o ubijanju 74 Šiptarjev na Kosovu? Zakaj nismo dobili filma o načinu organiziranja mitingov v Srbiji in poskusov organiziranja le-teh v Bosni? Zakaj nismo dobili filma o zaustavitvi vagona orožja v Kninu...? To je politika sile. Podobno izvajajo tudi Američani v svetu s selektivnim pristopom k določenim problemom: tu bomo, tam ne bomo udarili, tu lahko, tam ne smemo udariti.

TRIBUNA: *Končno, ali obstajajo možnosti, da bi Srbi živeli v eni državi, tako kot to izrecno želi Slobodan Milošević. Seveda v primeru razpada Jugoslavije?*

KADIĆ: To je morda povsem logična zahteva, le da je v pozitivnem smislu Milošević zamudil za kakih 200 let. Danes lahko ta Miloševićeva zahteva povzroči velike konflikte v Jugoslaviji. Nemci so šli dvakrat v svetovno vojno, da bi živeli v enotni državi, pa so obe vojni izgubili.

Hajrudin Redžović

Fotodokumentacija Dela

*dr. Vojislav Koštunica,
podpredsednik Demokratske stranke*

DEMOKRATI ODPIRAMO VRATA V EVROPO

47 - letni dr. Vojislav Koštunica je na beograjski pravni fakulteti diplomiral leta 1974, kjer je tudi delal kot asistent. Zaradi podpisa peticije, s katero so zahtevali izpustitev profesorja Mihajla Djurića, so ga tega leta razglasili za moralno-politično neprimernega ter ga vrgli s fakultete. Danes dela v pravem "azilu za moralno-politično neprimerne"; je znanstveni sodelavec Centra za filozofijo in družbeno teorijo Inštituta političnih ved. V številnih znanstvenih časopisih je objavil vrsto pomembnih študij o organizaciji političnih strank in opoziciji, leta 1977 pa je izdal knjigo *Politični sistem kapitalizma in opozicija*. Z dr. Kosto Čavoškim, političnim sotrpinom, s katerim sta se v okviru Demokratske stranke nedavno razšla, je leta 1983 izdal knjigo *Strankarski pluralizem ali monizem*. Koštunica je danes eden od podpredsednikov Demokratske stranke in poslanec v Narodni skupščini Srbije. Tako lahko kompetentno oceni novo večstrankarsko življenje v srbskem parlamentu in izven njega.

KOŠTUNICA: Demokratska stranka, kar je vidno iz njenega imena, se zavzema za vzpostavitev demokratične ureditve v Jugoslaviji. Vendar glede na razmere, v katerih deluje, ta naloga ni nič kaj enostavna. Nekateri menijo, da je naloga Demokratske stranke širjenje svojih idej. Tako bo dobila glasove volilcev in z močjo argumentov, ne pa z argumenti moči, kot to počenja zdajšnja oblast, prišla na čelo političnega življenja v Srbiji. Naloga stranke je pravzaprav najprej ustvariti pogoje, v katerih bi bila vladna politika stalna pod kritično lupo opozicije. S tem bi samo vlado primorali, da bi bila odgovorna, kar za sedanjo ne morem trditi. Naša stranka, kar smo od začetka poudarjali, je bila ustanovljena ne glede nasvoje realne možnosti v bližnji prihodnosti. Bili smo trdno prepričani, da bo naša ustanovitev prispevala k hitrejšemu vzpostavljanju demokratičnega večstrankarskega sistema z močno opozicijo. Vendar stvari ne gredo ravno gladko.

TRIBUNA: Večstrankarski parlament je že oblikovan. Kaj bi se moralo potemtakem še zgoditi, da bi prišlo do resnejših sprememb v smeri, ki ste jo nakazali?

KOŠTUNICA: V skupščini je treba sprejeti sveženj političnih zakonov, ki se jim je oblast do sedaj uspešno izogibala. Gre namreč za zakone o tisku, zborovanjih,

volitvah, združevanju... Ti zakoni naj bi omogočali, da se vse te pravice, ki so za normalno demokratično državo normalne, izkoriščajo brez kakršnega koli predhodnega dovoljevanja in dosedanjega obveznega pogojevanja po t.i. sistemu prijave. Ko gre za državne sisteme množičnih komunikacij, radio in televizijo, bi jih morali uporabljati na takšen način, ki bi omogočal njihovo neodvisnost v razmerju do javne oblasti, in hkrati omogočal prezentiranje različnih političnih prepričanj in usmeritev. Potrebno je še posebej z zakonom urediti vire in načine financiranja političnih strank, kar vključuje tudi vprašanje redistribucije sredstev, ki so jih Socialistična stranka in njeni derivati samovoljno vzeli in si jih med seboj razdelili.

TRIBUNA: Za zakon o tisku je očitno, da bodo srbski socialisti in opozicija našli najmanj skupnih točk. Ali je morda to tudi eden izmed razlogov, zaradi katerega so bo Demokratska stranka pridružila Srbskemu gibanju obnove, ki bo devetega marca priredil veliko protestno zborovanje? Povod pa je nekorektno informiranje, predvsem beograjske televizije...

KOŠTUNICA: Glavni odbor Demokratske stranke je takšno odločitev sprejel iz več razlogov. Najprej gre za solidarnost s Srbskim gibanjem obnove, ki ga stalno napadajo v tisku in, žal, tudi v skupščinski

dvorani. V skupščini napadajo tudi druge stranke. Dodati je treba tudi nekaj televizijskih oddaj, ki so dokončno prispevale k temu, da smo se odločili za kombinacijo parlamentarnega in izvenparlamentarnega delovanja, ko gre za opozicijske stranke nasploh in ne samo za Demokratsko stranko. Predstavniki opozicije bodo poleg javnih protestov v skupščini organizirali torej tudi protestno zborovanje pred beograjsko televizijo. Mimogrede, Demokratsko stranko lahko označimo za pionirja v takšnem delovanju. Gotovo se spominjate obračun vodij Demokratske stranke s policije lanskega junija, ko je bil pred beograjsko televizijo podoben protest. Tudi to je eden izmed razlogov, zakaj podpiramo pobudo SGO. Moram poudariti, da nas žalosti dejstvo, da se poročanje iz skupščine ni prav nič spremenilo in to kljub temu, da so za nami večstrankarske volitve in ima opozicija nemajhno število sedežev v parlamentu. Lahko rečemo, da se je poročanje v primerjavi s tistim z volitev celo poslabšalo. To je motiviralo tudi druge stranke, ki se nam bodo devetega marca pridružile. Podpora je že prišla iz Narodne kmečke stranke, valjevske Liberalne stranke, Nove demokracije - Gibanja za Srbijo, ki ga vodi bivši predsednik srbskega izvršnega sveta Duško Mihajlović (njega režimski tisk

napada vsakodnevno) kot tudi Zveze reformnih sil Jugoslavije.

TRIBUNA: Ali lahko pričakujemo, da boste ponovno vzpostavili skupno opozicijsko fronto, tako kot je bilo pred decembrskimi volitvami?

KOŠTUNICA: Organizacija napovedanega zborovanja pomeni prav to. Takšna odločitev temelji pravzaprav na oceni, da v sami skupščini ne obstajajo pogoji, v katerih bi lahko utemeljene zahteve opozicije prodrle v javnost. Za to se je treba zahvaliti predvsem beograjski televiziji. Sicer pa so opozicijski poslanci v skupščini soočeni z dvema vrstama blokad. Prva je sama glasovalna blokada, blokada socialistične večine, ki skorajda vsakič, brez utemeljitve, zavračajo dobronamerne pobude opozicijskih poslancev. Nasprotnega ne bi mogel trditi. Še več: poslanci opozicije so podprli kopico pozitivnih pobud, ki so prišle iz vrst vladajoče stranke. Druga blokada, s katero se srečujemo, je bolj nevarna, in je vzrok protestnega zborovanja. Gre za informacijsko blokado. Želim dodati, da je Demokratska stranka pobudi SGO dodala še predlog, ki je bil aktualen v obdobju pred volitvami. To je, da bi vsi člani naše stranke, kot tudi dobronamerni in demokratsko usmerjeni državljani Srbije, prenehali s plačevanjem televizijske naročnine enopartijski in enoumnni televiziji Beograd. To naj bi zadržali vse dotlej, dokler se razmere v televizijski hiši ne bi spremenile in bi ta popolno in pošteno informirala gledalce.

TRIBUNA: Srbijo je torej težko popeljati v moderno Evropo. Ima potemtakem možnosti, da vanjo vstopi na repu Jugoslavije? Če se ta držani, seveda?

KOŠTUNICA: Na vaše vprašanje bi lahko odgovoril precej enostavno: vsi v Jugoslaviji smo v praktičnem smislu soočeni s številnimi težavami. Jugoslavija se lahko moderni Evropi približa samo tako, če pot, ki ji jo je pol stoletja vsiljevala vladajoča stranka, odločno zavrže. To je težko, kljub temu, da so za nami demokratične in večstrankarske volitve. Starih navad se

očitno vsi počasi otrešamo. Globoko so ukoreninjene v zavesti ljudi, ne glede na to, ali so v Sloveniji ali Srbiji... Spotjo v Evropo razumem predvsem razmah gospodarskih svoboščin in podjetništva, uravnotežene instrumente socialne pravičnosti, odsotnost vsakršnega ideološkega in političnega diktata in monopola, samoumevnost področja temeljnih svoboščin, vzgajanje duha nacionalne tolerantnosti namesto nacionalnega sovraštva. Kar pa je lahko in težko hkrati.

TRIBUNA: Priče smo, da so se tudi druge vzhodnoevropske države soočale s podobnimi težavami kot mi v obvladovanju večstrankarskega življenja. Naše težave so

oplemenitene z obveznimi nacionalnimi vprašanji. Kako jih obvladati?

KOŠTUNICA: Tudi v teh državah so predstavniki vladajočih držav v začetku zavračali vsako obliko dogovorov, zanimivo pa je, da so zavračali dogovore o temeljnih zakonih, ki naj bi jih sprejela tudi Srbija. In zanimivo, predvsem zakon o tisku. Zaradi monopola nad informiranjem, na to se žal moram stalno vračati, so volilni rezultati v Srbiji takšni, kakršni so. Toda od zadnje ekipe socialistov, ki se je pojavila pred volitvami na svoji televiziji, je bil izbran samo en poslanec. To nas hkrati tolaži in prepričuje o velikanskem pomenu medijev. Če se vrnem k vašemu vprašanju. V naši državi kljub vsemu

prihaja do nekaterih premikov. Moram povedati, da slovenska oblast hitreje in resneje popušča opoziciji, kot to počne srbska. To odpira pota demokraciji in frakcije komunistične stranke lahko kvečjemu samo začasno zaustavijo demokratične procese, ki so neizbežni. Čas ni na njihovi strani, je pa tudi proti nekaterim izrazito nacionalističnim strankam v državi. Evropa tega ne želi. Verjetno bo minila tudi ta nacionalistična euforija, ki je zajela vse po malem in hitro bomo spoznali, kaj so prave reči. Če nič drugega, nas bo življenje k temu prisililo.

TRIBUNA: Kaj bo Demokratska stranka prispevala k temu, da bo naša pot v Evropo hitrejša?

KOŠTUNICA:

Poleg političnih svoboščin, pri katerih vztrajamo od samega začetka, smo se in se zavzemamo za trdno varovanje osebnih svoboščin. Smo za koncepcijo demokratičnega federalizma, seveda pod pogojem, da jo sprejmejo vsi narodi, živeči v Jugoslaviji. Izhajamo iz tega, da je narodno vprašanje predvsem demokratsko vprašanje. Ko gre za družbeno-ekonomsko sfero, se demokrati zavzemamo za tržno gospodarstvo in svobodno podjetništvo, ker lahko samo to omogoči primerno blagostanje in dejansko izrabo socialnih in ekonomskih pravic, proklamiranih v različnih programih. Prav tako skušamo v stranki rešiti nekaj povsem življenjskih vprašanj: gre za zaščito okolja, ukinitve ideološkega in političnega značaja vojske, ideološkega in partijskega značaja Službe državne varnosti, položaj Srbov v diaspori, manjšine v sosednjih državah. Logično je torej, da bomo na dnevni red postavili tudi vprašanje zunanje politike. Ta v nobenem primeru ne bi smeli biti podobna zdajšnji. Če v vsem tem uspemo, bodo vrata v Evropo na stežaj odprta.

Aleksandar Čotrić

RGL

RADIO GLAS LJUBLJANE

100,2 / 102,4 MHz

PINKY ALIGATOR

Ponedeljek, 14.00

Teško pričakovani Camel trophy po Kuvajtskem pesku se je končno pričel. Žal pa so novice o prvih etapnih zmagovalcih nadvse skope. Za razliko od edine tovrstno primerljive prireditve v Normandiji, Francija, (petnajst let po zlomu newyorške borze), koračnice v deželi naftnega zaliva paralelno spremlja še informativno propagandna poezija. In kakršnakoli blokada le-te bi (bo) pomenila: prvič; *slow motion* na borzah (tako bodo za pravo brzino skrbeli roboti pri montaži teh replayev), drugič; tako bomo gledali burleske o od dolgočasja umirajočih brookerjev, tretjič; medtem bo Camel trophy že v tisti fazi, da bo Radio Bagdad odajal v angleščini (uredniška čistka bo bolj elegantna kot na RTV-ju), in četrtič; minil bo ne vem kateri...ponedeljek.

In zopet bodo v skupščini sprejeli kakšno zgodovinsko varianto deklaracije o odcepitvi. Res je, da papir marsikaj prenese, toda prav nerodno mi je, ko smo se že tolikokrat osamosvojili, odcepili ali razdružili, da ne vem več, če se je še varno imenovati Krajnc. Namreč, če ti še kakšen zlobnež prilepi rimo Domobranc, si apriori bel. In če si bel, ne moreš biti več črna ovca. Gledano v kontekstu patriotskega enoumja, to ni slabo, je pa hudič, ko te nadvse belega ožge sonce. Takrat si, bog ne daj, rdeč. Ko ta boleča neprijetnost vendarle porjavi, nisi zagorel macho, ampak konvertit.

Ponedeljek, 14.47

In kaj ti preostane drugega, kot da se priključiš mladim socialdemokratom, ki ti bodo z veseljem dali kakšno operativno nalogo. Na primer, tisočkrat napisati slogan: ni vlade, ki ne bi skrbelo za mlade. Ko nekoliko odrasteš, postaneš pravi socialdemokrat. In takrat dobiš zaupno nalogo: v skupščini sedi na WC-ju in prisluškuješ, kako urinirajo novinarke. Če so s Televizije in vso stvar dokaj hitro opravijo, ti je lahko jasno, da imajo podvezice. Nekaj pa jim manjka. V primeru, da svoje žrtve ne vidiš, slišiš pa, kako si odpenja kavbojke in kolne na račun preslabe svetlobe, veš, da je to najlepša fotoreporterka Mladine. In tako naprej. Dokler ti ne zraste brada in si misliš, da si cool kot Peterle.

Ponedeljek, 15.30

V najslabšem primeru se lahko naročiš na eno od avtomoto revij in spremljaš Camel Trophy, kajti jasno je, da se CNN-ove reportaže predvsem v načinu režije maestra Schwartzkopfa bistveno ne razlikujejo od mojstrovini, ki jih je svojčas počel njegov stanovski kolega Goebels. Bitka za ranjence pa je že druga storija.

Bojan Krajnc

SADAM HUSEIN

Kje so vzroki, da se je vojaški odpor Iraka tako naglo zlomil in je še včeraj prepotentni Sadam Husein pohlevno pristal na vseh dvanajst resolucij Varnostnega sveta? Eden je gotovo v podcenjevanju vojaške moči zavezniških sil, ki so ubrale povsem drugačno strategijo kot jo je iraški samodržec pričakoval. Na začetku je protiraška koalicija povsem onespobila Sadamovo protiletalsko obrambo ter se kasneje spretno izognila frontalnemu spopadu. Drugi vzrok je v zmotni Huseinovi oceni, da mu bodo "bratske" arabske države priskočile na pomoč. Zgodilo se je prav nasprotno: prekanjenim arabskim sosedom je bilo veliko več do likvidacije nevarnega tekmeča Huseina kot pa do moralnega zadovoljstva, ki bi ga množicam prineslo zoperstavljenje Amerikancem. In še tretji pomemben vzrok: Bushu je uspelo obrzdati Izraelce, da z nepremišljenim maščevanjem za obstreljevanje s scudi niso razbili zavezniške enotnosti.

Nemalokdo je bil presenečen, ko se je zavezniški vojaški stroj zaustavil le 80 kilometrov od Bagdada, potem ko ni bilo praktično nobene ovire več, da bi ga sile koalicije brez težav zavzele in učinkovito obračunale s tamkajšnjim režimom. S to potezo je predsednik Bush pokazal spoštovanja vredno modrost, ki bo zahodnemu svetu dolgoročno prinesla veliko večje koristi kot bi jih morebitna hajka za Huseinom. Noben Arabec ne bi mogel biti zadovoljen ob pogledu na ameriške vojake, ki se šopirijo sredi Bagdada. Arabski zavezniki bi utegnili zapustiti koalicijo, s čimer bi se ameriški dostop do nafte zmanjšal. Sedanji razplet pa odpira možnosti nezadovoljnim Huseinovim generalom ter strankarskim rivalom, da spodnesejo neuspešnega diktatorja. Bush na to gotovo računa.

Sedaj so na vrsti diplomacija in multinacionalke. Slednje bodo resnične zmagovalke Zalivske vojne, kajti obnova iraške, kuvajtske in libanonske infrastrukture jim bo prinesla dobičke, merljive v stotinah milijard dolarjev. Kar se nove bližnjevzhodne ureditve tiče, bo glavno besedo nedvomno imele ZDA, upoštevati pa bo treba tudi interese Evropske gospodarske skupnosti ter vse močnejšega in nekoliko "prijaznejšega" Irana. Največ spekulacij je okoli vprašanja, kako bo Pax Americana poskrbel za bližnjevzhodna krizna žarišča. "Kratko" bodo potegnili Izraelci, ki bodo zaradi ameriškega prijateljstva s Sirci, Egipčani in Saudijci ob mnoge privilegije. Palestinci, čeprav so stavili v vojni na napačnega konja, bodo še vedno v središču pozornosti. Ameriško - sirske simpatije utegnejo ugodno vplivati na ponoven razcvet Libanona. In nenazadnje - kakšna drobtina bi lahko padla z mize tudi za nesrečne Kurde, ki jih je svetovna politika neupravičeno postavila na margino dogajanja.

Matjaž Šuen

PREDVOLILNI POKER

Medtem ko se vojna za Kuvajt sredi puščavskega peska preveša v svojo sklepno fazo (medtem ko to berete, je je morda že konec), je hriboviti Balkan dobil svoj epicenter v Albaniji. Od lanske pomladi pretresajo to južnjaško eksoto udarni sunki sprememb in nekdanj čvrsta trdnjava orlov stoji sedaj le na razmajanih političnih temeljih. Prišel je čas, ko se močno majejo ministrski fotelji in padajo glave - zaenkrat samo tiste na spomenikih - do 31. marca pa se lahko zgodi še marsikaj. Do tedaj se je albanski predsednik očitno odločil, da bo s svojo taktiko **strogo nadzorovanih sprememb** obvladoval položaj, pa čeprav na dan volitev v Tirani ne bo stal noben spomenik več. Ramiz Allja namreč težko skriva prepričanje, da bo partija ostala na oblasti tudi po volitvah. Ocene najmočnejše opozicijske sile Demokratske stranke so, da bodo na volitvah dobili tretjino poslanskih mest, marsikaj pa se da sklepati tudi iz aktualnega političnega dogajanja. Kajti albanska vlada se, kot vse kaže, poleg predvolilne kampanije zelo spretno udeležuje tudi tiste za pomoč pri odhodu nelojalnih iz svoje domovine. V zadnjem času so se namreč zelo olajšale včasih težke proceduralne muke za pridobitev potnega lista, bolj odprte so tudi albanske meje, posebej njena južna, ki odpira prehod v Grčijo. Posledica je množica albanskih državljanov predvsem grškega porekla, ki so zbežali ali pa legalno prestopili albansko mejo in poiskali zatočišče v Grčiji. Tako je do Mitsotakisovega obiska v Tirani v Grčijo pribežalo že okrog 6.000 Albancev - potencialnih volilcev opozicije.

Toda, tudi če bi se uresničil ta najbolj pesimistični scenarij in bi komunisti preživeli tudi prve demokratične večstrankarske volitve, je skoraj nemogoče, da bi še lahko zaustavili proces spreminjanja. Iz današnje perspektive si je težko predstavljati, da bi se katerakoli država vrnila v »zlate čase stalinizma« posebej, če se je od njih odtrgalo tako počasi in s takšnimi napor, kot je to storilo in še vedno počne albansko ljudstvo.

Verjetno se je bolj kot obuditve nekdanjega monolitnega partijskega sistema treba bati reprize romunske anarhije po padcu Ceausescuja. Voditelj albanske opozicije Gramoz Pashko je sicer ob neki priložnosti dejal, da albanska stvarnost izključuje romunski scenarij. Opozicija v tem primeru pametno ravna, ko vztraja pri depolitizaciji vojske, policije in pravosodja. *Kajti če se bo vmešala vojska, ni izključeno, da bo postal Skenderbegov trg tako krvav, kot je bil svoje čase kitajski Tiananmen. Menda pa so se tudi Albanci vsaj iz komunistične zgodovine vsaj nekaj naučili in ne bodo ponavljali tujih napak.*

Zgodilo se je še marsikaj, kar daje upanje v drugačno Albanijo in morda dokazuje, da so spremembe, čeprav zaenkrat še strogo nadzorovane, nepovraten proces. Na ulicah Tirane se je pojavila prva številka časopisa **Rilindja demokratika** - glasilo Demokratske stranke. V časopisu je bil med drugim objavljen predvolilni program opozicije in pismo znanega albanskega književnika Ismaila Kadareja, ki je pred meseci presenetil s svojim begom v Pariz. Albanska javnost špekulira in ugiba, ali se bo pred volitvami vrnil, in če se bo, kateri strani se bo priključil. V primeru, da bi nastopil kot dirkalni konj opozicije, bi to bistveno spremenilo razmerje sil. Zaenkrat Kadare molči. Nekateri poznavalci zatrjujejo, da pisatelj nima nikakršnih političnih ambicij, drugi pa so prepričani, da je bodoči albanski predsednik. Vedno bolj očitno postaja, da albanska partija in opozicija svoje karte večje prikrivata. Katera stran ima v rokah več adutov, pa bo jasno že v začetku aprila.

Erika Repovž

(041)9824

»Tuđman je prav tisti Hrvat, na katerega ljudje mislijo, ko govorijo: Jaz sem Hrvat. Tuđman ni vizionar, šel je še korak naprej,« so zapisali v Svobodnem tedniku, »prvem neodvisnem konfederativnem listu.« Panegirik Tuđmanu, ki ga je podpisal Romano Bolković, je najboljši pokazatelj, kako daleč je demokratični pluralizem na Hrvaškem. »Kroatocentričnost je nujnost v današnji Jugoslaviji,« mi je nedavno dokazoval naključni sogovornik na novokomponiranem zagrebškem Jelačiću placu. Toda, ali je res tako? Ali je hrvaštvo danes tista deviza, ki lahko zadovolji odpuščene delavce Rade Končarja? Ali so Hrvatje res glasovali za HDZ, da bi jutri jedli travo in ob tem prepevali »Lijepo našo« in »Vilo Velebita«? »Mi se ne strinjamo s hadezejevsko politiko, toda vsi smo glasovali zanje, da bi se znebili komunistov«, mi je resignirano zaupal eden od vplivnejših članov HSS, ki nadaljuje tradicijo radićevskega hrvaštva. To dokazuje, da je s hrvaško demokracijo nekaj hudo narobe. Glasovati za HDZ samo zato, da bi se vse spremenilo zato, da bi vse ostalo isto, je zelo žalostno. »Hrvat se morajo zaščititi pred velikosrbskim šovinizmom, in to je edina pot«, mi je na peronu zagrebškega kolodvora govoril poslovnež in ob tem potarnal, da se je v komunističnem režimu potovalo z letali. Vprašanje, kdo bo zaščitil Hrvate pred njimi samimi, je ostalo brez odgovora. Če je Kadrijević jugoslovanski Husein, kot pravi grafit na pročelju hiše v središču Zagreba, potem je Tuđman hrvaški Bush, ki se kljub zagotovilom ob ugodnih pogojih ne bo zaustavil, dokler ne bo osvojil vseh ozemelj, ki upoštevajoč zgodovinsko in etnično načelo pripadajo Hrvaški. »Dodan v HDZ-ju kotira zelo visoko,« mi je zaupno prišepnil dober poznavalec hrvaških političnih razmer. In to je nevarno, kajti forsiranje Drine bi se danes končalo precej bolj tragično kot svojčas forsiranje Neretve.

Hrvaška je danes kljub obilici političnega časopisja enoumna trdnjava. Vjesnik, HTV in Radio so hadezejevski, Danas jemljejo bolj resno drugi kot sami Hrvatje, Novi forum, neodvisni časopis demokratične levice, ki poskuša simulirati hrvaški medijski pluralizem, ostaja na policah kioskov.

Zato berite Glasnik HDZ ali pa pokličite govorni avtomat HDZ - (041)9824, če hočete izvedeti, kako diha današnja Hrvaška. O, sancta simplicitas!

Simon Bizjak

»JUŽNJAKI« O RAZDRUŽEVANJU

Slovenija postaja vse bolj oddaljena od Jugoslavije, samo še trenutek pa bo samostojna in neodvisna država. Slovenska skupščina je že sprejela resolucijo o razdružitvi Jugoslavije na več držav, temu predlogu pa se je pridružila tudi Hrvaška s svojo resolucijo. S tem, ko dobivamo vse več državnosti, pa se priseljenci iz drugih republik upravičeno sprašujejo, kaj bo z njimi. Vsekakor si želijo, da se njihove pravice v novi državi ne bi zmanjšale in da ne bi z razdružitvijo Slovenije in Jugoslavije postali drugorazredni državljani in občani.

Problem je toliko večji, ker so ti priseljenci pripadniki različnih narodov in veroizpovedi. Ne gre več samo za »južnjake«, kot smo jih v Sloveniji grobo imenovali še pred leti, pač pa so to Srbi, Hrvati, Muslimani, Črnogorci, Albanci in Makedonci... Kot pripadniki različnih narodov se tudi povezujejo v različne narodnostne organizacije bodisi v združenja, verske skupnosti ali društva bodisi v stranke, ki se potegujejo za volilne glasove v slovenski politični sceni. Prva izmed teh strank se je pojavila Marojevičeva Stranka za enakopravnost občanov, ki je imela namen združiti vse slovenske »južnjake«. To pa se ji ni posrečilo predvsem zato, ker je predstavljala v glavnem Miloševiću zveste pripadnike srbskih priseljencev. Pripadniki ostalih narodov so se zato od te stranke distancirali in tako je nastala pisana množica različnih narodnih strank, ki med seboj niso povezane. Omenili bomo le nekatere, s katerimi smo se pogovarjali o slovenski resoluciji za razdružitve Jugoslavije.

Marojevič...

Duša Damjanović, predsednica Srbske demokratske stranke za Slovenijo loči med slovensko in hrvaško resolucijo, ki po njenem mnenju nimata enaki veljavi. »Resolucija slovenske skupščine je bila sprejeta na osnovi plebiscitane odločitve slovenskega naroda, čeprav se dejansko ta resolucija razlikuje od na plebiscitu izražene volje. Na njem so se Slovenci odločili za samostojno in neodvisno državo, medtem ko resolucija to plebiscitno vprašanje dopolnjuje z razdružitvijo Jugoslavije. V tem primeru skupščina lahko sprejme takšno resolucijo, ker se samostojna in neodvisna država lahko razdruži z drugo državo, vendar pa mora slišati tudi mnenje ostalih narodov. Vsako razdruževanje brez izražene volje vseh narodov bi torej bilo samo izraz namere ozkega kroga vladajočih ljudi. Takšna je na primer hrvaška resolucija, ki ne more imeti enake teže kot slovenska resolucija.«

Predstavniki sekcije VMRO-DPMNE v Sloveniji menijo drugače. Todor Pandorov, ki je sicer dopisnik Radia Skopje, je povedal, da njihova stranka v Makedoniji sprejema to resolucijo in je sprožila tudi pobudo za sprejem takšne resolucije v makedonskem parlamentu. Deloma so jo že sprejeli z resolucijo o suverenosti republike Makedonije. Zavračajo pa Kučanovo formulo 4:1:1, saj bi to pomenilo sporazumen izstop Slovenije in Hrvaške iz jugoslovanske skupnosti, medtem ko bi BiH in Makedonija v njej ostali. Zato VMRO predlaga formulo 2:2:2, po kateri bi imele republike različne oblike samostojnosti. Prav tako ne pristajajo, da so nasledniki Jugoslavije samo nekateri narodi, ne pa vsi, ki so izgradili temelje avnojevski Jugoslaviji. Ob tem je potrebno povedati še to, da so pripadniki stranke VMRO-DPMNE v Sloveniji združeni le v sekciji, ker ne nameravajo politično delovati. Po njihovem mnenju je delovanje nacionalne stranke zunaj matične države nesmiselno. Sekcija skrbi samo za odnose med obema državama.

Albansko društvo Migjeni...

Mnogo priseljencev iz drugih republik, zlasti uslužbencev JLA, povezuje »jugoslovansko« usmerjena Zveza komunistov - Gibanje za Jugoslavijo ali bolje znana kot »generalska partija«. Slobodan Milinković, sekretar ljubljanskega odbora te stranke, je povedal, da ima vsak narod pravico do odcepitve ter če karikiram, primeru, da je oškodovan, vzeti škarje in se odrezati, vendar to ne sme storiti na škodo ostalih narodov. »Razdružitve pa mora potekati po mednarodnem pravnem redu in po določenem postopku, kako naj ta razdružitve poteka. V primeru škode za slovenski narod se ta lahko odcepi, ne sme pa biti oškodovan noben drug narod. prav tako pa tudi ne sme biti oškodovan slovenski narod v primeru, da ostane v Jugoslaviji. Sedanji trenutek bi za takšno dejanje Sloveniji prinesel več škode kot koristi. Slovenija potebuje najmanj 50 let, da dohiti Evropo z ogromnimi napori. Povprečna slovenska produkcija je 30 do 40 odstotkov pod evropsko ravni in zato nujno potrebuje jugoslovanski trg kot trening za svoje izdelke, dokler le-ti ne dosežejo evropske standarde.«

Kot njihove matice so tudi organizacije »južnih« priseljencev razdeljene glede mnenja o razdružitvi Jugoslavije. Ker sodelovanja med temi strankami ni, ne more biti tudi enotnega mnenja o življenjsko pomembnih stvareh. Že zato smo opazili, da »južnjakov« že dolgo ni več; so le pripadniki različnih narodov...

Igor Kršinar

**Nova oddaja na RGL-u, ki je
zanimiva za vse, tudi za
študente;**

**davčna svetovalnica,
vsako sredo ob 10³⁵.**

Generalni sponzor te oddaje:

MODNO PLETILSTVO ROS, Celovška 171.

BITKA ZA PRAVO SUVERENOST

Stem se je uresničil tudi zgodovinski sen tistih, ki so se borili za "avtonomno Makedonijo" in zaključen je krog, ki se je začel z Kruševsko republiko leta 1903 v času turškega upora preko ASNOM-a do danes, ko je prihodnost Jugoslavije popolnoma negotova. Gre pa priznati, da je Makedoniji najtežje, predvsem zato, ker se je stališčem Slovenije in Hrvaške približala skorajda do enakosti, geografsko pa je od njih še bolj oddaljena, če upoštevamo, da je med njimi Srbija. To morda najbolje ilustrira Miloševićev zgodovinski "malo morgen" Tupurkovskemu. Radikalizacija makedonskih stališč je prišla danes do točke, v kateri se zahteva ohranitev meja in razglasitev resolucije o razdružitvi od Jugoslavije in drugih republik. Poslanci VMRO- DPMNE so to vprašanje sprožili na zadnjem zasedanju parlamenta, upoštevaje tezo strankarskega liderja Georgijevskega, da bo Jugoslavija razpadla v šestih mesecih in bodo najpomembnejše prav poteze v prvih treh mesecih razpada.

To je dosedaj natrdnejše stališče v zvezi z razpadom Jugoslavije, s katerim se predsednik Gligorov nestrinja, čeprav dopušča tudi to varianto. Gligorov je precej bolj zadržan, ko govori o slovenskih in hrvaških razdružitvenih namerah, izhaja pa iz tega, da se stališča slovenske in hrvaške delegacije precej hitro menjujejo. S tem je Gligorov v bistvu dejal, da je stališče Slovenije nejasno, da se menja iz dneva v dan in da Slovenci še niso dali vseh kart na mizo. Ugotovil je tudi, da "ni treba za nikomere dirjati, niti se vezati na hrvaške ali slovenske interese, temveč težiti k samostojni politiki. Gligorov prav tako verjame, da so termin razdružitve, ki ga v makedonskem besednjaku ne najdemo, ustvarili Slovenci, saj besedo odcepitev svetovna javnost ne bi tako lahko sprejela.

Možnosti makedonskega združevanja

Na predlog poslanske skupine VMRO-DPMNE so na dnevni red zadnjega zasedanja makedonskega parlamenta postavili tudi sprejemanje akta o razdružitvi, ki pa ni bil sprejet. Zanimivo je, da je zanj glasovalo 54 od 115 prisotnih poslancev, proti pa jih je bilo 49. Čeprav ta predlog ni dobil potrebne večine in s tem ni prišel na dnevni red zasedanja, se bo o njem razpravljalo na prihodnji seji. To tudi pomeni, da gre v bistvu za največjo radikalizacijo makedonske samobitnosti, ki je bila od turških časov sem

Makedonija je z deklaracijo o suverenosti postala suverena država in s tem je, vsaj formalno, končan tisti del posla, s katerim so si zagotovili kolikor toliko enakopraven položaj v pogojanjih v Beogradu.

celo meni, da bi morali s sprejetjem deklaracije o suverenosti suspendirati vsaj 40 zveznih zakonov, kar naj bi predstavljalo minimum makedonske suverenosti. Prav tako je pozval k streznitvi in nasprotovanju Gligorjevi politiki, ki ni niti za federacijo niti konfederacijo. Čeprav je Gligorov jasno povedal, da se zavzema za zvezo suverenih držav, besede konfederacija še ni spregovoril, verjetno zaradi strahu pred besom makedonskih severnih sosedov in približevanja hrvaško-slovenski opciji. Georgijevski je bolj jasn: "Lahko zanemarimo federacijo in konfederacijo ter iščemo kakšno tretjo ali četrto možnost. Vendar ne verjamem, da jo Makedonija lahko najde in si je sploh treba izmišljati." To tudi kaže, da je jugoslovansko razmerje dva-dva-dva samo prividno in Bosna in Makedonija ne bosta mogli veliko časa igrati sodnika v boksarskem ringu.

Kje je nacionalni program?

Čeprav je dosežena velika stopnja soglasnosti celo z albansko Stranko demokratičnega napredka, Makedonija nima jasnega nacionalnega programa, oziroma ga sploh nima. Morda gre to pripisati dejstvu, da se program ustvarja v teku pod vplivom javnosti, znanstvenikov in čustvenih razprav v parlamentu. Makedonija ima v svoji zgodovini veliko dokumentov, ki problematizirajo nacionalno, vendar nima jasnega nacionalnega programa, kot ga imajo na primer Srbi v Načertanijah Ilije Garašanina ali Memorandumu SANU, oziroma kot Slovenci v 57. številki Nove revije. Zato je predsednik parlamenta Stojan Andov morda imel prav, ko je dejal, da se makedonska pogajalska strategija ustvarja pred očmi javnosti in je povsem gotovo, kdo bodo in so pogajalci v Beogradu.

Kljub jasnemu stališču Makedonije proti kakršnikoli asimetrični federaciji in ne do konca definiranim stališču o zvezi suverenih držav, mora Makedonija najti skupni imenovalec v pogojanjih. Odločiti se mora med približevanjem hrvaško-slovenski opciji in možnostjo (realno), da jo bodo sosede ogrožale v položaju, ko bo brez zaveznic. Očitno bo makedonski politični vrh potreboval veliko modrosti.

Vladimir Petreski

PERU: KOLERA IN BEDA

Ekonomska kriza je v Peruju doživela svoj višek z izbruhom epidemije kolere, ki je po neuradnih podatkih terjala že več kot sto žrtev. Več kot sedemanjst tisoč Perujcev je zajela epidemija, ki se razširja s kontanimirano hrano in vodo. Medtem pa so Bolivija, Čile in Ekvador zaprle svoje meje pred perujskimi živili, hkrati pa so poostrile nadzor v potniškem in tovornem prometu. Če k temu dodamo še vladno krizo, je katastrofična slika popolna. Premier Miller je namreč po sporu z ministrom za industrijo odstopil, saj je nasprotoval vezanju nacionalne valute na dolar. Inflacijo v Peruju, ki je bila lani 7.650 odstotna, so prav po Millerjevi zaslugi oz. njegovem šok načrtu zmanjšali na 7-odstotno mesečno stopnjo. Predsedniku Fujimoru seveda ni preostalo nič drugega kot to, da je premierov odstop sprejel, s tem pa je vprašljiv tudi sam ekonomski program izhoda iz krize.

NATO

Generalni sekretar vojaško-politične zveze NATO Manfred Wörner navaja tri razloge, zaradi katerih je obstoj te zveze še potreben. Prizadeva odnose s SZ, s katero mora sodelovati in hkrati nadaljevati usklajevanje v oboroževanju. Drugi razlog je politični. NATO je politična zveza, ki mora - če želi, da se njene vrednote ohranijo - delovati usklajeno in enotno. Tretji razlog pa je transatlantske narave: političnega in vojaškega zemljevida Evrope ni brez Združenih držav in Kanade. V zvezi z izraženimi željami Češkoslovaške federacije, Madžarske in drugih vzhodnoevropskih držav za vstop v Nato Wörner pravi, da se zavzema za krepitev bilateralnih odnosov in ne za članstvo. Po razpadu vzhodnoevropske vojaške zveze je od mrtvih vstala Zahodnoevropska zveza (Western European Union), ki so jo po drugi svetovni vojni ustanovili brez takšne in drugačne pomoči Američanov. Predvidevajo, da bo ta zveza imela pomembno vlogo pri graditvi novega vojaško-varnostnega zemljevida Evrope.

VARŠAVSKA ZVEZA

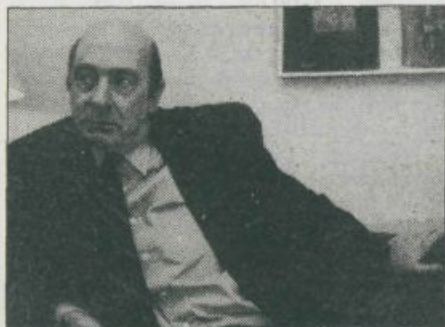
V Budimpešti je pred dnevi brez velikega medijskega pompa in v senci zalivske vojne s političnega prizorišča integrirajoče se Evrope izginila še ena vojaško-politična zveza. Obrambni in zunanji ministri Sovjetske zveze, Poljske, Madžarske, Romunije, Bolgarije in Češko-Slovaške federacije so podpisali dokument, s katerim bo ta zveza prenehala delovati do konca marca. Do takrat naj bi namreč zaprli glavno poveljstvo Varšavske zveze v Moskvi.

Pogajanja o tem, kdaj se bodo sovjetski vojaki iz posameznih držav dokončno umaknili, pa bodo verjetno še trajala. Na Poljskem je trenutno še 50 tisoč sovjetskih vojakov, Poljaki pa želijo, da bi se umaknili do konca leta. Sovjeti so predlagali leto 1994. V tem kontekstu je zanimivo regionalno povezovanje Poljske, Češko-Slovaške in Madžarske, ki poleg regionalnih ambicij ne skriva želja po vojaškem političnem in gospodarskem približevanju Zahodu.

THE END

Po vsej verjetnosti se je operacija »puščavski ščit« končala, če seveda ne bodo Američanom in zaveznikom apetiti zrasli in bi operacijo nadaljevali do Bagdada. Varnostni svet je sicer iraškemu predstavniku naložil, da mora Irak brezpogojno in nemudoma sprejeti vse resolucije OZN, če naj se spopadi končajo. Tako se je »mati vseh bitk« spreobrnila v očeta vseh iraških porazov«. Opazovalci ocenjujejo, da je iraškega predsednika Huseina prisililo v predajo dejstvo, da je bila njegova vojska, še posebej republikanska garda, katastrofalno poražena v kopenskih bitkah v Kuvajtu. Kakšna bo povojna podoba Iraka in Bližnjega Vzhoda, pa bo v rokah diplomatskih mehanikov.

DATA LIFE - WAR DATA

KRIŽARJI 1

Ker papež vojne v zalivu ni blagoslovil, temveč se je - ravno nasprotno - za njeno prekinitev zavzemal, in ker so bili med »osvoboditelji« Kuvajta poleg Američanov najaktivnejši prav vahabiti Saudijci, o »križarjih« seveda ne moremo govoriti. Toda, prav v takšni luči so se revnim Arabcem, ki v svojem svetu predstavljajo ogromno večino, kaže velika zahodna vojska, ki se je vmešala v njihove družinske zadeve. In vlada v Riadu in bogata kuvajtska aristokracija - vse to so le zionistični kvizlingi - oziroma, morda le žrtve židovske zarote. Zmagovalci bodo, kot ponavadi, Židje - Husein lahko le ugiba, kako dolgo in kako močno bo častnost njegovega poraza blažila moralno bolečino revnih muslimanskih src... Denar je sveta vladar, jebi ga... V Kuvajtu je pred invazijo živelo približno 1.5 milijona ljudi, od tega jih je le kakih 350 tisoč imelo kuvajtsko državljanstvo: begunci so bili v glavnem tujci ter nekaj Kuvajtčanov, predvsem premožnejših. Sadam je naredil napako, ko Kuvajta ni priključil »demokratsko«, oz. ker tam ni ustanovil marionetne vlade. Morda bi mu Alah naklonil ugodno plebiscitarno javno mnenje, kdo ve.

KRIŽARJI 2

Cena vojne, ne glede na to, kakšne namene je z okupacijo imel, je bila za Sadama previsoka. Računajo, da bodo reparacije stale Irak celih 300 milijard (mrd) dolarjev!! Previsoko?

Kakor za koga. V ZDA so še sredi februarja računali, da bi jih vzdrževanje vojske in orožja stalo \$ 35 mrd (plus \$ 50 mrd ostale zaveznike = skupaj 86 mrd \$), če bi vojna ob težkem bojevanju na kopnem in približno 900 izgubljenih avionih trajala kakih 6 mesecev. Kot vse kaže, pa bodo obveljale računice s scenarijem kratke vojne (omejeno pehotno vojskovanje, največ 100 izgubljenih letal). V tem primeru naj bi cena znašala \$ 28 mrd, od tega naj bi le \$ 2 mrd padlo na Združene države. V te izračune vojaški budžet seveda ni vštet. Na drugi strani pa je vojskovanje izpraznilo Saudijsko zakladnico; devizne in zlate rezerve so sicer pričele upadati že 1987, pravi alarm pa je povzročilo dejstvo, da je ob koncu februarja rezerv le še za \$ 8 mrd (približno toliko jih je uradno tudi pri nas!). Saudijci se zlasti bojijo, da bi po koncu vojne cena nafte utegnila pasti na 10 \$ za sodček, kar bi za določen čas znalo pomeniti nerentabilnost proizvodnje 6.5 mio sodčkov dnevno, od katerih Saudova Arabija povprečno profitira \$ 40 mrd letno. Poleg tega mora še vedno prehranjevati 700 tisoč vojakov in seveda oskrbovati enote z gorivom; 560 mio \$ je namenila za nastanitev kuvajtskih beguncev, baje pa je SZ posodila 1.5 mrd \$ po izredno ugodnih obrestih, zato da je le-ta podprla Zaveznike. Spretno širjenje saudijskega bogastva po okoliških revnih ne-naftnih deželah (Jordanija, Egipt, PLO in... Irak v vojni proti Iranu so v zadnjih 15 letih prejeli od SA celih \$ 90 mrd) se bo torej za lep čas končalo, ob morebitnem podaljšanju vojne pa utegne biti te t.i. riyal- politike tudi konec. Konflikt je spremenil situacijo na Bližnjem Vzhodu.

KRIŽARJI 3

Kakor trdijo Američani, bo vojna zlasti spremenila situacijo v ZDA - rešili se bodo vietnamske travme, saj je Zaliv tako kot 2. sv. v. in za razliko od Vietnama »dobra vojna«. Vietnamski *pasji vojaki* (dog soldiers) so bili v glavnem neizobraženi, iz nižjih slojev, slabo plačani, brez volje, zadrogirani, rasno obremenjeni. Prostovoljci za »Gulf« pa so v glavnem starejši, bolje izobraženi, poročeni, z otroci, v vojski iščejo kariere. Kar 96 % prostovoljcev je končalo srednjo šolo, medtem ko je sicer med civilni takšnih le 82 %. V celotni ameriški armadi je 30 % črncev, v Zalivu le 25 %. Sicer je med prostovoljci 72 % belcev, 22 % črncev ter 8 % ostalih. Med ženskami, ki jih je več kot poprej, je delež belk precej manjši, le 48 % (črnk 44 in drugih 8 %) ... Ne glede na povečano popularnost vojske namerava Pentagon do konca 1995 zmanjšati osebje za ca. 20 %: od 2.04 na 1.67 milijona.

ANTI-KRIŽARJI

Sovjetski generali pa se najbolj bojijo sprememb v

konstelaciji sil na Bližnjem Vzhodu in s tem v svetu. Sovjetsko kupovanje vpliva na dvigovanja ratinga med Arabci z Gorbačovovimi mirovnimi pobudami je dejansko rezultat pritiskov »hardlinerjev«. Ustreznost zunanje politike (brzdanje gneva sovjetskih muslimanov, ki jih je, hvala Alahu, vedno več) in njena stabilnost (strah sovjetske vojaške elite pred potencialno državljansko vojno - v državi, ki je polna nuklearnega orožja - kar bi pomenilo izredno nevarnost tudi za cel svet) bosta torej še za nekaj časa utrdila centralno oblast v Moskvi. Drugi razlogi, ki so botrovali poskusu mirne razrešitve spora: velika sovjetska prodaja orožja (glej razpredelnico!), ki je vsaj del sovjetskega gospodarstva držala pokonci, ter s tem povezan iraški dolg Moskvi (\$ 10 mrd!), ki pa jih bodo Rusi bolj s težavo videli... Prav zaradi tega se SZ ni postavila odkrito na Huseinovo stran, saj bi v tem primeru definitivno izgubila potencialno denarno pomoč od bogatih zahodnih dežel. To pa krvavo potrebuje. Ja, denar je sveta vladar.

Sovjetski delež (Business week, 25/2/91)

prodaja orožja v mrd \$ 1984-88	svetovalci dostopnost do baz
Irak 15.4	200 (1991: nič več) NE
Sirija 6.9	2000 DA
Libija 3.6	1500 NE
Jemen 2.8	1000 DA
Alžirija 2.5	700 NE
Jordanija 0.9	NE
Egipt 0.6	NE

Portret: BORIS JELCIN

Fotodokumentacija Dela

ROKAVICA SOVJETSKEMU PREDSEDNIKU

Na svoj najnovejši in dosedaj najsrdlitejši pohod proti "reakcionarni" Gorbačovovi politiki je postavljeni ruski državnik krenil takoj po masakru v Litvi. Ruski parlament, ki mu Boris Jelcin predseduje, je baltiskim državam nemudoma priznal suverenost ter z njimi podpisal pogodbo o medsebojni pomoči. Sam Jelcin pa je šel še dlje: Generalnega sekretarja OZN de Cuellarja je pozval na sklic mednarodne mirovne konference o Pribaltiku, vladne ukrepe, ki po njegovem mnenju zbujaajo le nasilje in človeške žrtve, pa je označil za nezakonite in protiustavne. Svoje nestrinjanje z uradno sovjetsko politiko je zaokrožil s posegom v vojaško sfero. Vojakom je svetoval, naj se ne odzovejo ukazom za uporabo sile proti prebivalstvu, obenem pa zahteval, naj rusko javno tožilstvo preuči vprašanje kazenske odgovornosti obrambnega ministra Jazova.

Že v drugi polovici januarja se je Boris Jelcin ostro lotil Gorbačova samega. Očital mu je odstopanje od glasnosti, demokracije in pravne države, ter da vse to počne pod krinko "uvajanja reda in discipline". Navrgel mu je, da nudi zaščito samozvanim komitejem narodne rešitve, ki so v Pribaltiku pripravili vojsko in policijo do posredovanja. Po Jelcinovih besedah je sovjetski predsednik dolgo časa nihal med dvema političnima strujama - reformsko in reakcionarno - da bi se naposled odločil za slednjo. Gorbačovov zasuk v desno naj bi Sovjetski zvezi prinesel katastrofalne posledice. Gorbačov mora takoj prenehati z izvajanjem diktature, ali pa odstopiti, je bila finalna izjava, ki jo je Jelcin podal ameriški televizijski mreži ABC. Jelcinove za sovjetsko stvarnost radikalne pobude so se v nadaljevanju kar zvrstile. Najprej je javnost šokiral z izjavo, da se bodo štiri republike - Rusija, Ukrajina, Belorusija in Kazahstan - združile v unijo, če bo Gorbačov še naprej nadaljeval s svojo desničarsko politiko. Takšna zveza republik bi onemogočila diktaturo enega samega človeka. Jelcin se je zavzel tudi za samostojno rusko zunanjo politiko - Rusija bi po njegovem morala skleniti poseben sporazum z ZDA.

Diktator naj odstopi

Na odziv prizadetih "desničarjev" ni bilo treba dolgo čakati. Prvi so se oglasili mestni in okrajni partijski sekretarji iz daljnje Sibirije. V strahu za svoje stolčke so Jelcinu očitali, da podpira "protikomunistično histerijo" ter s podporo Pribaltiku legitimizira nacionalizem in separatizem po vsej državi. Nato je beseda pripadla maršalom. V odprtem pismu so zavrnil stališča Ruske federacije v zvezi z dogodki v baltiskih državah, Jelcina pa obtožili, da osebno pogloblja nasprotja v družbi. Od zveznega in ruskega parlamenta so zahtevali, naj zaradi "nevarnih" Jelcinovih izjav sprejmeta posebne ukrepe.

Odločilno in morda usodno potezo pa je Boris Jelcin storil 19. februarja. Po dolgo prelaganem intervjuju je naposled le nastopil na osrednji TV mreži. Dokaj "normalnemu" začetku - kritiziral je sovjetsko gospodarsko politiko - je sledil oster napad: Jelcin je zahteval odstop Mihaila Gorbačova, oblast v državi pa naj prevzame Svet federacije. Sovjetskemu predsedniku je očital osebno nagnjenost k absolutizaciji oblasti ter mu naprtil odgovornost za diktaturo, ki se pod lepšim imenom "predsedniška uprava" uvaja v SZ.

Gorbačovov tabor je nemudoma odgovoril. Že naslednji dan so sovjetskemu predsedniku naklonjeni poslanci v zveznem parlamentu Jelcina okrivili, da poziva k strmoglavljenju legalne oblasti. Iste kritike, kot jih je Jelcin namenil sovjetski oblasti, je nanj samega naslovil časnik Pravda: ruski predsednik bi naj odstopil od načel perestrojke in se v svojem političnem delovanju posluževal skrajno nedemokratičnih postopkov. Kazahstanski poslanec je Jelcina napadel, da teži k obnovitvi ruskega imperija, ki bi mu on sam vladal.

Zadeva je dobila epilog na moskovskih ulicah in trgih, kjer je 22. februarja razjarjena polmilijonska množica - v njej sta bila tudi ministra Jazov in Pugo - terjala Jelcinovo "glavo". V enakem številu jim je naslednji dan odgovorila druga množica, ki pa je za razliko od prve zahtevala drugo glavo: Gorbačovovo.

Priljubljeni lokalni mogotec

Jelcinu so pri političnem vzponu nedvomno veliko pomagale osebne odlike: je zelo komunikativen, energičen ter venomer nasmejan. Izjemno rad govori - čas za pogovore z ljudmi si trga od spanja. Nedavno je dejal, da v prizadevanju za lepšo prihodnost svoje države ne misli varčevati z zdravjem. Moskovičani so si zapomnili čase, ko se je kot prvi sekretar mestne partije na delo vozil z mestnim prevozom ter klepetal z "navadnimi" ljudmi.

Večkrat se je osebno pojavil v trgovinah, da bi se prepračil, kaj ljudstvo je in v kaj se oblači. S tovrstnimi potezami, ki jih kritiki zlobno imenujejo "populistične", si je pridobil velike simpatije Moskovčanov - od šestih milijonov jih je na zadnjih volitvah zanj volilo kar pet.

V Moskvo pa je Jelcin prišel šele - naj se še tako čudno sliši - pri svojih 54 letih, ko ga je na mesto partijskega sekretarja tja poklical Gorbačov (leta 1985). Pred tem je živel in deloval v uralskem Sverdlovsku, v bližini katerega se je 1. februarja 1931 tudi rodil. Družina ga je vzgajala v religioznem duhu, Boris pa je bil, kot pravijo, kljub temu pravi pobalin. V šoli se je dobro učil in 1955 končal tehniško fakulteto. Kot inženir se je zaposlil v veliki tovarni v Sverdlovsku in z leti napredoval do direktorja.

V komunistične vrste je stopil Jelcin zelo pozno, pri svojih tridesetih letih. Zato pa je - zahvaljujoč se svojim izjemnim voditeljskim sposobnostim - toliko hitreje napredoval: 1968 je postal eden izmed sekretarjev mestnega komiteja, 1976 pa njegov glavni šef. Njegova oblast je bila, tako pravijo, zelo velika, ljudstvo pa si ga je zapomnilo po vsečnih javnih nastopih.

Z jezikom po Ligačovu

Njegovo uspešno predsednikovanje je kmalu opazila centralna oblast v Kremlju. V Moskvo ga je leta 1985 - baje na priporočilo Rižkova, ki ga je Jelcin kasneje neusmiljeno kritiziral - povabil Mihail Gorbačov kot primerne pomočnika pri uvajanju perestrojke. Jelcin je zasedel mesto enega od moskovskih partijskih sekretarjev, da bi se še istega leta povzpел na mesto prvega sekretarja. Kaj kmalu je tej funkciji dodal še članstvo v Prezidiju vrhovnega sovjeta SZ ter se tako uvrstil v krog petnajstih najvplivnejših politikov v državi.

Nadaljnjo pot navzgor pa je Jelcinu preprečil njegov temperament. Že dalj časa mu je šel "na živce" vodja konzervativne struje v Politbiroju, tedaj še zelo vplivni Jegor Ligačov, ki je po njegovem mnenju najbolj zaviral perestrojko. Nanj se je pritoževal Gorbačov, ta pa mu je zaukazal potrpežljivost. Zaman. Jeseni 1987 je Jelcin za sovjetske razmere nezasično "stegnil jezik". Na seji Centralnega komiteja je izven dnevnega reda ostro napadel Ligačova, odprl pa je tudi sezono udrihanja po Gorbačovu. Prizanesel ni niti njegovi soprogi Raisi, češ da se preveč vtikuje v politiko.

Reakcija je bila eksplozivna. Jelcina so takoj "sneli" iz vseh odgovornih funkcij ter mu dali tolažilno nagrado podministra za gradbeništvo. Gorbačov ga je označil za nezrelega in nepremišljenega politika.

Gorbačov je predlagal moj odstop s položaja kandidata za člana politbiroja. Previdno je tudi namignil, naj se umaknem v pokoj, in moji zdravniki so mi nemudoma svetovali, naj razmislim o tem. Najprej sem jim po pogovoru z ženo rekel, naj počakajo, češ da bom o tem razmislil po odpustitvi iz bolnišnice. Ko sem o zadevi resno razmislil, sem sklenil, da upokojitev ni zame. Zagotovo bi pomenila smrt, kajti nisem se bil zmožen umakniti na dačo, kjer bi gojil koper in redkvoico. Znorel bi ali pa umrl od dolgočasje. Moram biti med ljudmi, potrebujem delo, sicer sem izgubljen. Povedal sem zdravnikom, da ne bom odstopil.

(Iz Jelcinove avtobiografije)

Ničkaj "v stilu" ni odreagirala Jelcin: v duhu stalinizma se je pričel posipavati s pepelom, češ da "se zares počuti krivega pred Centralnim komitejem in Mihailom Gorbačovem. Nič ni pomagalo. Jelcin je za dobri dve leti poniknil.

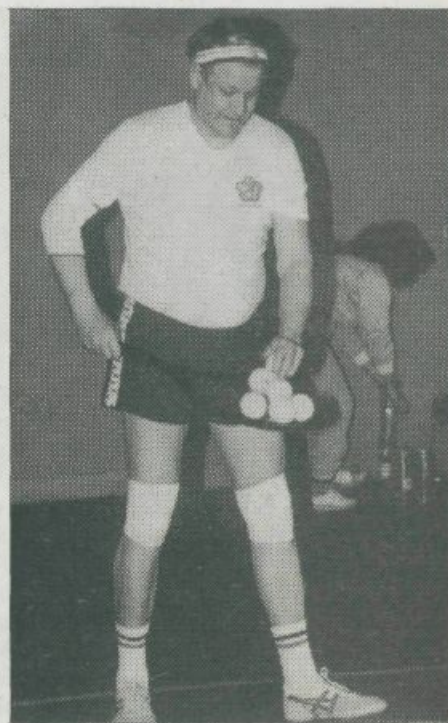
Zmagoslavje neodvisnega kandidata

Po stari boljševistični tradiciji bi moral Jelcin za vse večne čase izginiti iz političnega prizorišča. Pa ni bilo tako. Vzrok: nova politična klima v SZ ter Jelcinova osebna vztrajnost. Priložnost se je pojavila z ustanovitvijo nove zvezne oblastne institucije - Kongresa ljudskih deputatov, v katerega so volili 2000 ljudskih poslancev. To je nekakšna oblika razširjenega parlamenta, od koder del poslancev izvolijo v višje telo - Vrhovni sovjet. Jelcin je nastopil kot kandidat v enem od najpomembnejših in najštevilnejših volilnih okrajev - moskovskem - kjer si je volilce pridobival na dobro obiskanih mitingih. Kot neodvisni kandidat je katastrofalno porazil uradnega partijskega kandidata Brakova in zmagal z 90% glasov. Po nemalih peripetijah je zasedel mesto v Vrhovnem sovjetu in se tako - po ljudski volji - znova znašel v vrhu sovjetske politike.

Tedaj je ambicioznemu Jelcinu manjkala samo še funkcija suverena. Ob uvedbi mesta predsednika države je skupina liberalnih poslancev za protikandidata Gorbačovu predlagala Borisa Jelcina. Ta je realno ocenil, da za izvolitev nima pogojev, ter je kandidaturo zavrnil. Svoj trenutek je dočkal lansko poletje. Čeprav s težavo - komaj po tretjem krogu volitev - so ga poslanci izvolili za predsednika ruskega parlamenta. Kot suveren največje in najpomembnejše sovjetske republike se je Boris Jelcin znašel dovolj visoko, da si je drznil zalučati rokavico v obraz samemu Mihailu Gorbačovu.

Jelcin - pustolovec

Redka so pisanja o Borisu Jelcinu, ki bi

zaobšla njegove poulične in pivske pustolovščine. Da ne razočaram bolj pronicljivih bralcev, naj tudi sam katero omenim: Nekega mrzlega dne se je Jelcin do kože premočen znašel na bregu nekega moskovskega vodotoka ter mimoidočim razlagal, da so ga pravkar skušali ugrabiti. Sprva senzacionalna vest je kmalu izgubila svoj naboj. Ko se je zadeva začela razmotavati, je postajalo vse bolj očitno, da si je navihani Jelcin zadevo izmislil. Svoj namen pa je dosegel: dvig publicitete.

Drugič je obrekovanja željno javnost razveselil na svoji turneji po ZDA. Viktoriu Zucconiu, novinarju Repubblice, se je, kot kaže, že kar malo priskutilo nenehno hvaljenje, ki so ga Jelcinu namenili svetovni mediji. Pa je zagodel drugače. V svojem časopisu je opisal Jelcina kot mega pijanca, ki je Ameriko "spremenil v 6000 km dolg šank" in je nasploh razuzdano veseljačil. Konzervativni moskovski mediji so bili navdušeni. Pravda je nemudoma ponatisnila članek in Sovjetom predočila "svinjski" obraz Borisa Jelcina. Pa se je uštel. Jelcin je uspel ovreči obtožbe, zaradi škandala pa je moral odpotiti glavni urednik Pravde Jurij Afanasjev.

In še misel za konec: Tudi če bodo Gorbačovovi centralisti utišali in odstranili Borisa Jelcina, je ta svoje najpomembnejše poslanstvo že izpolnil: legitimiziral je konfederalno opcijo rešitve sovjetskega zapleta ter s tem znatno doprinesel k strukturiranju pluralnega političnega življenja v Sovjetski zvezi.

Matjaž Šuen

mag. IGOR LUKŠIČ,
asistent pri predmetu Obča politologija,
FSPN

Sreda, 20. 2. 1991

Dnevu je težo dal sindikat. Najprej sem pobral še tri podpise za članstvo v Sindikatu na FSPN. Sedaj je že 94 članov od okrog 125 zaposlenih. Odkar so ukinili samoupravne organe, ki so nas utrujali krepke ure, smo neposvečeni odtrgani od informacij. Na srečo marsikaj zvemo na ulici. Gesla o vstopu v Evropo so nam dala misliti. Potem smo ustanovili sindikat. Menda sodi med civilizacijske pridobitve zahoda. Pri nas smo bili brez teh dobrobiti celih pol leta. V tem času se je na fakulteti marsikaj spremenilo, vendar je v osnovi ostalo isto. Moč ima svojo noč.

Na sestanku Neodvisnega sindikata Univerze v Ljubljani smo za novega predsednika izvolili dr. Petra Mačka. Pristavili smo še neka imena v akcijski odbor, pa nadzorni odbor in tudi požegnali profesionalizacijo dela administrativnih moči. Bil sem prvič na tem sestanku, tako da sindikalnih aktivistov na Univerzi nisem poznal. Oni pa so me kljub temu zaslišali, ker naša fakulteta ne odvaja članarine in ima zato sindikat finančne težave. Dolžan sem bil pojasniti našo specifično situacijo. Pri nas namreč ni več normalno, da se članarina oddvaja kar avtomatsko. Pa najsi gre za članarino stranke ali sindikata. Politika je iz fakultete vržena v privatno sfero. To pa je bila prilika, da se isto naredi s sindikatom. In se do nadaljnjega tudi je. Prenapeteže, ki so mi zagotavljali, da je to proti pravilom, pa proti nevemčemu še, sem hitro pomiril. Če vodstvo ne priznava sindikata in ne dovoli izplačevanja članarine, je zadeva za sindikat končana. Politično informiranim vodstvom fakultet je to jasno. Drugim pa, ki menijo, da se iz sindikata lahko kaj koristnega izcimi, to noče biti jasno in ga kar tolerirajo. Seveda sem jim obljubil, da se trudim, da bi prišli do pripadajočega jim denarja, sindikat pa do statusa, ki mu ga namenja kolektivna pogodba. No kolektivna pogodba za družbene dejavnosti se šele pripravlja. In za njo pride na vrsto kolektivna pogodba z Univerzo. Je že pripravljena in sindikalno članstvo jo bo v prihodnjih dneh dodobra prežvečilo.

ASISTENTOVI ZAPISKI

Nazadnje sem pisal dnevnik leta 1974, ko sem se kot pionir udeležil delovne akcije KOZARA 74. Pet učencev OŠ Baza 20 iz Dolenjskih Toplic je bilo izbranih v brigado Bratstva in enotnosti, v kateri je bilo po pet pionirjev iz vsake republike in avtonomnih pokrajin. Dnevnik sem moral pisati po naročilu mentorja Pionirskega odreda I. brigade na moji osnovni šoli. Sedaj so drugi časi in dnevnik lahko pišem »prostovoljno«, »daleč stran od ikonografije prejšnjega sistema«, »po tržnih zakonitostih«. Torej za objavo. Za dinarje. Jaka muda!

Tedaj sem pisal, kar se mi je zdelo pomembno. Danes pišem, kar se mi zdi pomembno za druge, kar konkurenti za isti življenjski prostor ne bodo mogli obrniti proti moji šibki eksistenci. Predvsem pa ne pišem tistega, kar se mi zdi pomembno. Ne smem pisati o mehanizmih, za katere menim, da poganjajo moj mikro svet. Od družinskih (Marta protestira, Katarina pa še ne ve, za kaj gre.) do delovodskih šefov. Skrbeti moram za racionalno fazono in pameten image. V tržni ekonomiji en gram imagea odtehta kilogram sposobnosti, ve povedati moj dobri kolega Stane Vidovič. Kdor je nor, zgubi osnovno legitimiteto. Najbolje je, da spoka kufre in na Vzhod. Tam ga bodo prebavili. Vzhod ni samo Sadam, tam so še večji »morci«. Med njimi se počutiš doma.

Četrtek, 21. 2. 1991

Marta me je tokrat odložila pred fakulteto nekaj minut kasneje, ker je Katarina naredila nekaj krogov več. Med previjanjem, ko jo silimo na kahlo, divja po svoji krožnici iz dnevne sobe v kuhinjo in skozi predsobo nazaj.

Iz tajništva fakultete so sporočili, da moramo podiplomci iz svojih vrst poslati nekoga na Znanstveno pedagoški svet. Andrej je sklical ta sestanek, kjer smo si izmenjali tudi nekatere informacije. Ko smo potrdili Staneta za našega delegata, je Andrej zopet briljiral s svojim poznavanjem kanalov za pridobivanje stanovanj. In to v veselje brezdomnih raziskovalcev in asistentov. Na tej točki je treba pohvaliti mestni sekretariat za stanovanja, ki je mnogoštevilčni vrsti mladih delavcev na fakulteti in Univerzi omogočil, da so svoje pametne glave spravili v tople domove. Fakulteta je tudi naredila svoje. Vsa čast!

Proti koncu sihta je bil ukazani sestanek delegacije delavcev, na katerega sem bil vabljen (prvič) kot predstavnik sindikata. Reševanje stanovanjskih problemov. Prosilcev cel kup, denarja pa malo. Na srečo so pri roki vedno neki kriteriji. Učinkovito sito je prepustilo samo enega, najbolj ogroženega. In zanj sem potihem vseskozi navijal. Drugi pa drugič.

Zvečer sva šla z Marto na plesne vaje. In sva plesala, da je bilo veselje. Veselje predvsem po zaslugi učitelja Kluna. Pri Katarini je bila ta čas sestra Mojca. In to je že postalo pravilo.

Petek, 22. 2. 1991

Začelo se je finale. Priprave na pot v Konstanz. Tam sem bil že enkrat pri profesorju Lehmruchu. Za letos sem ponovno

ponovno izbrskal štipendijo. Tako bom lahko en polnokrven mesec brskal po knjižnici in izžemal profesorja Lehmburha. Mož ni od muh, saj predstavlja klasiko neokorporativizma, ki je tudi tema mojega doktorata. No, spisal sem priprošnjo za ureditev stanovanja, ki mi jo je sosedka Breda velikodušno popravila. Oddal sem še nekatere dodatke k prijavi teme doktorske disertacije in spisal še to in ono prošnjo v zvezi s študijskim dopustom. Vmes pa številne razprave, nove ideje, mnogi prebliski, knjige, kakšna nova številka revije in pride Marta. Pa v Medvode in po Katarino k Majdi. Katarina jo tako kliče in to je zakon za druge.

Popoldne smo odrinili na Dolenjsko.

Sobota, 23. 2. 1991

Tuhtal sem, kaj bom spraval v kolumen v Evropi. Dobil sem idejo, potem pa sem v dostopnih časnikih preverjal, če je kakšen drobec zamisli že kdo kje prodal.

Evropa je po Tribuni druga revija, za katero redno pišem. Blizu mi je profil časopisa in uredniki. Uspeva jim nekaj, kar zlepa ni uspelo tedniku na Slovenskem: ohranja politiko kot prvo bojno črto. In to politiko, ki je blizu Spiglu, ne Mladini.

Boj za pojem politike je v tem trenutku ključna točka boja za hegemonijo med političnimi silami na Slovenskem. Ni naključje, da gimnazijci letos nimajo predmeta, ki bi jih uvajal v politološko terminologijo. Prav tako ni naključje, da FSPN izgublja iz imena politične znanosti. Politika je kurba. Ta predstava sedaj vlada slovenski politiki. Zato tudi je slovenska politika kurba. Moralistična, torej predmachiaveljevskaja. V svojem jedru antidemokratska in nesvobodoljubna. Invalidno generacijska. S svojo licemersko apolitičnostjo gnusno politikantska. Ampak taki smo. Ko smo si razparali trebuh, v upanju da bomo odkrili posvečeno čisto notranjost, smo naleteli na nedokonca prebavljeno hrano in drek. Tudi to smo mi. Ne delam si iluzij, da sem kaj drugega, kot je DEMOS. Tudi prej si nisem delal iluzij, da sem kaj drugega kot Popit ali Josip Broz Tito. Vendar pa nisem zgolj DEMOS in tudi nikoli ne bom. Nikoli nisem mislil s drobovjem ali celo njegov v sebinsko.

Nedelja, 24. 2. 1991

Deda in babi so si ogledali, kako Katarina napreduje. Vzemamo si potrdili soobstoj in »nič posebnega« ter jo mahnilo spet proti Dolenjski.

Vojna v zalivu lepo napreduje. Amerikanizem bo ponovno slavil. Noben ameriški predsednik se ni dolgo obdržal, če ni začel ali zmagal v vsaj eni vojni na mandat. Predsednik pa je identiteta ZDA in amerikanizma. Ta vojna zato ni zadnja, v kateri Amerikanci potrjujejo svojo identiteto. Tudi na novo pečeni slovenski Amerikanci. Nehote so demonstrirali, kaj bi storili z nastopaškimi južnjaki, če bi stala vojska za nami in ne za njimi. Arabci še niso okusili tolerančne revolucije... Eno pa je gotovo: evropski kriteriji presoje tega konflikta so prekratki. Sicer pa v tej vojni tudi Evropa rešuje krizo lastne identitete. Rešila je gotovo ni - padle so civilne žrtve, Bush pa je še za nekaj let podaljšal hegemonijo ZDA.

Prav tako napredujejo pogajanja za novo Jugoslavijo. Slovenska sreča je posebljena v njenem predsedniku. On se edini lahko pogaja o razpustitvi, ker je z Jugoslavijo živel in ve, kaj Jugoslavija je. Kdor z njo ni živel in jo je dojemal kot

intelektualno tvorbo ali mešanico religij, se nima s kom razdruževati. Teh pa je kar nekaj. Sicer pa je že Stalin vedel, da je Jugoslavija tvorba imperialističnih sil in jo je zato treba razkosati na manjše dele. V zgodovini se je že večkrat zgodilo, da program izvedejo največji ideološki nasprotniki nosilcev programa ali pa njihovi radikalno transvertirani potomci.

Ponedeljek, 25. 2. 1991

Marta se je spustila po knjigarnah in je prinesla nekaj novih knjig. Med njimi Dolarjevo Fenomenologijo. Spet nekaj za republiko duha. Kako Slovenci ne prebavimo Hegla! Ne prebavimo ga, pa bog! Brecht razjasnjuje, zakaj ne: ker nimamo smisla za humor, namigovanje in mežikanje. Smo spodoben narod, prav ogabno spodoben. To priča tudi velikansko število registriranih in neregistriranih samomorov. Ker se v svoji poštiranosti sami sebi gnusimo, najbolj senzibilne odnese v tisti svet, za katerega so naše predstave o nas samih edine primerne. Spomnim se, kakšno osvežitev je prinesel na Oddelek za filozofijo Dolar s Heglom in Adornom. Debenjak je dal sicer dobro osnovo, vendar detaljno branje Hegla... O tem smo študentje lahko samo sanjali. Nezanimanje za Hegla pa je naš narod stalo bebavega premlevanja t.i. marksizma. Intelektualna imputacija. Tedaj. Sedaj prenovljena in okrepljena iz duha republike prodira v republiko duha - na Univerzo. Pri tem ne gre toliko za eksterno invazijo, kolikor gre za notranjo erozijo.

Torek, 26. 2. 1991

Za Teorijo in prakso sem zapisal nekaj vtisov iz dela v mestni skupščini in predstavil neko ameriško revijo za politično teorijo. Ob koncu delavnika smo premlevali reformske načrte fakultete. Redko se je dogajalo, da več reform dela ista generacija na račun svojega lastnega dela. Navadno pride z revolucijo druga generacija in uveljavlja nove poglede itd. Ampak ista generacija, pa tolikokrat že! Sicer pa z najboljšimi željami v novo reformo.

Sreda, 27. 2. 1991

Tri ure sem visel na sestanku za pripravo novega predmeta za osnovno šolo. Kar dobro napredujemo in ako nam bogovi požegnajo program, bo še za novega šolskega leta nov predmet osrečeval družboslovno podhranjene osnovnošolce.

Prvič sem se udeležil sestanka uredniškega odbora Teorije in prakse. Sami eminentni profesorji, ena mladenka in mladec. Uživancija. Spomini na študente, ki so se potikali po fakulteti, danes pa drmajó politično sceno. Spomini na skojevske čase, pa na Kavčiča, ki je svojedobno držal roko nad revijo itn. itd. Spomini in pogovor o pretekli in prihodnji številki. Komentarji tega in onega ravnanja. In plani, utemeljevanje dogme in herezije. Spomnil sem se Leninove učiti se, učiti se.

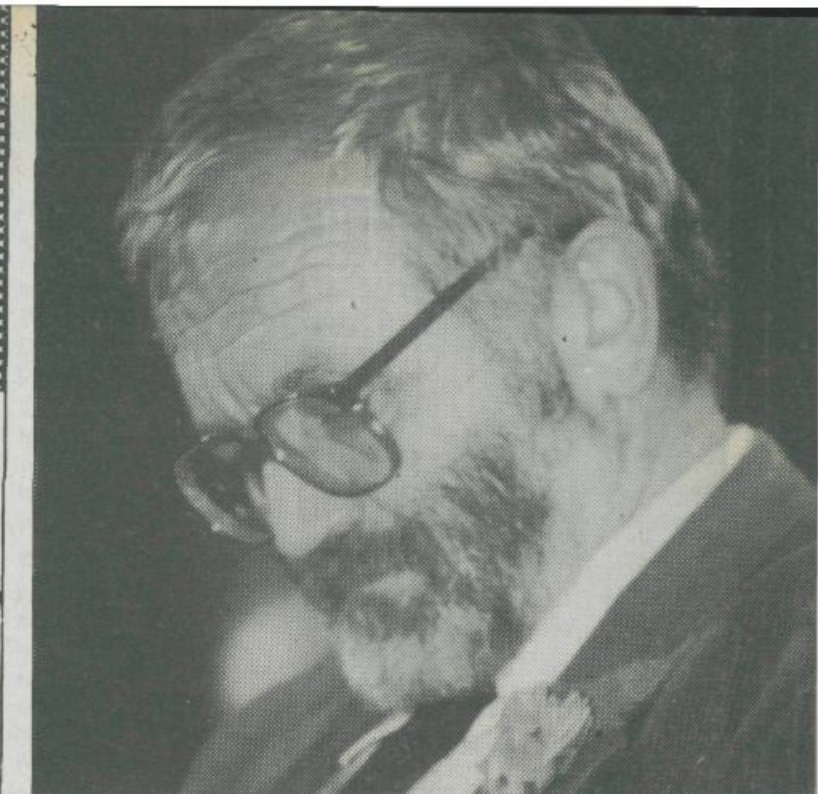
Zvečer smo imeli pri Mraku podelitev potrdil za opravljen seminar iz visokošolske didaktike. Pedagoško znanje je sedaj za mlajše sodelavce strukturno »potrebno«, saj si brez potrdila ne moreš pridobiti naziva in ne moreš delati v pedagoškem procesu. Na seminarje prihajajo gotovo tisti, ki ga niti ne potrebujejo, tistim, ki ga bi ga človek svetoval, pa tako ali tako niso dojemljivi. Tovrstni seminarji držijo Univerzo vsaj na minimalen način skupaj, kajti nikjer ni mesta, kjer bi lahko dva dni v miru spoznaval druge stroke in ljudi, ki po njih šarijo.

Igor Lukšič

Dr. Alojzij Šuštar, slovenski metropolit, postaja ključna slovenska osebnost. Naša usoda je odslej dobesedno v »Bogovih« rokah.

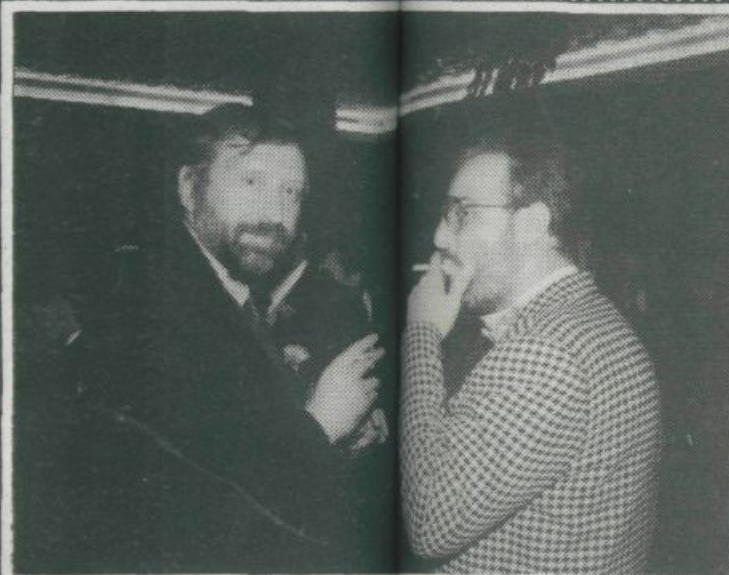

ROBNA OTOK

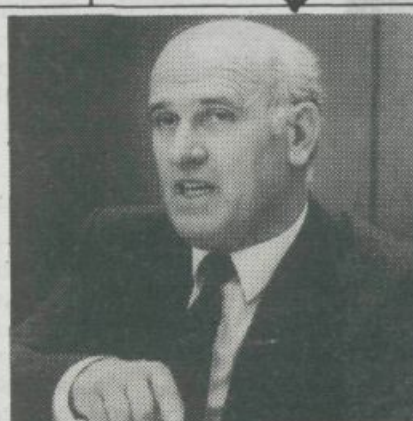

Na Kersnikovi se obeta nova afera. Nekdo uporablja srbske metode in misli, da mu bo uspelo. Zajebal se je.

Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo ne gre v novih časih nič boljše. Še vedno je politfaks. Ruplu in Šešerku se je pridružil še generalni intendant RTV dr. JANEZ JEROVŠEK. Dekana Toša pa boli glava.

Glede na sredstva, ki jih je vlada republike Slovenije namenila mladini v predlogu proračuna republike, je moč soditi, da so ministri bodisi brez otrok bodisi imajo odrasle, ali jim pa puške pomenijo več kot otroci.

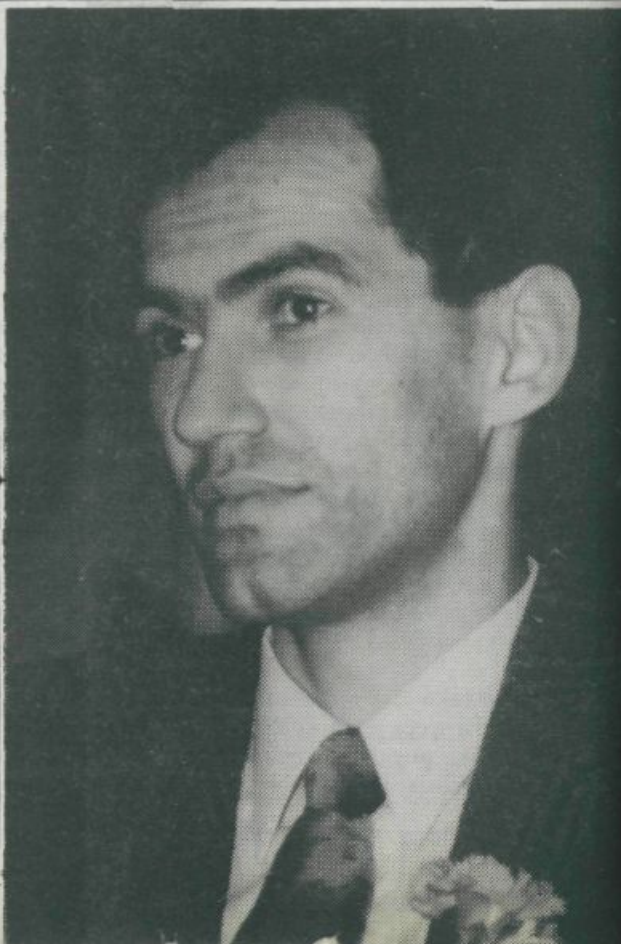

Dr. Dimitrij Rupel ima reekotsično bolezen, ki se je je nalezil, ko je poglavalema Tarupelme razlagal slovenske tegobe odcepitvi. To je bilo v Togu, ki bo sedaj dokončni, ki bo priznal slovensko suverenost. To vse Slovence doma in po svetu veliko priznanje.

Odkar je Matjaž Tanko zaključil televizijski dnevnik z besedami: »Lahko noč Slovenija, kjerkoli že si!«, so podeljevalci Pulitzerjeve nagrade v resni stiski. Izvirnost Tankovega zaključka se namreč uspešno kosa s skupino ameriških poročevalcev CNN iz bagdadskega hotela. Bush pa forsira CNN - le kdo bo zmagal?

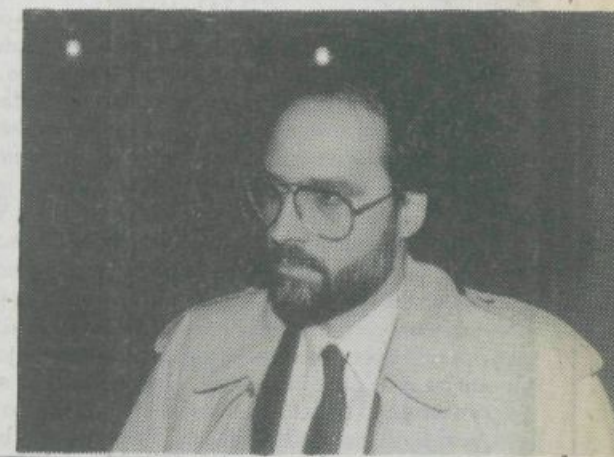
Prizorišče: pokrito teniško igrišče nekje v Ljubljani. Prisotni: nekaj povsem nedolžnih ljudi, vrhunski slovenski igralec tenisa na služenju vojaškega roka z dovoljenjem za trening trikrat tedensko v tej dvorani in Janez Janša, ki se mu igra tenis. Vprašanje: ali je vojak lahko opravil trening? Odgovor: ne. Zakaj ne? Odgovor: kako bedasto vprašanje!

Minister za informiranje slovenske države v ustanavljanju je izjavil, da se v slovenskih redakcijah udobno živi. Mi ga vabimo, da se nam pridruži naslednji četrtek, dan pred izidom TRIBUNE. Pivo dobi zastoj.

Ker je vsak Slovenec dober sosed, nam je sosed ministra Jazbinska sporočil, da se g. minister vsako jutro odpelje s službenim avtomobilom in smučkami na njem. Na fotki je naravno okolje g. ministra.

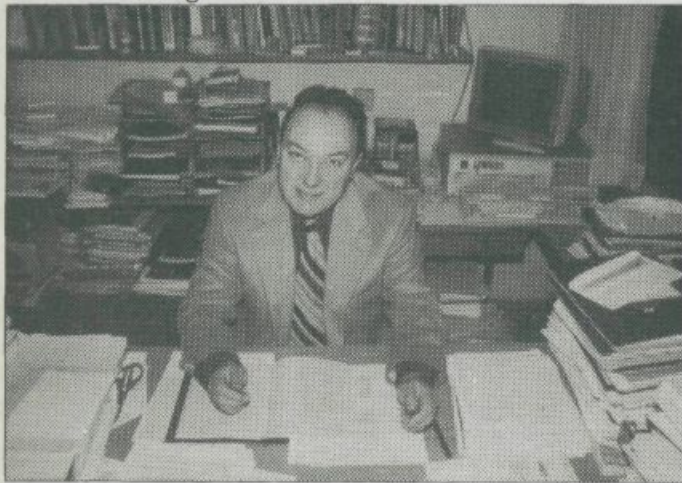

Gospod Gaspari je zadnje slovensko upanje, da bodo slovenski varčevalci sploh še kdaj videli svoje devize. Nacionalizacija je spet tu. Pa kaj!

Milan Kučan zre v prihodnost. In tam na njegovem stolu sedi dr. Janez Drnoffšček.

Foto: Tomi Drozg

**Predsednik Univerzitetnega Sveta
dr. Peter Novak**

»Univerza bi morala biti velika korporacija, ki bi imela številne sestre, med katerimi bi bila vsaka toliko samostojna, kolikor meni sama, da mora biti. Skupaj pa bi odgovarjale za svojo kvaliteto dela korporaciji kot celoti, to je Univerzi.«

TRIBUNA: Štiri leta delujete v Univerzitetnem svetu, izteka se vam drugi mandat predsednika US, tako da bo knalno imenovano novo vodstvo. Kako bi ovrednotili svoje delo?

NOVAK: Ko je prejšnji predsednik odstopil zaradi tako imenovanega napada s strani enega izmed članov Univerze, da je politik in kot tak ne more predstavljati Univerze, sem mesto predsednika prevzel jaz. Takoj smo pričeli s spreminjanjem statuta. Pripravili smo nov Zakon o Univerzi ter nov statut, ki pa ga članice Univerze niso sprejele benevolentno. Zato smo pristopili k spremembam statuta, ki bi bile najnujnejše dopolnilo spremembi Zakona.

TRIBUNA: Vemo, da se je pri sprejemanju statutarnega sklepa o oblikovanju posebnega sveta študentov, ki bi soodločal pri upravljanju Univerze zataknilo. Ker je potrebno soglasje vseh članic Univerze, sklep še ni sprejet...

NOVAK: Čeprav smo upoštevali mnenja nekaterih študentov o njihovem novem načinu sodelovanja pri soupravljanju Univerze, vse članice niso potrdile statutarne sklepe. Gre za nekatere eminentne članice Univerze, kot so Elektro fakulteta, Medicinska fakulteta, FSPN in Pravna fakulteta. Naštete bodo o spremembah še razpravljale. Tukaj ne gre za veliko uslugo študentom in bi te spremembe lahko mirne duše sprejeli. Izgovori so različni. To je škoda, ker bi Univerza lahko bolj koristno trutila čas.

TRIBUNA: Univerzitetni svet je najvišji organ Univerze ter opravlja naloge, ki so v skladu z Zakonom o Univerzi ter Statutom Univerze. S preoblikovanjem Zakona o usmerjenem izobraževanju je prišlo tudi do sprememb v delovanju Univerzitetnega sveta.

NOVAK: Med nalogami, ki so podrobneje opisane v Statutu Univerze, je tudi nekaj takih, ki so se s spremembo Zakona o izobraževanju spremenile in tako je del nalog, ki jih je imel prej Univerzitetni svet, prevzel Znanstveno pedagoški svet. US, ki je prej opravljal vse bistvene naloge, se je tako malo razbremenil. Moram pa reči, da je bilo delo v Univerzitetnem svetu v starem sistemu omejeno na nekaj sestankov letno, kjer smo se pogovarjali le o nekaterih načelnih zadevah. Prav tako je bil predsednik Univerzitetnega sveta izven Univerze in je bila vsa ta dejavnost pravzaprav obrobnega značaja. Večina dejavnosti je potekala na nivoju rektorja in sodelavcev. Z rektorjem pa smo imeli zadnja tri leta kar nekaj težav. Sicer pa je glavna naloga Univerzitetnega

UNIVERZA PO MERI TISTI, KI NA NJEJ DELAJO!

sveta, da voli prorektorje in rektorje, imenuje glavnega tajnika in predvsem, da skrbi za opravila, ki morajo potekati na Univerzi, kot so nekatere skupne investicije, ki jih koordiniramo, v kolikor je to še danes mogoče, da usklajujemo učne programe...

TRIBUNA: Do določenih sprememb je prišlo tudi pri financiranju Univerze. Kako usklajujete skupne investicije različnih fakultet?

NOVAK: Najnujnejše naložbe usklajuje Komisija za prostorski razvoj. Glavne investicije potekajo pod okriljem Sekretariata za izobraževanje. Žal Univerza nima svojega fonda, s katerim bi lahko financirala razvoj fakultet. Programi za razvoj se usklajujejo med seboj preko Univerzitetnega sveta, tako da so obzirni do naših priporočil na Sekretariatu za izobraževanje. Žal pa so vlaganja v Univerzo zadnja leta zelo majhna. Gradimo biološki center in obnavljamo FF, vse ostalo pa stoji.

TRIBUNA: Avtonomnost Univerze je tema mnogih razprav, vendar pa si ljudje ta pojem precej drugače razlagajo. Tudi sami ste si veliko prizadevali za to. Kakšen je položaj naše Univerze danes?

NOVAK: Avtonomnost Univerze pomeni svobodo pouka, svobodo raziskovanja in seveda svobodo študija. Pomeni tudi, da lahko profesor dela resnično tisto, kar ga veseli, svoje delo prikaže javnosti in rezultate uspešno plasira. Univerza v Ljubljani si ne prizadeva za avtonomnost, kjer lahko vsak dela kar hoče, ne da bi komu odgovarjal ter samo zahteval denar za svojo dejavnost. Tukaj smo zaradi študentov in slovenskega naroda, da omogočimo boljše in kvalitetnejše življenje. Ne bi pa hoteli, da so ljudje, ki delajo na Univerzi, preprosti uradniki, ki jih lahko nastavlja in odstavlja kdorkoli, oziroma tista oblast, ki bo slučajno prišla. Avtonomnost pomeni tudi svobodno izbiro pedagogov, ne glede na njihovo politično prepričanje, ampak izključno glede na njihovo strokovnost. Pomeni tudi, da Univerza predloži Skupščini Slovenije svoj program učenja in raziskav. Skupščina ga preveri, dopolni, poveča ali skrajša ter za izvajanje priskrbi sredstva, ki jih upravlja z IS, predstavniki gospodarstva in obeh Univerz.

TRIBUNA: Kar se tiče organizacije Univerze, prihaja do vse bolj v naprej določenih ter z zakoni predpisanih organiziranj, kar se odraža v nefleksibilnosti Univerze.

NOVAK: Univerza mora biti smotrno urejena, vendar razdeljena na skupine, ki skupaj živijo in interesno delajo. Zato je treba pustiti, da takorekoč razpade na takšne enote, v katerih da bodo ljudje najlažje delali. Če fakulteta meni, da potrebuje oddelke, da se mora kakšna višja šola združiti z visoko in obratno, naj se ljudje to med sabo dogovorijo. Če bodo ugotovili, da z razpoložljivimi sredstvi ne morejo delati, se bodo našle nove povezave, za katere je možnosti na ljubljanski univerzi veliko. Novi Statut in novi Zakon bi morala omogočiti, da se ne vežemo na tako imenovane delovne organizacije ali oddelke s strogimi mejami, kjer se ni mogoče vpisati križno. Danes je uspeh v interdisciplinarnih znanjih. Tisti, ki jih zanima ozka specializacija, pa bodo delali kot doslej. Posebej bi poudaril problem visokih in višjih šol ter Univerze. Del ljudi na Univerzi se postavlja na pedestal in meni, da sodi nanjo samo tisto, kar je bilo včasih Univerza. Del je mnenja, da se morajo višje šole ločiti od Univerze, ter postati neke vrste stranske šole, kjer bodo ljudje študirali kot nadaljevanje neke srednje šole in podobno. Zopet drugi menijo, da podiplomski študij sodi na inštitute in hočejo ustanoviti posebno univerzo za podiplomski študij. Vse skupaj pa slovenski narod veliko stane. Moje mnenje je, da je treba poskrbeti za čimvečjo integracijo in dopolnjevanje enega in drugega študija. Zakaj ne bi imele vse fakultete status univerze? Vse bi bile članice Univerze in jih ne bi več imenovali

visoka ali višja ali fakulteta, pač pa bi enostavno imeli programe za določen proces. Če navedem primer: neka višja medicinska sestra, ko konča višjo medicinsko šolo, ugotovi, da bi šla delat na teren z ljudmi in konča še dve leti višje šole za socialne delavce. Po mojem osebnem mnenju je s tem končala visoko izobrazbo. Dobila je znanje dveh višjih šol, ki jih pojmujejo za nižjo stopnjo. Prepričan pa sem, da je boljši strokovnjak za ljudi na terenu kot tista socialna delavka s štiriletno šolo. Z veliko manjšimi stroški lahko med seboj uredimo programe, ki bodo med seboj kompatibilni. Te spremembe naj bi novi statut omogočal, potem ne bomo tako okosteneli, kot smo bili. To je tudi edini način, da pridemo prej do novih profilov, ki bodo bolj uspešni, kot so stari.

TRIBUNA: Z novimi informacijskimi sistemi in računalniško obdelavo podatkov bi bilo verjetno moč odpraviti administracijo, ki ima na Univerzi še vedno močno vlogo. Prav tako bi bilo verjetno mogoče preko sodelovanja s tujimi Univerzami modernizirati naše učne programe na cenejši način. Univerza v Barceloni vam ponuja sodelovanje. Kako je s tem?

NOVAK: Glede izmenjave študentov z drugimi univerzami bi rekel, da je to predvsem v pristojnosti rektorja in odgovornih oseb na rektoratu, ki so zadolžene za mednarodno sodelovanje. Problem pa je v neusklajenosti učnih programov, ki pa se usklajujejo. Tako bo mogoče v tujini poslušati nekaj semestrov. Glede Barcelone je problem v jeziku, ker na naši Univerzi ne predavajo v tujih jezikih. Razmišljamo o tem, da bi organizirali podiplomski študij v tujih jezikih, kar bi prineslo veliko prednosti. Prav tako je zanemarjeno področje publikacij, ker je pač za to zmanjkalo denarja. Predlagali smo dogovor s fakultetami za kotizacijo. Tako bi normalno tekla njihova aktivnost publikacij.

TRIBUNA: Govori se, da bo Ljubljani podeljen časten naziv Univerzitetno mesto. Kako naj bi se po vaše Ljubljana odzvala na ta naziv?

NOVAK: Ljubljana si vsekakor zasluži to ime, saj ji Univerza daje specifičen utrip. Sama mora za to kar nekaj storiti - od prostorskega razvoja do beneficij študentov kot stanovalcev. Tudi gospodarstvo bi moralo bolj izkoriščati sposobnosti univerzitetnih ljudi. Sam sem pristaš tega, da Univerza pripomore k razvoju gospodarstva v Ljubljani. Še vedno pa je odziv gospodarstvenikov šibak.

Sergeja Hadner

Če ste zadnjič ostali brez rezultata, se ne vznemirjajte!

青極情強対友風文
社横想彼光中出京

Raje spijte še eno kavo!

**RADIO ŠTUDENT, 89,3 in 104,3 MHz stereo
TVOJA STEVARDESA ZA V MEDIJSKA NEBESA!**

DRUGI POLČAS TEKME FAKULTETE PROTI ŠTUDENTOM SE JE ŽE ZAČEL...

In padli so že prvi študentje. Do konca leta bo selekcija profesorjev za približno 50% razredčila študentske vrste. Najprej bodo morali z igrišča tisti, ki jim drgnjenje na pamet nikakor ne gre. Potem bodo v off sideu tisti, ki so pozabili, da fakulteta ni kraj, kjer se misli s svojo glavo. Če pa se med tistimi, ki bodo ostali, znajde kdo, ki mu to še vedno uspeva, bodo njegovi soigralci nad njim večkrat storili prekršek. Toda tudi profesorske vrste se redčijo. Vse več je na faksih sholastikov, če pa komu uspe pokukati iz sholastičnih krogov, ga najprej profesorji, potem pa še študentje tako brčnejo, da si v svojem življenju ne želi več na igrišče. Toliko za uvod, saj vendar pisarim po strani, ki ima zgoraj napisano UNIVERZA.

HOPLA

TUDI NAŠA UNIVERZA NOSI V SVOJEM NAZIVU SAMOSTALNIK UNIVERZA, TODA PREDEN JO BOMO S PONOSOM IMENOVALI UNIVERZA, SE BO NA NJEJ MORALO ŠE MARSIKAJ SPREMENITI

Najprej se bo morala prečistiti. To pomeni, da bo treba profesorje, ki so s partijsko knjižico dobili magisterije in doktorate počasi poslati v penzijo. Pri tem bodo seveda odločilno vlogo imeli študentje, ki bodo v anketah odgovarjali na vprašanja: "Ali so predavanja pri N.N. profesorju zanimiva? Ali vas vspodbuja k razmišljanju? Ali kdaj skupaj rešujete kakšen problem? Ali je dosegljivo tudi izven t.i. delovnega časa? Ali upošteva vaše pripombe?..." Tako bo poskrbljeno, da bodo znanstveniki šli na znanstvene inštitute ali pa v industrijo, medtem ko bodo pedagogi ostali na univerzi. Ko se bo to zgodilo, bomo študentje z veseljem začeli hoditi na fakulteto, ne pa da nam bo vsak vstop vanjo povzročal psihične in fizične bolečine. Ko bomo tja hodili z veseljem, se bo začel

razcvet. Univerza bo producirala boljše kadre in se s svojo pozitivno držo uveljavila v družbi. Pravljica za lahko noč? Ne, saj če se to ne bo zgodilo, bodo študentje kmalu zasedli katero od fakultet. Verjetno bo to Filozofska, kajti ob nemogočih pogojih študiranja (preddiplomski izpit na angleščini od približno 40 kandidatov naredijo trije ali štirje, ob tem, da so do preddiplome vsi normalno opravljali izpite) in tudi ob vse bolj črni prihodnosti naše male državice lahko kaj takega vsekakor kmalu pričakujemo.

HOPLA

SPLOH PA LAHKO TAKE NEMIRE PRIČAKUJEMO OB DEJSTVU, DA NAŠI VLADNI VELJAKI OBISKUJEJO EVROPO S POSEBNIMI LETALI, TAM PA JIH ČAKA NJIHOV ŠOFER...

z njihovim službenim avtom, ki je preko cele Evrope prišel tja samo zato, ker so "nanj navajeni" in se z rent-a-car v tujini pa res ne bodo vozili. Medtem pa Drnovšek v Švico leti z navadnim potniškim letalom Swissair... Poleg tega nas že cel mesec nategujejo, da plačujemo zvezne davke za knjige in plošče, ob tem, ko vemo, da vsi davki, ki naj bi šli v zvezno blagajno, ostajajo pri nas - zvezi damo "le" carine. Medtem ko narodov standard pada, med

drugim tudi zaradi visokih cen (h katerim mnogo prispevajo davčne postavke), nihče ne ve, kam gre denar. Morda z njim kupujemo orožje, morda zlato, kdo ve?

HOPLA

SICER PA, ALI TO KOGA ŠE SPLOH ZANIMA...

Če te ne zanima, te mora zanimati. Protislovje? Ne. Če se za take stvari ne zanimaš, te na vsakem koraku prenettajo, tako da si prisiljen brati vse kvante, ki jih producirajo naši parlamentarci. Zadnjič se je (očitno samo njemu) gospodu Školjču posvetilo, da ta parlament sprejema in ploska samo resolucijam o odcepitvi, samostojnosti, razdružitvi, konfederalni pogodbi..., nič, kar bi se tikalo boljšega življenja prebivalcev Slovenije, v parlament sploh ne pride. Če že sprejmejo kakšen zakon, je to prav gotovo zakon, ki koristi predvsem vladi, oziroma njenemu finančnemu proračunu. Mi pa, kot vedno, beremo, pišemo in pizdimo. No, vsaj to nam je še dovoljeno.

Pa bodi razburjanja za danes dovolj!

ZOLTANI.r.

SEJA PARLAMENTA

Na šesti redni seji študentskega parlamenta 26. 2. so v organe parlamenta volili statutarno komisijo, komisijo za nadzor in finančno komisijo. Tako statutarno komisijo sestavljajo podpredsednik Branko Čakarmiš ter člana Aleksandra Kačar in Mojca Rozmah (funkcijo predsednika opravlja predsednik Študentskega parlamenta Marko Poznič). Ker je bil za vsako od nalog predlagan le po en kandidat, volilnih lističev niso uporabili. Komisijo za nadzor bodo oblikovali Robert Krajnik in Tomaž Silvester kot člana. Za podpredsednika sta bila predlagana Felix Ceglar in Peter Žurej. Po volilni proceduri je bil izvoljen Peter Žurej. Finančno komisijo, ki je od nadzorne bolj specifična, vsebinska, prva pa nadzira celostno poslovanje in skrbi za pravilnost postopkov, bodo zastopali Urh Pahovec kot predsednik ter člani Aleksandra Kačar, Martin Furlan, Andrej Poznič in Rolando Krajnik. Sledilo je ratificiranje sporazuma o sodelovanju s ŠOU v Mariboru in ŠO v Vilni, nato poročilo o delovanju vlade v času od zadnje seje 27. 11. 90 do 26. 2. 1991. Nekaj pojasnil je veljalo projektu, ocenjevanju profesorjev, ki ga pripravlja Univerza za prihodnje šolsko leto.

Ministru za finance so zaradi preobilice dela dodelili pomočnika Francija Stanovnika. Sledilo je sprejetje Sklepa o začasnem finančnem poslovanju ŠOU v Ljubljani v prvem tromesečju s spremembo tretje točke. Načrtujejo, da bodo do začetka marca sestavili Finančni načrt za leto 1991.

Pod točko razno velja omeniti razpravo o Protestu ob pretiranem oboroževanju v Sloveniji, ki ga je pripravila vlada. Poslanci v parlamentu se namreč niso strinjali z zasnovano protesta. Sklenili so, da ga delno preoblikujejo in poudarijo slabosti, ki jih prinaša pretirano oboroževanje.

PRORAČUN ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

Sestala sta se tudi Odbor za visoko šolstvo na ravni Skupščine RS in odbor za raziskovalno dejavnost in tehnologijo. Podana je bila obrazložitev predloga republiškega proračuna za vzgojo in izobraževanje, po katerem naj bi za dejavnosti vzgoje in izobraževanja za leto 1991 predvidevali 4 262 473 tisoč dinarjev (ali

12,2 odstotka več kot leto prej) ter za obseg tistih sredstev, s katerimi bi zadržali materialno stanje v srednjem in visokem šolstvu na doseženi ravni.

Po besedah dr. Petra Venclja pa se bodo sredstva glede na povišanje stroškov in povečan vpis realno zmanjšala za 8 odstotkov glede na lansko leto.

Omeniti velja še razpravo o možnostih podiplomskega študija na inštitutih in s tem v zvezi projekt novega Slovenskega tehnološkega inštituta. Po ločitvi raziskovalnega in pedagoškega dela naj bi bila rast stroke na Univerzi takorekoč zavirana. Po mnenju dr. Borisa Sketa mora zato podiplomski študij ostati na ravni Univerze, oziroma njenih članic, kar je pojasnil z raziskavo iz leta 1989. Po rezultatih te raziskave naj bi raziskovalci dobivali samo od Skupnosti za izobraževanje 4-krat več denarja kot profesorji. Po nepreverjenih podatkih pa naj bi bili rezultati raziskovalnega dela profesorjev in raziskovalcev približno enaki. Seveda Univerzo še vedno tarejo finančni problemi. Po besedah rektorja mariborske Univerze Križmana bi bilo potrebno zmanjšati proračun ali pa zagotoviti sredstva. Tako bi bilo treba postopno preiti k načrtovanju študijskih mest. Pudaril je še, da mariborska Univerza ne teži k centralizaciji, temveč poskuša s pomočjo informacijskih sistemov pripeljati do večje integracije.

Obdavčeni študentje

Štipendije ostajajo neobdavčene, avtorski honorarji se bodo zmanjšali za 20 odstotkov, 13. točka 16. člena Zakona o dohodnini pa dodatno »sankcionira« še študente, ki so plačila za začasno ali občasno opravljanje del prejeli preko privatnih študentskih servisov. Ker slednje ne velja za servise, kjer sta bili ustanoviteljici ljubljanska in mariborska Univerza, je na prvi pogled jasno, da 13. točka 16. člena vsebuje monopolno klavzulo.

Zakon o dohodnini je bil sprejet 31. decembra 1990, novi Zakon o zaposlovanju pa šele mesec kasneje. V starem Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (1974) je še pisalo, da lahko Skupnost za zaposlovanje pooblasti organizacijo, ki jo ustanovita Univerza in ZSMS, za posredovanje občasnih in začasnih del študentom, 6. člen novega

Zakona o zaposlovanju pravi, da lahko republiški upravni organ, pristojen za delo, s pogodbo o koncesiji pooblasti organizacijo oziroma delodajalca, ki izpolnjuje kadrovske, organizacijske in druge pogoje za izvajanje strokovnih nalog posredovanja del. Tako torej: če daje zdaj Zakon o zaposlovanju pri delitvi kolača možnost vsem servisom ne glede na »poreklo« jo Zakon o dohodnini izključuje, oziroma: *Levica ni vedela, kaj dela desnica!*

Noben zasebni servis študentom ne bo mogel nadomestiti izgube dela dohodka, saj morajo plačevati reden davek. Zato se pri privatnem servisu Formici iz Maribora upravičeno sprašujejo, kako biti konkurenčnejši, kakovostnejši, bolj tržen, ko pa bodo morali samo »njihovi« študentje in dijaki plačevati 20 odstoten davek na osebni prejemek.

Ker se je delo univerzitetnih študentskih servisov zaradi konkurence privatnih občutno izboljšalo, je potrebno, da se monopolna klavzula (torej ponovno vračanje v preteklost) v 13. točki 16. člena odpravi. Da pa ne bi prišlo do nelojalne konkurence, ko bi servisi namesto drugih stroškov poslovanja zniževali urnine na račun študenta, bi moral biti kot pogoj za pridobitev koncesijske pogodbe določen tudi enoten kriterij za oblikovanje najnižjih urnin.

Avtor Zakona o dohodnini bi moral razmisliti, kako zavarovati študentski in dijaški standard in ne kako zavarovati univerzitetne študentske servise. Vsi servisi naj bodo izenačeni. Zakonodajalec pa bi moral tudi določiti enak delež sredstev, ki bi jih neposredno vračali neprofitnim študentskim in dijaškim dejavnostim.

Gregor Preac

Pomagajte si sami

Dvajset odstotnemu davku na avtorske honorarje se lahko izognete le tako, da si pridobite napotnice iz enega od univerzitetnih študentskih servisov. Če morda dobivate honorarje za opravljeno delo pri podjetju, ki vas tudi štipendira, bi se morda lahko dogovorili, da vam namesto izplačevanja honorarjev vsak mesec ustrezno povišajo štipendijo, ki je davka oproščena.

ZAGATE Z LINGVISTIKO

TRIBUNA: Kakšno je mesto lingvistike v nizu ved, ki ji nudijo domovanje na Slovenskem? V intelektualnem svetu gre o tej znanosti glas, da je »kraljica humanistike in univerzalizma«, če se izrazim v športnem žargonu; pri nas pa je nekako razdrobljena in razkropljena v predznanstvenih medosebnih užaljenostih in mučnem teoretskem besu tako filozofov kakor sociologov kulture, slavistov in še koga. Vsepovsod je je polno, pa nikjer ne živi kot univerzitetna znanost, poimenovana s svojim imenom in prosta ideoloških spon, da bi nudila tisto, kar zmore v belem svetu: preučevalske zmožnosti od matematične do spekulativne strukture.

ZADNIKAR: Najprej in predvsem ne vem, ali ste vprašanje naslovili na pravega človeka. To seveda ne pomeni, da bi ne vedel, kako nanj odgovoriti, nasprotno, nekako ne upam si. Po izobrazbi sem namreč filozof, slovensko znanstveno polje pa - če kaj takšnega seveda sploh obstaja - je skrbno razdeljeno na množico sicer ne vedno najbolj obdel(ov)anih gredic, ki so kljub temu - morda pa prav zato - skrbno ograjene z visokimi plotovi. In pokukati za »tuj plot«, kaj šele pobrklati po kaki gredici, je neodpušljiv greh; prav to mi je bilo spričo dela, ki je povod za najin razgovor, tudi že poočitano: da namreč z obravnavo problema hkratne dovršenosti in nedovršenosti nekaterih slovenskih performativnih glagolov posegam za »tuj plot«.

Še nevsučnejši bi utegnil biti varuhom gredic odgovor na vaše vprašanje na vsebinski ravni. Ko govorite o lingvistiki kot kraljici humanistike in univerzalizma, imate verjetno v mislih dediščino strukturalizma, ki v ospredje svojih raziskav postavlja človeško govorico, jezik in govor. Strukturalizma pa na Slovensko niso zanesli lingvisti, temveč

ali Kako obljubiti lojalnost novi oblasti

Intervju: Miha Zadnikar

- rojen 1960,
- diplomiral iz filozofije in sociologije (1984),
- za diplomsko nalogo *Platonistična paralaksa (ki se posveča razmerju med idejami in njihovo ubeseditvijo pri Platonu)* prejel študentsko Prešernovo nagrado,
- magistriral z delom *Zagatnost performativnosti ali kako obljubiti* (1989), izšlo pri DZS (1989),
- zanj prejel priznanje Sklada Borisa Kidriča,
- v Parizu, na *École des Hautes Etudes en Sciences Sociales* pri O. Ducrotu pripravlja doktorat na temo *Problematika argumentacije v filozofiji govornih dejanj*,
- zaposlen na Inštitutu za sociologijo kot raziskovalec.

filozofi in sociologi in ga za navrh razvijali še na drugih konceptualnih poljih, zlasti v psihoanalizi, literarni teoriji in teoriji filma, torej na poljih, katerih predmet ni sam jezik, je pa nanj(e) mogoče plodno aplicirati nekatere koncepte, ki so nastali v lingvistiki. Tak je en del odgovora. Drugo gre brez dvoma iskati v dejstvu, da verjet-

no mislite na splošno lingvistiko, ko pravite lingvistika, torej na vedo, ki na Slovenskem - vsaj po drugi svetovni vojni - ne obstaja (upati pa je na boljše čase, saj je bila lani na Filozofski fakulteti končno ustanovljena stolica za splošno jezikoslovje). Imamo sicer slavistiko, germanistiko in romanistiko, katerih temeljni cilj in namen je predvsem preučevanje »lastnega« jezika in njegove književnosti in posredovanje te vednosti študentom. Splošna lingvistika pa je prav zato, ker ni bila in ni mogla biti vezna na en jezik oziroma jezikovno skupino, vedno presejala samo sebe kot vedo o jeziku: s splošnostjo, do katere je ta obravnava pripeljala, je vedno posegla za »tuj plot«, bodisi filozofski (Benveniste) ali pa literarno teoretski (Jakobson). Zato torej ni čudno, da so bile zanjo dovezne prav te stroke.

TRIBUNA: Kljub izčrpnemu odgovoru bi se še hipec zadržal pri vprašanju, zakaj se lingvistika na Slovenskem nahaja povsod, pa prav zato nikjer. Je to morda nasledek že izročilne in stereotipne samozadostnosti?

ZADNIKAR: Ne bi se povsem strinjal z vami, da je lingvistiko mogoče najti povsod. Nasprotno, na vsakem koraku je moč naleteti na razpravljanje o jezikovnih in polijezikovnih problemih, vendar to še ni lingvistika. Pravzaprav gre za svojevrsten paradoks: če po eni strani kot največja in najodmevnejša projekta slovenske »lingvistike« lahko nastopata *Slovar slovenskega knjižnega jezika* in *Slovenski*

pravopis (pri čemer pa Slovenci še vedno ne vedo, kako pisati), imamo očitno še vedno opraviti z zaplotnim prepričanjem, da je jezik le sredstvo komunikacije in da je edina vednost, ki je Slovincem potrebna o jeziku, vednost o njegovih slovničnih osnovah; po drugi strani pa je slovenski jezik - kljub svoji očitno povsem tehnični naravi

- tisto, v čemer se zbira tisto tipično slovensko, tisto, čemur vi pravite domovanje; je tista diferencialna poteza, ki v zadnji instanci identificira slovensko in ga razloči od ne-slovenskega: nikakor torej ni naključje, da je bil za novega ministra za Slovence po svetu imenovan prav slavist.

V tej lingvistični shizofreniji, ko slavistika ni več le ona sama, temveč še nekaj drugega, še nekaj več, je verjetno iskati tudi razlog, da se slavisti čutijo prizadeti in dolžni arbitriranja vsakič, kadar se jezika poloti kdo, ki ni iz njihovega ceha.

TRIBUNA: Če pogovor še za trenutek obdržim v polju slovenstva, pa pri tem na njegovo pernico položim dosežek delovnega področja: Zakaj v svoji knjigi uporabljate izraz **performativ**? Bi ne bilo mikavno slavistem vzeti kos izljučne pravice do slovenjenja, se pri tem še malo miselno potruditi in definirati svoje pojmovno podjetje tudi s podomačenim izrazjem? Resda bi tujec potem ne vedel, o čem v spisu pada beseda, a bi mu to razložili v tujem povzetku. Če vas skratka dobrohotno zbudem, zakaj ne spremenite izrazov kakor **perforamtiv** v kleno slovenščino, v lep, vsakomur dojemljiv jezik?

ZADNIKAR: Kako pa naj bi (po vašem) bilo po slovensko rečeno **performativ**? »Izvrševalec«? Kateri pa? Jezikovni, nekako po vzoru sodnega? Si sploh lahko predstavljate institucijo jezikovnega izvrševalca? Jezikovni izvrševalec nekaj izvrši jezikovno, sodni pa sodno - in vendar oba to (po)storita z uporabo jezika... Zelo neuporabno, torej.

Nikakor ne mislim, da se vsega ne da povedati »lepo po slovensko«, verjetno se da, le cena je previsoka. Še zlasti, če gre za strokovne termine, je bolje, tako rekoč nujno, da nekaterih reči ne povemo »lepo po slovensko«: na lepe slovenske izraze se lepi vse preveč »domačih« pomenov iz vsakdanje rabe, literature; s strokovnimi termini, s katerimi moramo operirati v neki stroki, nimajo in ne smejo imeti nič skupnega.

Vzemiva na primer primer iz klasičnega marksističnega izrazoslovja, ki ste ga omenili, preden sva se začela »resneje« pogovarjati: baza, ste rekli, bi lahko brez težav naposled dobili tudi v slovenskem prevodu in ji po desetletjih lenobnega prilikovanja podelili slovenskejši (lepši?) izraz **podlaga**. Strinjam se, da je izraz **podlaga** slovenskejši - morda celo lepši - kakor baza, dokaz za to najdemo že v Slovarju slovenskega knjižnega jezika; pod geslom baza bomo našli le dve razlagi, pod geslom **podlaga** pa kar pet, in prav v tem je problem: pomen besede **podlaga** je vse preveč razvejan, vse preveč »domač«, da bi ga lahko varno in zanesljivo uporabljali v

tako omejenem pomenu, kakršnega je zahtevala ortodoksna marksistična teorija. Bolje je uporabiti pomensko praznejši ali nevtralniji izraz in ga ustrezno definirati, sicer bralci prehitro »razumejo«. Prehitro razumevanje pa je - vsaj v primeru **performativa** - lahko usodno, saj je Austin za njegovo definicijo porabil celo knjigo, pa še ni bil prepričan, da se mu je posrečilo. Da njegov dvom ni bil neupravičen, dokazuje obsežna literatura s področja filozofije govornih dejanj, ki je v dobršni meri prav boj za definicijo **performativa**.

TRIBUNA: Pa se vam ne zdi, da bi lingvisti morali biti poliglotti tudi v tem pomenu besede, da bi prepoznavali raznolikosti svetovnih izrazij? (Mimogrede: Ne strinjam se s tezo o »prehitri razumljivosti«, saj sem prepričan, da je jasnost eno, teoretska želja po definiranju pa drugo; nas kaj ovira, da bi besedam ne podeljevali iks pomenov?) Mar lingvistov k učenju jezikov ne sili že - idealistično rečeno - svetovni nazor, kakršnega je vcepljal rod klasičnih znalcov jezikov kakor Jakobson ali Benveniste? Če ne zaradi drugega, iz minimalistične sle, da bi teoretske težave z ustrezno sproščenostjo potem predstavljali v materni jezik?

ZADNIKAR: Na vprašanje vam seveda lahko odgovorim le kot nekakšen lingvofil oziroma filolingvist, nikakor pa ne kot lingvist v tistem pomenu, ki je udomačen na Slovenskem, ker to nisem.

Bi vas pa malce popravil: če naj bo lingvist poliglot, potem verjetno ne toliko zato, da bi ta ali oni problem predstavljal v svoj materni jezik s kako ustreznostjo, temveč prej narobe: zato, da bi ga ne predstavljal napak! Ta na prvi pogled morda drobena razlika nikakor ni stvar kapricioznosti: jeziki namreč niso drug drugega mehanične preslikave, pri katerih bi za ustreznost prevoda zadoščalo že poznavanje ekvivalenta danega izraza v (vseh) drugih jezikih. Nasprotno, jeziki so medsebojno zelo raznolike strukture in vsi jeziki ne poznajo enakih slovničnih kategorij, zato je pomembneje vedeti, kako danega izraza ne smemo prevesti kakor obratno. Vendar pa so to že obča mesta, ki jih bralci prav golovo poznajo, za podrobnosti pa v svojem razgovoru verjetno nimava časa.

TRIBUNA: Vsekakor, vsekakor. Priznam, da me je v vprašanje zapeljala aktivna jezikovna nonšalanca lingvističnih klasikov, ki sta lahko teorijo pisala v prenekaterem od jezikov; sicer ne v tako slovniško raznolikih, kakor jih omenjate, a sta takšne poznala drugače, na podoben način, kakor se jih loteva vaša teorija. Pri sežem, da nisem pričakoval, kako ju boste zavarovali, zato jo kar hitro mahnem drugam.

Priljubljeni konjiček lingvistov in filozofov jezika so zgledi, s katerimi ilustrirajo svoje trditve. Z ene strani gre za zglede, vzete iz

nacionalnih književnosti, ki naj - večidel po normativnih slovnica - ponazarjajo posamezne slovnične kategorije, z druge strani pa gre, predvsem v delih teoretske lingvistike, za zglede, za katere se zdi, kot da so pobrani iz vsakdanjega življenja; vse bolj pa se uveljavlja tudi raba »političnih zglede«, kakršnih ni malo tudi v vaši knjigi.

Kakšen je njihov ontološki status doma in na tujem? Je v moderni navadi tudi raba zglede iz nebebah, istomišljenskih političnih logov?

ZADNIKAR: Razumem, kaj mislite, ko pravite »politični zglede«, vendar se ne bi strinjal, da so takšni, kakršni so uporabljeni v moji knjigi, resnično politični: njihov zastavek je teoretska refleksija in ne politični boj, zato bi tudi težko rekel, da so eni iz teh, drugi pa iz nasprotnih političnih logov. Sicer pa: si lahko predstavljate, kako bi lahko izjavo Stojko si želi, da bi imel mož brez brk brke, uporabljali v političnem boju?

Izbira, oziroma natančneje, konstrukcija primerov, ki se nanašajo na proces JBTZ, je bila povsem funkcionalne narave: ker je šlo za enega redkih dogodkov, ki je mobiliziral tako rekoč vse Slovence, in katerega razvoju s(m)o vsi sledili z izrednim, domala detektivskim zanimanjem, se mi je zdelo za ilustracijo in v dokaz nekaterih (teoretskih) trditev primerneje izbrati primere, ki reflektirajo na konkretno realnost in ne na splošnosti tipa Trava je zelena, Jože ljubi Majo itd. Izbor je bil torej »zainteresiran«: prepričan sem bil, da bodo ti »konkretni« primeri bolj motivirali bralca in olajšali razumevanje nekaterih izrazito abstraktnih izvajanj, medtem ko bi ga nevtralni, obči primeri verjetno le še dodatno zamorili.

Kakšen je njihov ontološki status? Vprašljiv, saj gre za primere, ki so »konkretni« le na videz, dejansko pa so konstrukti, ki se v času procesa niso pojavili v nobeni od tistih različic, ki jih navajam v knjigi. Pa vendarle so jih bralci, če lahko sodim po vašem vprašanju, vzeli konkretno, celo politično.

TRIBUNA: Vašo slednjo ugotovitev bom nekoliko zlorabil in si drznil postaviti tole sociologistično tezo: Ni čudo, da je vaša knjiga Zagatnost performativnosti ali Kako obljubiti skoraj razprodana, ko pa so jo množično kupovali tudi ljudje, ki so si dopolnjevali knjižno zbirko z geslom JBTZ, in ne le peščica stalnih odjemalcev slovenske teoretske produkcije od jezika prek želje do filma. Sicer pa grem znova k stvari. Precejšen del udeležencev procesa JBTZ oziroma dogajanja krog njega se je danes spremenil v teater novih oblastnikov. Kako bi komentirali dejstvo -

v oči bijoče že iz ubožne časnikarščine, kakršna se je prodajala s tednikom *Demokracija* - da pripadniki DEMOS-a kljub tako opevanemu narodnjaškemu izročilu za razloček od starih oblastnikov pogosto ne znajo uporabljati niti ustaljenih rečenic. Kje so že tisti časi, ko je Radio Študent komuniste lovil za nespretno zveze in vsebinske norosti, suvereno obliko državotvornih sporočil pa puščal pri miru, saj je bila dognana do samoumevnosti in tautologije!

ZADNIKAR: Če sva maloprej govorila o »konkretnih konstruktih«, ki v večini primerov ne presežejo ravni ilustracij teorije, mi vaše vprašanje omogoča, da s konkretnostjo ne (le) ilustriram, temveč jo iz drobca konkretnosti tudi izpeljujem.

Morda se boste spomnili drobnega, a vse prej kot nepomembnega detajla z nadaljevanja prvega zasedanja novega slovenskega parlamenta, ko je Lojze Peterle predlagal, naj bi se iz skupščinskega besednjaka umaknila beseda revanšizem. Pazite, beseda revanšizem, ne sam revanšizem! Ravnanje novega prvega ministra je zrcalna podoba ravnanja starih oblastnikov: medtem ko so se ti trudili z uvajanjem svojevrstnega novoreka, ki mu je bilo v realnosti komajda najti kak ustreznik, se je nova oblast odločila svet spreminjati z zamolčevanjem in ne izumljanjem novih jezikovnih entitet. Odločitev, ki je ni težko razumeti, kakor tudi ne dejstva, da se novi oblastniki težko znajdejo v že ustaljenih frazah: o že ustaljenih frazah lahko govorimo le iz perspektive stare oblasti, ki jih je »ustalila«! V

precejšnji meri je bilo to tudi vse, kar je storila, in v tem se je izvrstno znašla; namreč v svojem govoru o svoji realnosti, nikakor pa ne tudi v sami realnosti. Da se nova oblast v tem starooblastniškem novoreku ne znajde, je torej razumljivo, tako rekoč nujnost, zaskrbljujoče je le, da se ni odločila za njegovo dekonstrukcijo, temveč za zamolčevanje, celo prepoved.

TRIBUNA: Kaj pa performativ in politično? Gre za kompatibilni kategoriji?

ZADNIKAR: Še več! Politično je eno od privilegiranih polj performativnosti. Teoretikom performativa so pogosto očitali, predvsem sociologi, da besedam pripisujejo nekakšno inherentno magično moč, ki (da) je v resnici »delegirana« od zunaj, predvsem s strani družbenih konvencij. V dobršni meri je to res: ko predsedujoči sestanka pravi »Odpiram sestanek« - namenoma uporabljam najbolj zbanaliziran primer performativa - sestanek ni odprt zato, ker bi imele izrečene besede neko posebno, »odpirajočo« moč, temveč zato, ker jih je izrekel človek, ki je bil s strani udeležencev sestanka prepoznani kot predsedujoči, predsedujoči pa je tisti, ki morda odpreti sesetanek: izrečene besede niso torej v ničemer magične, le v pravem času so se znašle na pravem mestu.

Osnovna značilnost performativa je torej, da ni le beseda, temveč tudi že dejanje, da z njegovo izgovoritvijo izvršimo tudi že dejanje, ki ga imenuje.

Vzemimo, da kak politik vladajoče politične stranke kake zahodne parlamentarne demokracije komentira kak družbeni problem. Njegova izjava bo razumljiva kot le ena od možnih interpretacij danega družbenega problema - niti ne nujno interpretacija vladajoče stranke ali koalicije - ki ji je mogoče nasprotovati z drugačnimi interpretacijami, izhajajočimi iz drugačnih političnih pozicij. Povsem jasno je torej mogoče razlikovati problem in (njegove) interpretacije.

Politični sistem socialističnega samoupravljanja je imel za tedanje oblastnike to prijetno lastnost, da ni ločil (da mu ni bilo treba ločiti) med problemom in interpretacijami: interpretacija, izrečena s pravega mesta - z mesta oblasti - je performativno ustvarila problem sam, interpretacija in problem sta se zlila.

Od novega političnega sistema in zamenjave oblasti je pričakovati, da bo ponovno vzpostavila distanco med problemom in interpretacijo.

TRIBUNA: Glede na drugi naslov vaše knjige, ki nam obljublja vse o obljubljanju, mi za konec dovolite še malce prezvedavo vprašanje: Kako obljubiti lojalnost novi oblasti?

ZADNIKAR: Se vam zdi, da bi novi oblasti sploh morali obljubiti lojalnost? Dejanje obljube namreč spada med t.im. komisive - izraz, ki vam verjetno spet ne bo ugajal, a s čim naj ga nadomestimo, z zavezovalniki, obvezovalniki - govorna dejanja, s katerimi se govorec oziroma izjavljavec zaveže izvršitvi v izjavi imenovanega dejanje. Če je nova oblast res nova, če torej res deluje po pravilih parlamentarne demokracije, je ona tista, ki mora obljubiti nam. Neizpolnjene obljube pa se v sistemu parlamentarne demokracije kaznujejo z izgubo oblasti.

Lojalnost se je obljubljala stari oblasti, to je od svojih podložnikov zahtevala. Zelo shematično rečeno je v različnih tipih temeljnih govornih dejanj mogoče najti tudi razliko med novo in staro oblastjo: nova naj bi funkcionirala po principu komisivov, stara pa po principu direktivov, to je govornih dejanj, s katerimi govorec oziroma izjavljavec od sogovorca zahteva izvršitev v direktivu imenovanega dejanja. Sprevrjenost stare oblasti je bila v tem, da je od podložnikov z direktivi zahtevala prav komisive, kar jo je odvezovalo sleherne odgovornosti.

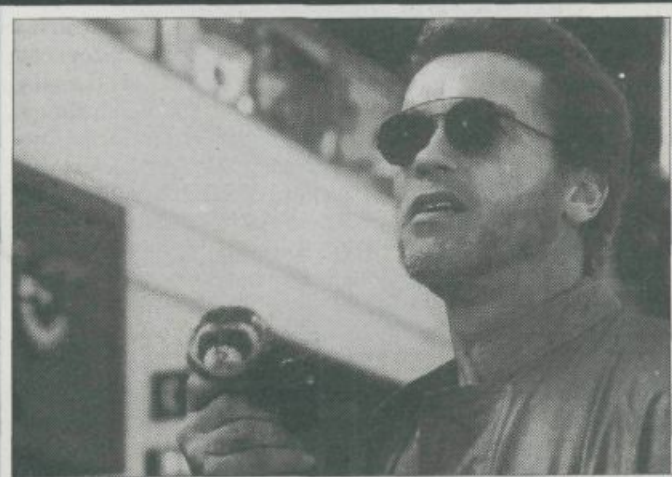

Lepa hvala, kolega Žagar; sem kar zadoščen, ker sva svoje težave dala na svetlo tako na široko: zbadala sva strokovnjaške ogroženice, pa obenem s priliko o slovenjenju iskala besedotvornih delovnih mest za njihove pomembne jaze; omenjala novorek stare oblasti in se že z isto sapo preprašala še o stebrih slovenske sprave. V glavnem sva si bila enakopravna sogovorca, v stranskem pa radovedna državljana; in to sta kar lepa pogoja za pravičen in nesamovšečen pogovor. Žal mi je le, da nisva namenila več besed vaši razpravi; toda so reči, ki jih morava prepustiti tudi bralcem, kajne? Še na mnoge jezične zvedavosti, kolega Žagar!

POLICAJ IZ VRTCA je zgodba o losangeleškem detektivu Johnu Kimblu (A. Schwarzenegger), ki že dolga leta preganja morilskega narko-kriminalca Cullena Crispa (R. Tyson), ta pa si prizadeva izslediti svojo bivšo ženo (P.A. Miller), ki je pred njim pobegnila in se s svojim sinom (J. in C. Cousins) skriva v mestecu Astoria v Oregonu. Kimble prevzame vlogo vzgojitelja v otroškem vrtcu, da bi lažje našel ubežnika in Crispovo ženo prepričal, naj priča proti svojemu možu; v vrtcu se robati policist znajde v situaciji, ko se pogosto sprašuje, če ni lažje obvladovati nevarne gangsterje kot pa poredne otroke. Položaj se dodatno zaplete, ko je umorjena glavna priča (Alix Koromzay) proti Crispu, zato temu ne morejo soditi in ga izpustijo iz zapora, gangster pa se takoj napoti v Oregon...

Film ima nekatere šibke točke, med drugim je tako neenotno grajen, da so ga v SCREEN INTERNACIONALU označili kar za »shizofrenega«. Začne se z zelo učinkovitimi, »trdimi« sekvencami, ko Crisp hladnokrvno umori neprevidnega mladeniča, ki mu hoče »prodati« informacijo. Sledijo prizori nasilne akcije, kjer je Schwarzenegger v svojem elementu, neobrit, s temnimi očali in težko oborožen zlahka obvladuje zlikovce, pri čemer ima vedno na voljo jedrnate cinične pripombe v odgovor na njihove pritožbe. Sentimentalni preobrat s prihodom v Astorio pa ritem močno upočasni; otroci poleg tega tudi niti približno niso videti tako hudobni, da bi lahko spravili iz tira »macho« policista, kakršen je Kimble (vse skupaj bi bilo pač bolj prepričljivo, če bi imel Kimble opravka s skupino porednežev à la PROBLEMATIČEN MULC - Problem Child, 1990, r. Dennis Dugan) in kot da to še ne bi bilo dovolj, je sem vpletena še romantična

POLICAJ IZ VRTCA

Kindergarten Cop

ZDA, 1990. Universal/Imagine Entertainment.

Režija: Ivan Reitman.

Scenarij: Murray Salem, Herschel Weingrod, Timothy Harris.

Fotografija: Michael Chapman.

Glasba: Randy Edelman.

Igrajo: Arnold Schwarzenegger, Penelope Ann Miller, Pamela Reed, Linda Hunt, Richard Tyson, Carroll Baker, Joseph in Christian Cousins, Cathy Moriarty.

Ivan Reitman je bil rojen l. 1946 na Češkoslovaškem, s starši se je preselil v Kanado, ko mu je bilo štiri leta. Tam je študiral glasbo, istočasno je snemal kratke filme in osnoval distributersko hišo »New Cinema«. Režiral je na TV in v gledališču, bil je producent več braadwayskih hitov in tudi filmski producent ne samo svojih filmov temveč tudi drugih (npr. horrorjev *They Came from Within* (1975) in *Rabid* (1977) Davida Cronenberga). L. 1972 je režiral »horror-splatter« *Cannibal Girls*, sledita mu komedija *NORIŠNICA V KAMPU* (*Meatballs*, 1979) in *Stripes* (1981). Njegovi *IZGANJALCI DUHOV* (*Ghostbusters*) iz l. 1984 so eden od najuspešnejših ameriških filmov vseh časov, l. 1989 je posnel »sequel« - »IZGANJALCI DUHOV II (*Ghostbusters II*), vmes pa *ORLA PRAVICE* (*Legal Eagles*, 1986) IN *DVOJČKA* (*Twins*, 1988).

naveza Arnold Schwarzenegger-Penelope Ann Miller. Videti je skorajda tako, kot bi imeli dejansko opravka z dvema filmoma v enem: prvi je nasilno-akcijski, drugi je »otroški«; in ker je v **POLICAJU IZ VRTCA** preveč prizorov s šestletnimi otroci, to v principu ne more zadovoljiti Schwarzeneggerjevih »hard-action« fanov, zaradi prizorov nasilja pa to tudi ni ravno film za otroke. Scenarij ima nekaj ne najbolj prepričljivih mest (»nenadna slabost« Kimbllove partnerice O'Hara/P. Reed/; ne dovolj utemeljena potreba po tem, da se gre Kimble vzgojitelja zgolj zato, da bi odkril Crispovo ženo in otroka).

Po drugi strani imamo opravka z dokaj dobro igro vseh glavnih igralcev. Tyson je zelo soliden v vlogi glavnega »baddieja«, enako veteranka Carroll Baker v vlogi mame Crisp. V redu je Reedova v vlogi požrešne Phoebe O'Hara, Penelope Ann Miller pa je primerno ljubka in ranljiva kot mati-samohranilka, ki osvaja Schwarzeneggerja. Ta je imel tokrat nekaj igralsko sorazmerno zahtevnih prizorov (zlasti z otroci) in je kar dobro odigral svojo vlogo; akcijski prizori pa tako ali tako spadajo v njegov standardni asortiman. Njegov trdi neameriški naglas ima v filmu zelo primerno opravičilo: Kimble naj bi bil namreč po rodu iz Avstrije (to je ena izmed bolj uspešnih šal v **POLICAJU IZ VRTCA**, nanaša pa se seveda na poreklo samega Schwarzeneggerja, ki je rojen v Grazu).

V **VARIETYJU** filmu niso napovedovali komercialne uspešnosti, vendar pa sta Reitman in Schwarzenegger (prvič sta sodelovala že pri uspešnici **DVOJČKA**) spet dosegla svoje: po 8 tednih predvajanja v ZDA je **POLICAJ IZ VRTCA** nabral že okoli 76.000.000 dolarjev.

Igor Kernel

**SPORED
LJUBLJANSKE
KINOTEKE**

Ponedeljek, 04.03.91

VIRIDIANA, Španija-Mehika, 1961. Režija: Luis Buñuel. Glav. vl.: Silvana Pinal, Francisco Rabal, Fernando Rey, Margarita Lozano, Victoria Zinny, Teresa Rabal.

Torek, 05.03.91

ČAROBNA PIŠČAL (Trollflöjten), Švedska, 1974. Režija: Ingmar Bergman. Glav. vl.: Josef Köstlinger, Irma Urrila, Håkan Hagegard, Elisabeth Eriksson, Ulrik Cold, Birgit Nordin (v barvah).

Sreda, 06.03.91

ZLOČIN IN KAZEN (Crime et Châtiment), Francija, 1956. Režija: Georges Lampin. Glav. vl.: Jean Gabin, Marina Vlady, Julien Carette, Yvette Etievant, Ulla Jacobsson, Bernard Blier.

LEPOTICA IN ZVER (La Belle et la Bête), Francija, 1946. Režija: Jean Cocteau. Glav. vl.: Jean Marais, Josette Day, Marcel André, Mila Parély, Michel Auclair, Nane Germon.

Četrtek, 07.03.91

PASJE ŽIVLJENJE (Sounder), ZDA, 1972. Režija: Martin Ritt. Glav. vl.: Cicely Tyson, Paul Winfield, Kevin Hooks, Carmen Mathews, Taj Mahal, James Best, Yvonne Jarrell (v barvah).

Petek, 08.03.91

TEKSASEKSPRES (The Sugarland Express), ZDA, 1974. Režija: Steven Spielberg. Glav. vl.: Goldie hawn, Ben Johnson, Michael Sacks, William Atherton, Gregory Walcott, Steve Kanaly, Louise Latham (v barvah).

Sobota, 09.03.91

MORILCI IN PRIČE (The Parallax View), ZDA, 1974. Režija: Alan J. Pakula. Glav. vl.: Warren Beatty, Paula Prentiss, William Daniels, Walter McGinn, Hume Cronyn, Kelly Thordsen, Chuck Waters (v barvah).

Biseri za ogrlico

**PRAVLJIČNI
NADREALIZEM**

Sreda, 06.03.91

LEPOTICA IN ZVER (La Belle et la Bête) (glej spored)

Francoski književnik, slikar ter filmski scenarist in režiser Jean Cocteau (1889-1963) se je s svojo nagnjenostjo do modernizma (kubizem, dadaizem, nadrealizem) izkazal najprej v književnosti in slikarstvu. Njegov prvi filmski poskus, *Pesnikova kri* (Le sang d'un poète, 1930), je nastal proti koncu dobe nadrealističnih filmov. *Strašni starši* (Les parents terribles, 1948) so ekranizacija Cocteaujevega lastnega gledališkega dela. Med kasnejše Cocteaujeve filme spadata dva, ki se naslanjata na mit o Orfeju in Evridiki: *Orfej* (L'Orphée, 1951) in *Orfejev testament* (Le testament d'Orphée, 1961). Manj opazen je bil njegov *Dvoglavi orel* (L'aigle à deux têtes, 1948), širokemu občinstvu daleč najbolj znano Cocteaujevo delo pa je *Lepotica in zver*. Za izhodišče mu je služila pravljica iz 18. stoletja (verzija Madame Le Prince de Beaumont). Gre za sanjav, poetičen film, ki je svojevrstna meditacija na temo ljubezni in smrti. Nanj je vplivalo staro nizozemsko slikarstvo, čutiti je prizadevanje po vizualni dognanosti, pri čemer ima poglavitno zaslugo direktor fotografije Henri Alekan. Enega značilnih Cocteaujevih fantazijskih prijemov v tem filmu predstavlja grad, v katerem domujejo »živi« kipi in reliefi, namesto služinčadi pa strežejo prijazne, breztelesne roke. Vlogo Lepotice je odigrala Josette Day, Zver pa je upodobil Jean Marais (njegova najslavnejša vloga). Druge filmske inačice te teme: dve verziji *La Belle et la Bête* sta v Pathéjevi proizvodnji nastali že v letih 1899 in 1908, nato sta pred Cocteaujem svoji ekranizaciji *Beauty and the Beast* posnela l.1913 H.C. Matthews in l.1916 H.E. Hancock, l.1934 pa je nastala v proizvodnji Warner Bros še risanka s tem naslovom. Leta 1963 je v ZDA *Beauty and the Beast* režiral Edward L. Cahn, po Čajkovskem je nastala l.1966 baletna filmska verzija (koreografija: Lew Christensen), l.1970 pa je bila posneta še ena animirana inačica. Zadnjo igrano inačico je l.1976 (po Perraultu) v V. Britaniji režiral Fielder Cook. Pred približno tremi leti so posneli tudi TV nadaljevanko *Beauty and the Beast*.

Igor Kernel

Prizor iz filma *LEPOTICA IN ZVER*: Josette Day in Jean Marais.

Nedelja, 10.03.91

ZAPRTO

Ponedeljek, 11.03.91

AMADEUS, ZDA, 1984. Režija: Miloš Forman. Glav. vl.: F. Murray Abraham, Tom Hulce, Elizabeth Berridge, Simon Callow, Roy Dotrice (v barvah).

Torek, 12.03.91

ATLANTIC CITY (Atlantic City, U.S.A.), Kanada-Francija, 1980. Režija: Louis Malle. Glav. vl.: Burt Lancaster, Susan Sarandon, Kate Reid, Michel Piccoli, Hollis McLaren, Robert Joy (v barvah).

Sreda, 13.03.91

BITKA ZA PROGO (La Bataille du Rail), Francija, 1946. Režija: René Clément. Glav. vl.: Antoine Laurent, Desagneux, Leroy, Redon, Pauléon.

NEZADOSTNO IZ VEDENJA (Zéro de Conduite), Francija, 1933. Režija: Jean Vigo. Glav. vl.: Louis Lefèvre, Gilbert Pluchon, Gérard de Bédarieux, Constantin Goldstein-Kehler, Jean Dasté, Robert Le Flon.

GUERNICA, Francija, 1950. Režija: Alain Resnais (dokumentarni).

Četrtek, 14.03.91

BENHUR, ZDA, 1959. Režija: William Wyler. Glav. vl.: Charlton Heston, Jack Hawkins, Haya Harareet, Stephen Boyd, Hugh Griffith, Martha Scott, Sam Jaffe, Finlay Currie (v barvah).

Petek, 15.03.91

SKUPNI POSTELJA IN MIZA (Domicile conjugal), Francija-Italija, 1970. Režija: François Truffaut. Glav. vl.: Jean-Pierre Léaud, Claude Jade, Hiroko Berghauer, Daniel Ceccaldi, Claire Duhamel, Barbara Laage (v barvah).

Sobota, 16.03.91

VELIKI JACK (Saint Jack), ZDA, 1979. Režija: Peter Bogdanovich. Glav. vl.: Ben Gazzara, Denholm Elliott, James Villiers, Joss Ackland, Rodney Bewes, Mark Kingston, Lisa Lu, George Lazenby, Peter Bogdanovich (v barvah).

Nedelja, 17.03.91

ZAPRTO

Prosimo občinstvo, da ne zamuja predstav. Kinoteka si pridržuje pravico do spremembe programa.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

predstavljajo

EKRANIZACIJO AVTOBIOGRAFSKE TRILOGIJE SLAVNE
NOVOZELANDSKE PISATELJICE JANET FRAME

ANGEL ZA MOJO MIZO

(An Angel At My Table)

Režija: Jane Campion

Glavne vloge: Kerry Fox, Karen Fergusson, Alexia Keogh

Na festivalu v Benetkah 1990 je film prejel 8 nagrad in priznanj, med njimi posebno nagrado režije, nagrado filmske kritike (ex aequo) in nagrado OCIC (Organizzazione cattolica internazionale del cinema).

Nagrada mednarodne filmske kritike »Four Seasons« na festivalu v Torontu 1990.

FEST '91

PRIHAJA NA SPORED V KINO KOMUNA!

BERLIN REPORT

Berlin, 15. - 26. februar 1990

- Andy Garcia kot Vincent Mancini
v **BOTRU III** (*The Godfather Part III*)
Francisa Forda Coppole.

Petek, 15. 2.

V Berlinu se začenja 41. filmski festival s francoskim filmom *Uranus* Clauda Berrija. Poleg uradnega programa z več sekcijami: tekmovalnim programom, Panoramo in dvema retrospektivama, poteka sočasno še Forum mladega filma, Otroški filmski festival in Evropski filmski trg. Možnosti za ogled filmov je torej več kot dovolj. Vaš poročevalec se v tem trenutku nahaja nekje med Münchnom in Berlinom.

Sobota, 16. 2.

Vzhodnonemške avtoceste so še vedno take, kot jih je zapustil Adolf Hitler. Nemci so v svoji združitevni evforiji popolnoma pozabili nanje. Ko sem končno prišel v Berlin, sem se počutil kot sveže pripravljen cocktail, »shaken, not stirred«. Prvi film, ki sem ga videl, je bil *Sleeping with the enemy* Josepha Rubena. Seveda ne moreš kaj prida pričakovati od filma z Julio Roberts v glavni vlogi, toda to je bilo prava mora. Film je izžvižgala celo festivalska publika, ki je sicer imela navado ploskati vsaki neumnosti. Popolnoma sesut sem zvečer pogledal zadnji film Dereka Jarmana, *The Garden*. Film spada med tiste, ki jih začneš ceniti šele potem, ko zapustiš dvorano. Narativno zelo naporen, temelječ na vizualnih asociacijah, ima za osnovo Kristusov pasijon z dvema homoseksualcema v glavni vlogi, vizualno pa je pravi tour-de-force. Ogled obvezen.

Nedelja, 17. 2.

Prvi **Hochpunkt** festivala: režijski debut Kevina Costnerja iz časa ameriške državljanske vojne. *Dances with Wolves* je tri ure gledanja

razglednic z motivi divje pokrajine, bizonov, Indijancev in Kevina Costnerja v objemu Mary McDonnell, z bolečinami v hrbtu kot rezultatom. Ogled s čik pavzo zaželen.

Prvi dokumentarec je bil *Blood in the face* s Klu Klux Klanom, ameriško Nazi Party in ostalimi desničarji v glavni vlogi. Ideje iz filma so se mi zdele nekam znane, mogoče je ikonografija zameglila pogled. V Forumu je bil prikazan *Triple bogey on a par 5 hole*, »no budget« film Amosa Poeja. Super kamera, kombinacija super 8 in 35 mm filma, dialogi in osebna nagrada za najboljšo repliko: A: »Ne vem kakšni imeni naj dam dvojčkoma.« B: »Blac & Decker.« Po pomoti šel pogledat *Das deutsche Kettensägenmassaker*, vendar pobegnil iz dvorane po petnajstih minutah. Ideja je sicer odlična: od vseh vzhodnih Nemcev, ki so pobegnili na zahod, jih 4 % ni prišlo. Predelali so jih v Würstchen. Realizacija pa je nemogoča.

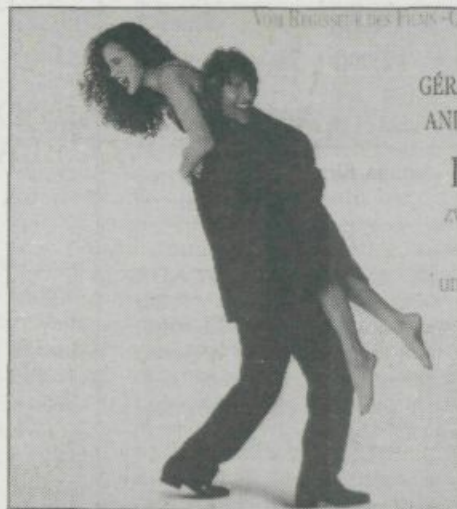
Ponedeljek, 18. 2.

Drugi **Hochpunkt** festivala: *The Godfather, part III*, sicer prikazan izven konkurence. Sivolasi Al Pacino gre k spovedi, Andy Garcia - sicer zvezda filma - incestuozno zaljubljen v Sophie Copoola, F.F.-jevo hčerko, papež Janez Pavel I. in njegova smrt, korupcija v visokih poslovnih krogih - vse to in še več v 161 min. dogajanja v Ameriki in Evropi konec sedemdesetih let z zaključno sekvenco v stilu Hitchcockovega *The man who knew too much* tudi v Vašem kinu od 15. marca dalje. Za lažje sledenje pa Marcel Stefančič jr. pripravlja knjigo o *Godfather*-serijalki, ki bo menda izšla še pred ljubljansko premiero.

Tridesetletni *Todd Haynes* je nova zvezda NY indie filmerjev. *Superstar: the Caren Carpenter story* je bil pred tremi leti NY underground hit, v Berlinu pa je imel Haynes film *Poison*, sestavljen iz treh epizod, posnetih v treh različnih stilih. Tip pozna žanre, vizualno je dosleden, v zgodbe pa zna vplesti tudi dovolj humorja - eden izmed filmov, kjer sem resnično užival.

Torek, 19. 2.

Dva filma v konkurenci, Jacques Doillonov *Le Petit Criminel* in *The Miracle* Neila Jordana. Značilnost letošnjega Berlinala so bili razvlečeni filmi, kjer sem zapustil dvorano po 15 do 30 minutah. Zgornja filma sem sicer pogledal do konca, kar pa ne pomeni, da sta tudi OK. *Le petit criminel* je bolj radijska igra kot film, čeprav je posnet v cinemascopeu. Neila Jordana pa se bomo še vedno spominjali kot avtorja *Mona Lise*, saj se pri zadnjem filmu

- Andie MacDowell in Gérard Depardieu
v **ZELENI KARTI** (*Green Card*)
Petra Weira.

čakanje na čudež, ki se vleče čez cel film, konča s tem, da je čudež to, kar gledalec že ve tam nekje od sredine filma dalje.

Jon Jost je imel edini v Forumu dva filma. *Sura Fire in All the Vermeers in New York* sta oba razvlečena, le da je prvi tudi vsebinsko nezanimiv, drugi pa s tematiko o New Yorku osemdesetih in svetom yuppiejev, umetnikov, bogatašev in brokerjev vzbudi določeno zanimanje. Jost je avtorski filmar, ki sam piše scenarij, režira in montira svoje filme, kar se mu žal tudi pozna.

Moj drugi dokumentarec je bil *Just visiting this planet - Die Winterreise* Petra Sempela o ustanovitelju japonskega butoh plesa, Kazuu Ohno. Če ste videli Schroeterjev film *Generalka*, potem veste, kdo je to. Če pa ste videli video *Halber Mensch Einstürzende Neubauten*, pa veste, kaj je to butoh ples. Zanimivost tega dokumentarca je Blixa Bargeld, ko poje klasična dela.

Sreda, 20. 2.

Eden izmed bolj zanimivih filmov je bil tudi v Panorami prikazan *The Grifters*, narejen po romanu Jima Thompsona, precej neznanega avtorja, »ki je boljši od Chandlerja in Hammeta« (Miha Mazzini). Grifter je človek, ki se preživlja z varanjem »suckerjev«. Trije grifterji so John Cusack, njegova mati, ki jo igra odlična Anjelica Huston, in njegova ženska, ki jo igra Annette Benning. Anjelica blesti, ostala dva malo manj, konec je malo prisiljen, vse skupaj pa vredno ogleda.

Julia has two lovers je indie odgovor na Reinerjev film *When Harry met Sally*. Bachar Shbib je skupaj z glavno igralko Dephno Kastner naredil zabaven film, moti edino preveč govorance, saj je glavni del filma falling in love prek telefona, ki mu sledi boj obeh Julijinih ljubimcev, kdo se bo poročil z njo. Film nima happy enda. Bravo! Prava zgodovinska ekskurzija sta bila dva Forumski filma *Lyrisch Nitraat* in *Pozeluj Mari Pickford*. Prvi je kompilacija filmskih fragmentov iz let 1905-15 v originalnih barvah - osnova takratnih filmov so

bile nitratne spojine, ki so filmu dale barvo. Drugi pa je nema komedija iz 1929, kjer so dokumentarni posnetki z obiska Mary Pickford in Douglasa Fairbanka v ruskih studijih pomešani z igranim delom v odlično burlesko.

Četrtek, 21. 2.

Satana, film Viktorja Aristowa, je bil najboljši evropski film v konkurenci. Film je blazno nasilen, vendar pa vse nasilje deluje nekako nujno, skoraj lepo. Glavni junak ubije hči nekdanje ljubice in od nje zahteva podkupnino, na svatbi posili nevesto, po vsem tem pa odide nezakazan - ni čudno, da ni dobil nagrade.

The Russia house Freda Schepisija je bil prikazan že na beograjskem Festu in je odkupljen. Verjetno je to poslednji film o hladni vojni in špijonih okoli nje, kateri je bila posvečena tudi ena izmed obeh retrospektiv uradnega programa. Film se drži knjižne predloge, na koncu pa je nalepljen happy end, ki ga Le Carre v originalu nima. V filmu dominira Sean Connery z odličnimi dialogi, Michelle Pfeiffer pa ima dober ruski naglas.

Tretji odlični dokumentarec je bil **The heck with hollywood**, še ena ameriška indie produkcija. Film dokumentira produkcijo in prodajo filmov treh režiserjev, čigar greg je bil ta, da so se sami lotili snemanja filma. Nauk zgodbe: ko imaš film posnet, ga moraš še prodati. In to je težji del posla.

Petek, 22. 2.

La casa del sorriso, film Marca Ferrerija je na koncu dobil zlatega medveda za najboljši film. V filmu igra Ingrid Thulman, sicer zvezda Bergmanovih filmov skupaj z Dadom Ruspoli upokojski par v domu za ostarele, ki na grozo ostalih gojencev doma spita skupaj. Sam sem odšel po malo manj kot eni uri, saj se v tem času poleg srečanja obeh protagonistov ni zgodilo prav ničesar.

Precej depresiven po ostalih filmih, ki sem jih videl po 15 minut, sem naredil prvo dobro stvar ta dan. Originalna Don Siegelova verzija **The invasion of the body snatchers** je upravičil pot na festival. Horror klasika iz pet-

desetih je danes prav tako nora kot pred štiridesetimi leti, le da se point premakne od strahu k smehu.

Zvečer je bil v Panorami prikazan novi **Ken Russel** s filmom **Whore**. Temu bi lahko rekli druga stran **Pretty woman**. Glavna junakinja je neizobražena kurba, ki pobegne od svojega zvodnika, pri tem pa z nagovorom na kamero opisuje realne dogodke iz svojega življenja. Film sicer zapade v monotonijo, vendar je na mestih zabaven, Russel pa je naredil kar spodoben come back.

Eden izmed poudarkov programa v Panorami je bil tudi mladi japonski film. **Kikuchi Kenchiya Iwanote** je dobil nagrado, čeprav je bil v najboljši tradiciji forumskih filmov: dolg in brez bistvenih dogodkov. Kljub temu pa je bil boljši od ostale japonske produkcije, saj mu je bil dolgčas princip in ne rezultat. Zanimiv je imel tudi zvok, saj mu je uspelo z zvokom povedati več kot s slikami.

Sobota, 23. 2.

Bruce Beresford. Če ste gledali **Driving miss Daisy** - njegov naslednji film je spet na temo rasnih razlik. Maynard Eziashi, ki igra vlogo mr. Johnsona v istoimenskem filmu, je dobil srebrnega medveda za najboljšega igralca. O filmu ni več kaj povedati, dogaja se v Afriki v dvajsetih letih tega stoletja, mr. Johnson pa je črnc, ki bolj kot karkoli hoče postati pravi Anglež, kar ga prisili k majhnim krajam. Na koncu je ustreljen.

Jonathan Demme je bil v Panorami s filmom **Silence of the lambs** z Jodie Foster in Anthonyjem Hopkinsom v glavnih vlogah. Film je sprožil precej polemik med slovensko novinarsko srenjo v Berlinu, moje mnenje je, da je stvar zgrehen žanrski film, ne thriller in ne horror. Jodie Foster je FBI agent z močnim virginijskim naglasom, ki ji pri iskanju serijskega morilca pomaga psiholog/psihopat Hannibal the Cannibal (Hopkins), med katerima se razvije precej zanimiv odnos. Film ima odličan obrat, sicer pa je precej povprečen. Jodie Foster prepočasi vleče pištolo.

Nedelja, 24. 2.

Aki Kaurismäki je bil zvezda Berlinala. Od petih projekcij njegovega **I hired a contract killer** mi ni uspelo priti niti na eno. Dvorane so bile polne, pomagala ni niti press kartica. Hvalabogu pride v Ljubljano, kjer bo sredi marca njegova retrospektiva. Neuspeh sem skušal pozabiti z ostalimi filmi, toda brez uspeha. Šest filmov po pol ure maksimalno, nato ven. Uspelo mi je šele opolnoči, ko je bil na sporedu hongkonški **The Iceman cometh**. Kung-fu in komedija skupaj, podobno kot **Terra-Cotta Warrior**, ki je bil prikazan v CD-ju, z zgodbo a la **Highlander** je bil po vsem sranju pravo olajšanje. Režal sem se skupaj s posevnooko publiko, ki je bila v večini.

Ponedeljek, 25. 2.

Peter Weir, **Andie MacDowell**, **Gerard Depardieu** je naveza iz filma **The Green Card**. Film je bil že v Ljubljani v okviru Festa in bo kmalu na sporedu. Po pomoti spet zašel na film **Heading Home Davida Harea** in prespal pol filma. Prvi dan za počitek, jutri še nagrade in potem relax.

Torek, 26. 2.

Poslednji film na Berlinalu je bil **Il Vaggio Di Capitan Francassa Ettore Scola**. Filma še nisem videl, ker je bil na sporedu ob 10. dopoldne, vendar sem slišal, da je OK. Popoldne podelitev nagrad: v sobi za press konferenco nepopisna gneča, rezultati naslednji: zlati medved **Marcu Ferreriju (La Casa del sorriso)** za najboljši film, srebrna medveda **Marcu Bellochiu (La Condanna)** in **Victorju Aristowu (Satana)**, najboljša režija **Rickyju Tognazzi** za film **Ultra** in **Jonathanu Demmu**. Najboljša igralka je **Victoria Abril** v filmu **Amantes** (španija), rež. **Vicente Aranda** in najboljši igralec **Maynard Eziashi** za **Mr. Johnsona**.

Nagrad je bilo sicer podeljenih za celo knjigo, toda to je tisto, kar bo ostalo. Zvečer grem pogledat **Hitchcocka**, nato konec igre. Vidimo se v Ljubljani na retrospektivi **Akija Kaurismäkija**.

Uroš Prestor

I WANT TO KEEP MY BABY (Otroka hočem obdržati)

Režija: Jerry Thorpe.

Gl. vl.: Mariel Hemingway, Susan Anspach, Jack Rader, Rhea Perlman...

Čemur se Američani na veliko izogibajo v kino-filmih (vsakršni družbenokritični dimenziji in podobnemu, kar utruja »ubožega« gledalca), se v dokaj veliki meri posvečajo v TV filmih. Tale iz leta 1976 se loteva pereče problematike »otrok, ki imajo otroke«. Petnajstletna šolarica zanosi in čeprav ji gre vse narobe (najstniški oče še slišati noče za otroka, njeni starši jo pravzaprav našenejo od doma, socialna služba ji otroka odsvetuje...), se odloči, da bo otroka rodila in vzredila. Kljub trdni volji, se vse ne izteče po njenih načrtih.

Zelo soliden, koristen film, narejen v pravi underground maniri, grob in trd, čeprav parkrat izrazito melodramatičen.

VIDEOTEKA

★ ★ ★ ★ ★
GALERIJA ŠKUC Štani trg 21 Ljubljana
pon - pet 16 - 21 tel: 216 540

THE MAN WITHOUT A COUNTRY (Mož brez domovine)

Režija: Delbert Mann.

Gl. vl.: Cliff Robertson, Beau Bridges, Peter Strauss, Robert Ryan, Walter Abel...

Še en ameriški TV film, tokrat o usodi **Phillipa Nolana**, vojaka iz časa nastajanja ZDA, ki je zaradi nekaj nepremišljenih besed na račun tedanje politike in vojske doživel neponovljivo obsodbo - izgnan je bil iz ZDA in ni smel nikoli več stopiti na njeno ozemlje, ker je bil ameriški ujetnik, je ves svoj zapor preživel na njihovih ladjah. Plul je do svoje smrti in nikdar več videl ZDA, dolgo, prav-

zaprav do svojih zadnih ur, tudi slišal ni ničesar o njih, ker je bil tak ukaz.

I WILL, I WILL... FOR NOW (Da, da... za zdaj)

Režija: Norman Panama.

Gl. vl.: Elliott Gould, Diane Keaton, Paul Sorvino, Victoria Principal, Robert Alda.

Lahkotna, zabavna komedija in satira o zakonu, težavah pri spolnosti, frigidnosti in takih rečeh in o njih zdravljenju, to je »znanih« seks-klinikah a la **Masters-Johnson**. Če ste v pravih letih in boste film gledali prvič, se boste lahko čudovito zabavali, sicer pa je treba dodati, da ima film že nekaj patine na sebi. Narejen je bil leta 1976, ko je bil očitno zelo ugoden čas za zafrkavanje na to temo. Zaradi podobne teme in glavne igralke ga lahko dam v kontekst nekaterih filmov **Woodyja Allena** (predvsem **Annie Hall** in **Manhattan**), a so njegovi izdelki malo bolj odporni na čas.

M.K.

KRATKA ZGODBA O ŽIVLJENJU PLAYBOYEV

ali nekaj o tem, kar so postavili na oder Cankarjevega doma študenti 4.letnika
AGRFT iz Ljubljane

Ta trenutek je na svetu 1.680.466.201 ljudi ki mislijo, da so zaljubljeni. Od teh jih 7.666.667 seksualno komunicira, 57.000 z več kot eno osebo. Če mislite, da je to veliko, morate dodati temu številu še 424 milijonov ljudi, ki trenutno zdravijo svoje ljubezenske bolečine.

V Commedie dell'Arte ŽIVLJENJE PLEJBOJEV avtorja Dušana Jovanoviča živijo plejboji le zase. Za ljubezen do sebe samega, šele nato za ljubezen do drugega. Skratka prava trubadurska ljubezen. V njej ni nič platonskega. Je le veselje, radosti, užitek in slasti poln fizični svet.

V tej igri ni očeta. So le nedorasli otroci - moški, ženske, ki vsak na svoj način igrajo igro življenja. Moški v iskanju potrditve svoje domišljivosti med svojimi seksualnimi popotovanji nikakor ne morejo odložiti s svojih ramen bremena materine podobe. Domiselne ženske pa se na srečavanja z navidezno moško superiornostjo odzivajo z vsemi atributi svoje ženskosti. V dušo plejboja stopi sam vrag.

Ženska običajno že na začetku izbiranja ve, kateri bo njen moški. Slednji pa v to niso nikoli prepričani. In plejboj se tako rodi. V njegovi glavi med veseljem, radostjo, užitkom, slastjo in čutno naslado plavajo misli na noro žgečkanje ženskega jeguljastega telesa, svilene dlačice njenega skrivnostnega trikotnika, vznemirljive zbodljajčke njenih prišiljenih bradavičk, njene tople boke, bolesterne grimase, nalete strasti. Reminiscenca v moški glavi. Fantazije. Ženske so srebrni peharji, v katere plejboji polagajo zlata jabolka. Šele onkraj njihovega bivanja je strah. Večni strah pred izmaknitvijo ženskega telesa. Podobe radoživih žensk jih tako zapletajo v zapletene ljubezenske igre, polne

erotične razuzdanosti, skrivanja, varanja, nebrzdanih čustev in strasti. Ker imajo ogromen seksualni apetit in željo po seksualnih pustolovščinah, brezpogojno rabijo seks, mnogo seksa, spremembe v seksu.

Kaos mesenega poželenja tako ženske in moške iz te plejbojke po končanih treh aktih neustavljivo privede do točke v krogu, ko vrnitve ni. Je samo hipen konec poltenosti v razgaljenosti vseh pred vsemi. Prešuštva, ki so jih toliko časa perfidno skrivali eden pred drugimi, privrejo na dan. Nič ne ostane skritega. Ranjena ozkosrčnost rodi privoščljivost ter obup nad tem, da ni več skrivnosti in tudi ne možnosti za nadaljevanje varanja, kjer pomeni biti varan ob tem ko varaš. Morda pa je to le spoznanje o eksistencialni praznini, ki nikoli ne bo nadomestila pikantnosti, dražljivosti, začinenosti, ostrine in mikavnosti orgije mesa, krvi in kože med ljudmi, ki so pripadali nevedoč eden drugemu. Bili so gluhi ter v svoji erotični fasciniranosti tako zaneseni, da niso hoteli videti in verjeti v resničnost lastnega početja.

Takšna desenzibilizacija organizmov znotraj mizanscene pa je na koncu razpleta možna samo takrat, ko manjkajo sladostni zločini, krvava maščevanja in surove fizične poravnave nastale emotivne ukradenosti.

Plejboji tako ne morejo biti nesmrtni. So ujetniki lastne usodne samodestruktivnosti ter morale, skrite nekje v notranjem žepu plašča racionalističnega izročila evropske zgodovine.

Klemen Zorman
Foto: Milan Mrčun

MI, PLEJBOJI, SMO VESELI LJUDJE

Kjer ni dobre kuhinje, tudi plejbojev ni!

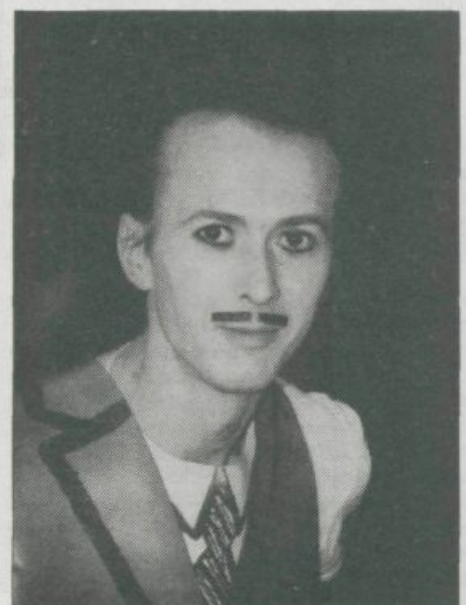

Tanja Ribič (Colombina):

Toast s šampinjoni. Kadar ni sezone, takrat tudi ni jurčkov, predvsem mladih-čvrstih. Te imam najraje. No, v času posezone pa si včasih privoščim toast s šampinjoni. Kako ga pripravim. Slaninaste kocke precvrem in v maščobi prepražim drobno narezano čebulo, enako narezano papriko in očiščene, drobno narezane šampinjone. Pražim ena, dva, tri, štiri, pet, ja pet minut. Opečene kruhove rezine namažem z maslom in gorčico. Obložim s prepraženo zelenjavo in pokrijem vse skupaj z rezino sira. Potem pa še pečem 3-4 minute in ... s slastjo pojem.

Alojz Svete (Ubaldo):

Torta princa regenta. Ker najrajši jem torte in slaščice, jih včasih tudi sam

pripravim. Najrajši imam torto princa regenta, za katero potrebujem 200 g masla, 250 g sladkorja, 4 jajca, sok in lupinico limone, 200 g moke, 1 noževo konico pecilnega praška, masleno čokoladno kremo in čokoladno glazuro. Ko imam vse pri roki, lahko maslo, sladkor in rumenjaki penasto umešam, primešam limonov sok, seseklano lupinico in z moko presejan pecilni prašek. Nazadnje dodam zelo trd sneg. Iz tega testa svetlo spečem 5-8 plošč in jih na mrežici ohladim. Ohlajene nadenem s čokoladno masleno kremo, torto sestavim in nato glaziram. Poskusite še vi.

Tomaž Gubensek (Oktav):

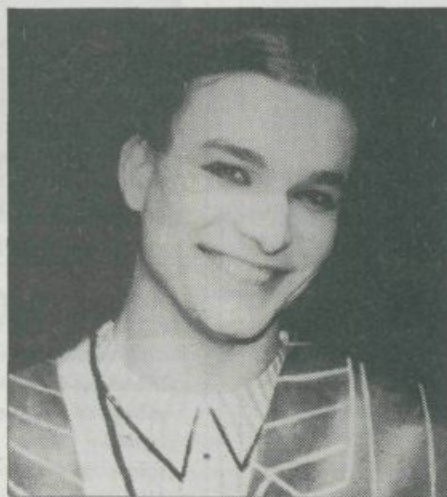
Zelenjavni puding. Zreži na kocke in operi 1/4 kg svežih gob; nadalje zreži na kocke rdeče korenje, majhno karfijolo, pest drobnih trdih glavica malega ohrovtja, 1/4 l zelenega graha, na kocke zrezano kolerabo, vršičke špargljev in na končke zrezano zeleno. Razgrej v kozici žlico presnega masla, zarumeni v njem žlico čebule, pridaj še toliko peteršilja in gobe. Ko so se prepražile in osušile, dodaj vse prej pripravljeno zelenjavo ter malo zalij z vrelo slano vodo, da se skuha. V kozici speni 40 g presnega masla, zamešaj 40 g moke in 1/8 l mleka. Ko je gladko, primešaj pol čiščenih telečjih možganov ter malo popra in oreščka. Hladno penasto vmešaj s 4 rumenjaki in 3 žlicami nastrganega parmezana, dodaj ohlajeno, osušeno in z moko oprášeno zelenjavo in kolikor je treba soli ter rahlo zamešaj trd sneg 4 beljakov. Daj v namazan, z drobtinami potresen model in kuhaj v sopari 3/4 ure. Kuhaj puding zvrni na krožnik, potresi s parmezanom. Zabeli s presnim maslom in obloži z naravnimi zrezki ali dunajskimi ali jagnječimi zarebrnicami. Posebej daj masleno ali toplo drobnjakovo omako. Pa dober tek!

Nataša Ralijan (Ardelija):

Sadno mleko. Potrebne sestavine: 1/4 l mleka, 1-2 žlici sladkorja, 125 g poljubnega

sadja (banane, jagode, maline, ribez, češnje, breskve, marelice, ananas, pomaranče - biti mora zrelo in mehko), 1 žlička limoninega soka, stepena smetana. Daj vse skupaj v mikser in miksaj. Ko se ti bo zazdelo, da je dovolj, pa probej.

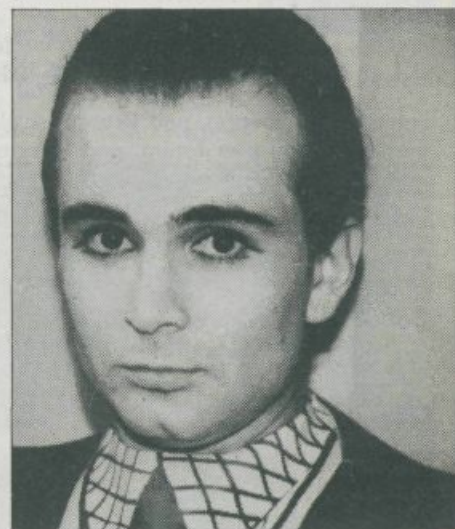
Ratko Krošel (Stoppino):

Alpinistični sendvič. Potrebujes en ogromen, planinski nahrbtnik, da lahko noter spraviš svež preprečenec, evrokrem, čebelji med, frišno slivovo marmelado, lip-taver, pa škatlico planinskega čaja od Droge Portorož. Potem greš na avtobus za Bohinj, greš pol malo v hrib. Ko se zmatraš, izvlečeš vso robo iz rutzaga in med dva sveža koščka prepečenca rukneš vse zgoraj naštete kulinarične dobrine. Vam povem, new age gastro bomba. Eksplozivno. Filter od čaja pa potem pomočiš v koči v šalco naročenega čaja. Da se odžejšaš.

Aljoša Arko (Cola):

Gobice s čokolado. Tale recept sem od nekod prepisal. Ni važen. Uživam, ko jih jem. Poskusi, pa boš okusil. V zelo trd sneg

iz 2 beljakov zamešaj 130 g sladkorja, malo limonine lupine (dobro jo operi!) in nekaj kapljic rdeče pecivne barve, da bo sneg blede rdeč. V to zamešaj še malo vanilije in žlico kakava. V to brizgalko z gladko cevko napolnjenega brizgaj na z voskom pomazano pločevino prav majhne okrogle hlebčke. Postavi jih v ohlajeno pečico, najbolje čez noč, da se posušijo bolj kot spečejo. Naslednji dan daj pločevino na topel štedilnik, da potem pobereš hlebčke nepoškodovane. Potem naredi zopet iz 2 beljakov sneg in zamešaj vanj toliko stolčnega sladkorja kakor prej. Z brizgalko nabrizgaj na pločevino majhne - na visoke - kupčke; na vsakega natakni en hlebec ter postavi v malo toplo pečico, da se posuše, a da ostanejo štorčki vendar še beli. Nato postavi pločevino zopet na štedilnik, poberi gobice in jih zloži na krožnik.

Tanja Dimitrievska (Franceschina):

Sadne palačinke. Naredimo malo gostejše testo za palačinke in mu tik pred pečenjem dodamo trd sneg iz beljakov. Primešamo še na drobno seseklano sadje. Spečemo palačinke, jih preganemo in potresemo s sladkorjem. In pomlad je tu.

CVETovi IN HOSTIJE

**Jamal Abdel Hamza:
HAMZIN CVET, založba
Amalietti, Ljubljana 1991.
Zbirka Opus maximus.**

in

**Peter Amalietti:
SATANOVA HOSTIJA,
založba Amalietti,
Ljubljana 1991,
Zbirka Opus maximus.**

Jamal Abdel Hamza ni orientalski ali kakršenkoli že eksotični pesnik, ki se je odločil in izdal zbirko v Sloveniji,

temveč je psevdonim, pod katerim se skriva založnik Peter Amalietti -torej psevdonim, pod katerim je Amalietti izdal pesniško zbirko. Gre za pesmi iz njegovega zgodnjega obdobja in če sem zloben, pesmi, ki si tiskane oziroma knjižne objave pravzaprav sploh ne zaslužijo - pesmi iz obdobja poznih sedemdesetih. Iz obdobja, ko je avtor še vedno lebdel med jaz in ne-jaz, iz obdobja nenehnega iskanja lastne identitete, iz obdobja raziskovanja bivanjskih razsežnosti. In pesmi, zbrane v tej knjigi, je treba brati zgolj iz tega stališča. In jih take tudi podoživeti. Morda celo razumeti. Vsakršni drugačni prijemi, torej prijemi, ki niso stvar socialnega momenta, so nevarni za izgubo imaginacije.

Druga knjiga, ki prihaja izpod peresa Petra Amaliettija, nosi prav tako, recimo temu, sakralen naslov. Satanova hostija, pri čemer gre bolj za hostije kot satana. Ali drugače, pesmi so v glavnem stvar afekcije do hostije. Priznajmo kar precej pesmi obsega knjižici, ki je že sicer zastavljena precej ambiciozno in z velikimi apetiti po vpisu v slovensko literarno zgodovino. Predvsem mislim na postmodernistične tokove v poeziji. To pa je zadetek v prazno. Namreč, ves čas se nam zdi, da smo pesmi, objavljene v tej knjigi, nekoč že brali, kar ni seveda prav nič narobe. Toda citatološkost uin eklecticismem sta strukturirana tako zelo nespretno, da ves šarm izgubi sicer dokaj prepričljiv stilizem. Amalietti se poleg vsega zateka še v minimaliziranje verza, kar ima na eksistencialistični ravni hude posledice. Prepotrebna postmodernistična fragmentarnost ob vsem tem popolnoma zbledi. Enako zunajtekstualni elementi in »še nekako« formirana avtopoetika. Zato pa so precej bolj angažirano zastavljene pesmi v prozi, ki pa so za razliko od recimo Aleša Debeljaka dosti manj intelektualistične in morda celo filozofsko refleksivne. Gre bolj za emotivno kondicijo, senzibilnost in senzualnost kot intelektualistično akcijo. Navsezadnje je »dojemanje stvarnosti domena čutne zaznave in njene notranje interpretacije«. Tako Amalietti, David Hume pa precej podobno.

Res škoda, ker ima Amalietti ambicije osvojiti slovenski Parnas, sicer bi knjigi zaživel precej drugače. Tako pa nam ostane le to, da ju preberemo in položimo na police. Končno sta tako tanki in »neznatni«, da ju sploh ne bomo več opazili.

Tadej Čater

MALA GALERIJA

ČAS

*"Čas sedanji in čas pretekli
sta morda oba prisotna
v času prihodnjem
in čas prihodnji
vsebovan v času preteklem."*

(T.S.Eliot, odlomek iz Štirih kvartetov)

Odlomek (izpisan je v angleščini) je hkrati tudi naslov instalacije Magdalene Jetelove. V majhen galerijski prostor Male galerije je postavila veliko jajce iz zoglenelih oz. ožganih koščkov lesa, v katerem je slišati tiktakanje metronoma, stene pa so prekrte s sajami in delno zakrivajo s prstom izpisane Eliotove verze. Čarobno, skorajda mitično vzušje nas "napolnjuje" s popolno notranjo praznino oz. neskončno razsežnostjo. Čas. Mit o kozmičnem jajcu, ki se je razbilo in s tem povzročilo nastanek prostora in časa, je tukaj prerasel v razmišljanje o časovnih dimenzijah. Že Einstein je s svojo relativnostno teorijo o času razblinil vse "varne" podobe o tem, da se je nekaj že zgodilo, je in bo. Jasnovidci in vedeževalci so se že od "primitivnih kultur" naprej ukvarjali s časom, "kukanjem" v prihodnost, Eliot je pesnil prav o neskončnosti "trenutkov" in Beckett (angleški dramatik) se temu prav tako ni mogel izogniti. Čas, časovnost, neskončnost in večnost so že ontološka vprašanja vseh zvrsti umetnosti. Zato verjetno tudi težnja, da bi ustvarili "večna" dela in se "zapisali" v času. Ob tem je zanimiva nasprotnost slikarskega razmišljanja skupine Veš slikar svoj dolg z razstavo v Equrni "Pesek v oči". Ustvarjanje v pesku je minljivo, torej daleč od večnega. IN kaj je to ČAS - kje smo MI? V preteklosti ali morda prihodnosti koga drugega? KJE je resničnost, ki živi v naših iluzijah o svetu?... Naše razsežnosti so morda dosti večje, kot lahko sploh razumemo in o njih razmišljamo. Kaj je torej to, kar nam preprečuje, da bo pogledali "onkraj našega časa". Morda strah pred samim seboj?

Tudi sama oblika jajca (okroglost - združitev z začetno točko) zaznamuje določeno ciklično ponavljanje. Kot se v naravi enakomerno izmenjujejo letni časi, se ponavljajo morda tudi izpisani verzi na sajastih stenah. Nekateri se ne vidijo več, drugi so komajda vidni, vse pa dobesedno meri »čas« v jajcu.

MOJ »MALI« SVET

V Moderni galeriji so pripravili razstavo Enza Cucchija z izborom risb iz obdobja 1975-1989. Avtorja smo letos že lahko videli prav v Moderni galeriji, ko so ga predstavili še z drugimi ustvarjalci v razstavi »ART '80« iz zbirke Thomas. No, tokrat njegova samostojna razstava miniaturnih risb, ki so jo pripravili s pomočjo Celerie Bernd Klüser iz Münchna. Največkrat so kar iztrgane iz različnih blokov ali pa so na pergamentnem papirju, nakatero z rahlimi odenki barv, druge s kemičnim svinčnikom ali ogljem. Vse so nekako zaznamovane z avtorjevo intimo, človeškostjo, toplino. Kot da bi se poigral z mislimi in nam s tem orisal njegov predstavn, domišljjski svet, ki ga pozna samo on. Razstavljenih je približno petdeset risb, ki imajo posebne okvirje iz lesa. (Ne bomo jih natančno opisovali, raje si jih sami pogledajte - tudi z zadnje strani.) Podobe, ki jih predstavlja, so vzete iz našega predmetnega sveta - možicliji, konji, ptiči v rahlo mističnem, nadrealističnem tonu, hkrati pa izžarevajo bližino, otroško naivnost. Kot trenutki iz našega življenja, preliti na papir. Kakšen pogum je potreben za »tako« razkritje. Ali kot pravi avtor sam: »Risba... nekakšna »PRISOTNOST«, ki prečka ... vse gube čutenja, ... gora, ... zgodovine in znamenitih bitk!! (glej ga! novi barok!)... Iz voda, oblakov... pročelij hiš in piramid... z vseh gora, zidovja človeških bitij, ... risati ... po vsem tem (brezdanjem) ... vse polno gub ... premikajo se neznatno ... seveda ... glej, to je upanje!! ... ki premika še bolj ... sapo ... glej, na vsem tem spominu - izkušnji ... preplet risb ... črt? ... znakov ... vse oznamovanje te »prisotnosti«, ki se blodeča premika ... označuje vse, kar srečuje in se ji prikazuje ... harmonizirajoč vse te znake - risbe s svojo notranjostjo ...

Ko smo že pri Moderni galeriji, naj omenim še razstavo PODOBA IN SNOV, ki bo odprta do 31. marca. Na njej najdemo slovenske avtorje iz sedemdesetih let

MODERNA GALERIJA

Torej smo opazovalci trenutnega ali večnega, oz. sta v tem trenutku tudi preteklost in sedanjost.

Magdalena Jetelova je bila rojena na Češkoslovaškem, študirala najprej v Pragi in nato v Milanu pri Marinu Mariniju, sedaj pa predava na Državni akademiji v Dusseldorfu. Vsa njena dela so predimenzionirani znani predmeti, ki še posebej izražajo minljivost oz. večnost. V sklopu razstave v Mali galeriji so v Moderni galeriji razstavljene njene risbe, ki so v tematiki sorodne TEMU VELIKEMU JAJCU.

Sicer pa smo jo letos že lahko videli v okviru razstave ART '80 v Moderni galeriji z njeno skulpturo.

Magdalena Jetelova in njeno veliko jajce

in je nekak pregled slikarskega ustvarjanja pri nas. Oglelamo si lahko dela: Emerika Bernarda, Janeza Bernika, Gustava Gnamuša, Franceta Grudna, Hermana Gvardijančiča, Zorana Hočevarja, Andreja Jemca, Dušana Kirbiša, Lojzeta Logarja, Dušana Mandiča, Toma Podgornika, Marije Rusove, Jožeta Slaka - Doka, Andraža Šalamuna, Tuga Sušnika, Andreja Trobentarja, Sava Valentinčiča in Žarka Vrezca.

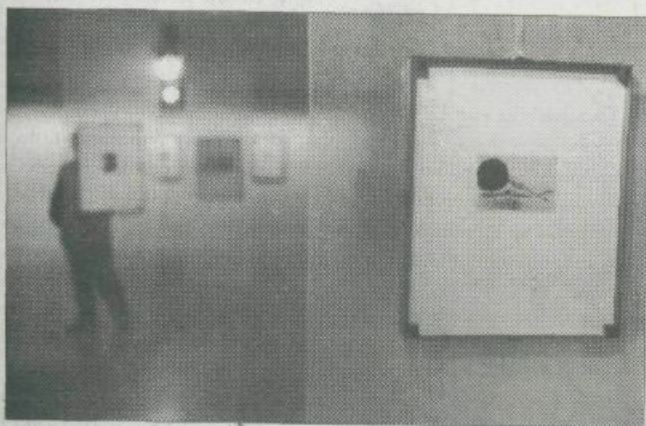

Foto: Žiga Koritnik

MEDEJA ZDAJ

je tista, ki jo je v CD-ju prikazala Ann Papoulis. V grški mitologiji pa beremo, da je hči kralja Kolhijev - Aieta, ki čuva zlato runo. In potem je Ann Papoulis *Medeja* in je *Jason*. Zvemo, da je Jason tisti, ki mu Medeja pomaga do prestola: v borbi z biki mu vdahne čarobno moč, zanj ukrade zlato runo, zapusti očeta in domovino, zapelje v očetomor Peliove hčere... Zgodbo je sedaj treba izpeljati do konca. Po pripovedki postaneta sovražna, ko Jason Medejo izda in se poroči s hčerjo kralja Kreonta, čemur pa je Medeja kos tako, da usmrti Kreonta, kraljično in celo lastna otroka. To je hkrati njena večna prihodnost.

Ann Papoulis je zrcalo v negativu, vsaj kar se Medeje tiče. Sicer je prišla naravnost iz New Yorka, tam poučuje v Cunningham Studiju (t.i. »cunningham tehnika« plesa - razvija fizičnost skozi intuicijo, gibi so iz hrbtnice) ter predava na oddelku za eksperimentalno gledališče na newyorški univerzi.

Gre pa predvsem za *Medejo*, za katero jo je baje navdihnila Millerejeva trilogija: Opustošena obala, Medeja kot material in Pokrajina z Argonavti. Na odru smo pravzaprav videli pravi vrtljak fantazij. Zgodba zasledovanj, trpinčenj, hlinjenj - vse je ona sama: pleše, poje, govori ter posnema tiste, ki ji odgovarjajo. Sicer ne gre za noben »nov«, bistven preobrat glede »Medeje«, tisto, kar vabi, je posrečena povezava njene ustvarjalnosti in razsežnosti, ki učinkujeta skozi igro. Pravi happening pa nastopi, ko v kontekstu malo pred koncem je pomarančno in jo celo ponudi nekemu iz prve vrste. Pri tem se spomnimo Euripidove Medeie, kjer si ta najprej pridobi zbor, da lahko potem preko njega zapoveduje. V CD-ju nas je zabavala z jugoslovanskim narodnim plesom...

Vsekakor zelo svojevrsten nastop, kjer je vsebina oblikovana tako, da govori živo, neposredno in slikovito. Publika pa končno zdrži, kolikor zdrži. Več ne.

Petra Radovič

GIRLS ARE

Zgodba nima srečnega nadaljevanja, saj po tem v RIO ni nikoli več prišel RIO, temveč kvečjemu kakšen narodnozabavni ansambel, ki je razgnal tudi najbolj vztrajne goste, z izjemo onih, ki jim je bilo iz takih ali drugačnih razlogov že povsem vseeno.

Pač pa se je nad idejo navdušil Roberto Medina, direktor brazilske mega agencije Artplan in leta 1985 v tamkajšnjem mestecu Rio De Janeiro organiziral prireditve Rock In Rio. V Rio imajo gotovo tudi gostilno Rio, vendar se je Medina odločil, da prireditve ne bo organiziral tam, ker bi potem naslov zvenel nekoliko okorno: Rock In Rio In Rio. Zato je vse skupaj preselil na stadion Maracana. Ne, to ni tista Marakana, o kateri slišite v jugoslovanskem fuzbalskem prvenstvu - Brazolci so si namreč nesramno izposodili ime.

Na prireditvi Rock in Rio sicer niso igrali rocka v opoziciji, vendar pa je to le akademski odmik od pilot-festivala RIO In RIO.

Pred mesecem dni pa so v Rio De Janeiru zaključili drugi Rock (na oblasti) v Rio.

(opomba avtorja: Sedaj gotovo mislite, da bo pisalo, da je bil Gary Gray tam. Ampak ne bo!)

In s tem se zgodba iz Brazilije spet seli v Ljubljano. Ne sicer v gostilno RIO temveč v Halo Tivoli.

?

(Se sprašujete, kje je tu zveza?)

Pravzaprav pride Hala Tivoli na vrsto šele pozneje, kajti prva je bila trgovinica s ploščami REC REC, ki jo je obiskal Max Cavallera, pevec brazilskih mrtvo-kovinarjev Sepultra, ki so igrali na prireditvi Rock In Rio, ki jo je po svetu prenašal MTV, ki je tako populariziral brazilske rockerje. Zato so sedaj Sepultra ful popularni in ker pridejo nastopati tudi k nam, je omenjeni Max prišel delat malo reklame za svoj bend.

V Halo Tivoli so prišli Judas Priest, ki so tudi igrali v Rio. Le da je bilo v Ljubljani malo manj ljudi. Pravzaprav jih je bilo precej malo, saj je omenjena Hala zevala na pol prazna. Nekako so umanjkali metalci iz Kočevja, Ribnice,

PRETTY

Pred kakim desetletjem je bil med mladimi intelektualci mega popularen RIO. Ne mislim ljubljanske gostilne RIO, ki je bila tudi sicer popularna v tistem času in se bo v našo zgodbo vključila malo kasneje, ampak na **Rock In Opposition**. Kot že samo ime pove, gre za rock v opoziciji, ki pa ga ne poslušajo Ciril Ribičič, Viktor Žakelj in Jožef Školjč, ampak so ga svojčas radi poslušali takrat mladi ljubljanski intelektualci. Ker so tisti v tistih časih radi hodili v ljubljansko gostilno RIO, so čez čas opazili, da je ime njihove priljubljene gostilne presenetljivo podobno kratici njihove priljubljene muzke. Iz tega se je izrodila briljantna ideja: organizirali so RIO festival v gostilni RIO.

Postojne, Škofje Loke in Trziča. Škoda. Nenazadnje je bilo vse skupaj tako na glas, da so G.G.-ju izpadale plombe iz zob. Drugače pa so vsi prisotni hvalili predvsem light in sceno, ampak j...m ti m...r, o takih stvareh človek govori ob gostovanjih kakšnih Spandau Ballet, ne pa na metalcih. Tako sem odšel domov na pol gluh, s hladnim srcem in nogami.

Pač pa mi je srce veselo igralo minuli petek v KUD-u France Prešeren. Ne le zato, ker sem bil obkrožen z mičnimi lepoticami, ampak tudi zaradi odličnega nastopa benda Boye. Punce (+ en tip) so enkratno odrockale svoj program, navdušile tako slučajno zalutale kot eksperte in prebile opno na verblu. Iz tega banalnega razloga niso nameravale priti na bis, a publika ni kazala razumevanja za tehnične težave in Boye so se morale hočeš-nočeš vrniti na oder. In sploh je bil filing zelo kul. Dan pred tem sem bil v Babilonu, kamor sicer poredko zahajam, zato sem šele sedaj odkril neverjetno koristno iznajdbo: vsakemu obiskovalcu ob vstopu dajo kartico, na kateri natakari označujejo zapitek, ki se plača ob odhodu. To je zelo praktično, saj ti ni treba vleči novcev za vsako rundo posebej, ni ti treba odpirati računov, puščati čekovnih in kreditnih kartic na šanku ipd. Ugodno je gotovo tudi za gazdo, saj mu nadebudni kelnerji ne morejo prazniti blagajne, ker je nimajo. Edino tega ne vem, kaj se zgodi, če gost ob odhodu ne more poravnati računa. Sistem se mi zdi tako simpatičen, da grem v Babilon tudi jutri. No, roko na srce, grem tudi zato, ker mi je dal Benč vabilo. Tema večera bodo sex, alko in r'n'r, kar zveni vabljivo, četudi je od Benča. Pa še štiridnevno potovanje v Rim lahko zadanem.

Že nocoj, takoj ko to napišem, bom letel v študenta, kjer spet gostujejo Lačni Štajerci. Pojutrišnjem je v Kudu promocija albuma Lolite, v petek pa Mad Dog v Palmi. Pester teden, ni kaj. Za naslednjo številko lahko napovem še vtise s koncerta Davida Lee Rotha v Münchnu, za februar 1993 pa reportažo s tretjega Rock in Rio festivala. See ya in Brazil!

G.G.Gray

ON COPA-CABANA

Trubarjeva 34

**MICHELLE SHOCKED - THE
TEXAS CAMPFIRE TAPES
(COOKING VINYL)**

Prva plošča teksaške folk pevaljke, kot vidite pri Cooking Vinyl. Gospodična sodi med odkritja lastnika založbe Peta Lawrencea, ki jo je prvič videl na Kerville Folk Festival v Texasu. Posnetke je Lawrence naredil kar na Sonyjev Walkman in tako je pred nami plošča, z prepriča neposredno in nenarejeno. Posnetki namreč razen čiščenja niso posebej obdelani, tako da lepo pokažejo Michelle Shocked v pravi folk luči (celo z Leadbellyjevo Goodnight Irene). Z naslednjima ploščama je namreč malce zabredla v populistično osladne vode. Simpatično, prijetno, v redu.

**SNUFF - FLIBBIDDYDIBBID-
DYDOB (WORKERS
FLAYTIME)**

V silni poplavi Manchesterskih bendov tokrat nekaj otoškega, ki definitivno ni iz Manchestra. Snuff, nasledniki oz. ostanki punkerjev, izrazito delavski bend (glej založbo, ha!) vsekakor dobro in ostro nadaljujejo punk rokero tradicijo. Sicer je plošča EP, na kateri Snuff nadaljujejo delo, začeto na prvenecu, kjer so obdelali pesmico *I Think We're Alone Now* nekoč nadvse popularne Tiffany. Na Flibby.... pa so se podali v preteklost in preigrali *Do Nothing* (Specials), *Can't Explain* (The Who), *Reach Out I'll Be There* (Four Tops in še marsikdo), *Hazy Shade Of Winter* (Paul Simon in še marsikdo)... Skratka, zanimivo.

**BORGHESIA -
RESISTANCE
(PIAS)**

CD brez extra tracka je prav tako CD, le da malce manj ekskluziven. Sicer ne ravnno najnovejša plošča preko PIAS tudi v Ljubljani, seveda v trgovini Rec Rec. Kljub temu pa je zaenkrat še zmeraj zadnji izdelek ljubljansko puljske naveze, ki baje pripravlja izdajo muzike iz predstave Emotional. Ob nakupu CD-ja vsekakor profitirate: 1. digitalen zvočni zapis, 2. podatke o številu udarcev na minuto, ter 3. manjšo in bolj praktično embalažo. O plošči pa več ali manj veste vse.

I.I.

BOYE

KUD F. PREŠEREN 23.2.91

Koncerti, podobni petkovemu, se ne dogajajo ravno vsak dan. Sploh če govorimo o domačih bendih, ki v zadnjem času na tovrstnih prireditvah ne dobivajo preveč odziva od publike pod odrom. V KUD-u pa se je zgodilo ravno obratno; najprej so s kakšno uro zamude uleteli garažni rokerji iz Slavonske Požege, imenovani *Married Bodies*, ki so primerno imenu tudi vse tekste odpeli v angleščini. Vse si je bilo precej podobno, malo bolj razpoznavna je bila le rokenrol klasika *Great Balls Of Fire* in še ta le tekstovno. No, zvezde večera so bile seveda novosadske Boye, skupina, ki se je v Ljubljani ustavila že tretjič, od tega drugič v KUD-u F.P. Sprejem je bil odličen, skupina pa se je odzvala ravno tako ter priredila najboljšo predstavo dosedaj. Preprost in energičen rokenrol z občasnimi pop in funk nastavki je dobesedno dvignil skorajda nabito dvoranico, ki je malodane cela utripala ob poskakajočih ritmih. Neverjetna preproščina in neposrednost sta dandanes reliktni vrline rokenrol bendov, Boye pa ravno s tema elementoma svojega nastopa vlečejo. Večer so prepletle s pesmicami z nove in prejšnje plošče, malce jim je zmanjkalo le na koncu, ko so pač morale ponoviti veliki hit *Dosta, Dosta, Dosta* in zatem žal tudi malo pred koncem prekiniti koncert, ker se jim je pač strgal boben. Skratka, odlično; šus u glavo, bi lahko rekel, lahko pa jih tudi citiram:

»dosta, dosta, dosta
odlazak u Boye
dosta, dosta, dosta
čula sam od Koye!«
Boye, Boye, Boye, Boye, Boye.....

Igor Ivanič

Foto: Žiga Koritnik

P.s. Boye so kljub večinski ženski zasedbi trenutno eden boljših jugo bendov. Tako pač je!

Narodni park Yosemite

NEBESA POD GRIZZLY PEAKOM

Yosemite leži okoli petsto kilometrov vzhodno od San Franciscu. Deloma gozdnata pacifiška obala se zlagoma preljuje v blago hribovito travnato stepe, kjer se kavboji na konjih - kot nekoč - še zmeraj ženejo za uhajajočimi kravami. Nato se pokrajina nenadoma visoko vzpne: Sierra Nevada. Ko sem s svojim "japoncem" ovinkaril po vratolomnih gorskih cestah, se je izza ovinka, le nekaj metrov pred mano, nenadoma pojavil velik "šlepar" in skoraj... sem ga zbil iz ceste v prepad. Naslednjo uro vožnje nas je zabaval "church bus", ki je mlade vernike peljal na izlet, pri tem pa v nedogled hudobno zadrževal kolono. Nobeno trobljenje ga ni omeščalo. Ko mu je naposled zakuhalo in se je bil prisiljen ustaviti, je poveljujoči kaplan požel celo ploho "fuck you-jev" in podobnih pohval.

Pri Big Oak Flat Entrance - enem izmed vhodov v narodni park - nas je čakalo neugodno presenečenje. Zaradi požara je bila cesta uničena in čeprav le 30 kilometrov od cilja, smo bili prisiljeni narediti 300

"Yosemite gorijo!", se je v začetku lanskega avgusta razlegel krik, ki je postavil na noge celotno Kalifornijo. Naslovnice Los Angeles Timesa so bile polne hlastajočih plamenov, ki so uničevali stoletne borovce, radijske in televizijske postaje pa so prebivalstvo nenehno obveščale o besnenju požara. Kalifornijce je zajela panika: ni gorel le Narodni park Yosemite, temveč tudi njihov nacionalni ponos in identiteta. Kajti Yosemite so svetišče, kamor redno roma večina Kalifornijcev, in medved, ki ga nemalokrat srečaš v njegovih zelenih dolinah, si je našel prostor tudi na uradni kalifornijski zastavi. Rdeči petelin pa je plesal svoj krvavi ples: v njegovem uničujočem ritmu je rjula divjad, stokale so tisočletne sekvoje, namesto megle pa se je skozi ozke doline kadil dim. Ogenj so pogasili po treh tednih.

kilometerski ovinek! Vsa nejevolja pa nas je hipoma prešla, ko smo čez nekaj ur pri South Entrance zares vstopili v park. Prepričan sem se v resničnost besed, ki jih je že več kot pred desetletjem zapisal kolega, žal pokojni Nejc Zaplotnik: ko so se s kombijem pripeljali okoli ovinka ter zagledali s soncem osvetljeno ostenje El Capitana, "so kar popadali nazaj". Sam nisem nikamor padel, kajti sedel sem čvrsto za volanom avtomobila, sem pa zaustavil in z množico drugih ljudi brez besed strmel v čudo narave. Pred nami se je proti nebu vzpenjal navpičen granitni zid, vsaj kilometer visok in nekaj kilometrov širok, v njem pa se je dalo zaslediti drobne pike, ki so

se - če si dobro pogledal - počasi premikale navzgor. El Capitan predstavlja prvovrsten izziv za svetovno plezalno elito in plezalci praviloma potrebujejo po več dni, da se vzpnejo čez monolitno granitno steno.

Yosemite Valley

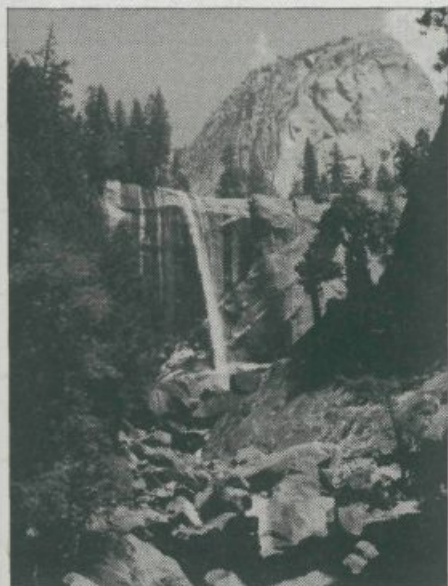
Področje Yosemite so priseljenci zaščitili že zelo zgodaj - leta 1890. Park je del Sierra Nevade in leži na višini med 1500 in 4000 metri. Sestavljajo ga tri naravne značilnosti: slikovita gorska divjina

z ostrimi vršaci, jezerci in hudourniki, gozdovi gigantskih sekvoj ter dolina Yosemite, kjer se vse naravne lepote združijo na enem prostoru. Deli parka so povezani s 300 km asfaltnih cest ter številnimi planinskimi stezami.

Najbolj atraktivna točka parka je, kot sem že dejal, Yosemite Valley. V njej so našli navdih mnogi pesniki, slikarji in fotografi, ki so se z odprtimi usti sprehajali med njenimi mogočnimi ostenji, slapovi in zelenimi gaji. Na eni strani je dolina zaprta z gladko El Capitanovo steno, na drugi strani pa se pnejo drzne ostrice Cathedral Rocka - gore, ki s svojimi razbitimi oblikami spominja na

kolnsko katedralo ali našo Široko peč. Pravi biser se nahaja v kotu doline: **Half Dome**, strma in gladka gora pravljinih oblik, zbuja spoštovanje še tako drznim "free climberjem".

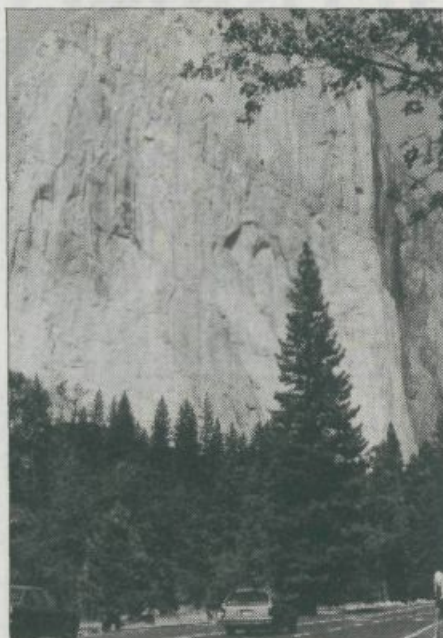
Med velikanskimi borovci, hrasti in sekvojami skozi dno doline teče reka Merced, premostena z ličnimi kamnitimi in lesenimi mostovi. Ti so prizorišča številnih skakalnih revij, kjer predrzni plezalci, nezmožni nekaj ur preživeti brez nevarnosti, uprizarjajo vratolomne skoke v vodo. Manj drzni se "guncajo" z vrvmi nad reko, večina pa naokoli čofota s kanuji ali kar plava. Mnoge turiste privabijo travniki, polni cvetja in nenavadnih rastlin, kjer ure in ure prežijo za divjadjo. Te ne manjka: jelenov, raznih glodalcev in seveda medvedov. Kosmatinci praviloma niso napadalni, bolje pa je, da se jim izogneš. Tu in tam - recimo na vsakih deset tisoč primerov - se jim utrga in z enim samim zamahom človeka naredijo v "franže".

Veverica za večerjo

Posebno doživetje so yosemitski prostori za kampiranje. Rezervacija je potrebna že nekaj mesecev vnaprej, sicer si zvečer prisiljen zapustiti Park. Prenočevanje v avtomobilih ali v divjini je prepovedano, za uresničevanje teh pravil pa skrbijo strogi rangerji. Šotorišča so čudovita: nad njimi se pnejo do sto metrov visoka drevesa, skozi camp tečejo reke in potoki, ljudje se vozijo le z "mountain bike-1". Sleherni campsiti ima lastno parkirišče, zdravniški prostor za šotor, klop in mizo, ognjišče, žar... Zasebnost je zagotovljena: med dvema najbližjima šotoroma je nekaj deset metrov distance. Cena za vse to ugodje je zanemarljiva.

Življenje v campih se začne pozno popoldne. Tedaj se okoli skalnih balvanov berejo plezalci (tisti, ki so se že vrnili iz vzpona ali pa ta dan počivajo) ter drug drugemu in začudeni publiko demonstrirajo prijeme, s katerimi so zmogli to ali ono težko mesto v steni. Nato zakurijo ognje, pločevinke piva pa pripomorejo, da debate postanejo vse glasnejše. Sčasoma se prelijejo v prepevanje v mnogih jezikih: angleško,

nemško, japonsko, slovensko... Ko se utrudijo, pride na vrsto večerja. Tedaj na ogenj leti vse, kar se da pojesti. Meso, krompir, koruza... Mnogi med njimi pa bi z veseljem spekli tudi katero izmed vsiljivih veveric, ki bi hrano človeku ukradle celo iz ust. **Vernal Fall**

Medtem ko se bolj "umirjeni" obiskovalci Yosemitev pretežno zadržujejo v dolini, se tisti bolj drzni podajajo na izlete v visokogorsko divjino. Njim je namenjenih okoli 1500 kilometrov planinskih stez ter lepo urejena mesta za taborjenje. Opazovati ameriške planince je svojevrstna zabava: za še tako nedolžno turo si naložijo nekaj deset kilogramov težke nahrbtnike, več litrov vode, okoli vrata pa si obesijo vrečko s keksi. Že po treh kapljicah dežja se zavijejo v polivinilaste vrečke, tako da so bolj podobni astronautom kot hribolazcem.

Za izlet sem izbral izvir reke Merced, ki v slikovitem slapu Vernon pada proti dolini. Če si bom kdaj po smrti zaslužil tisto, čemur pravijo nebesa, potem bi želel, da izgledajo tako kot divjina pod **Grizzly Peakom** in **Half Domom**. Kristalna reka v prelepih slapovih teče skozi gozdove gigantskih sekvoj, cedar in ponderos. Po njej plavajo gorske postrvi, na katerih svoje lovske spretnosti preizkušajo medvedi. Povsod rastejo nenavadno dišeče eksotične rastline, ki so posledica odprtosti Yosemitev za vetrove s Pacifika. Posebej lepo je zgodaj zjutraj ali zvečer, ko ni posilnih turistov, ki kar s konjskih hrbtov besno fotografirajo nedolžno sceno okoli sebe.

Ob kotanji, v katero pada mogočni slap Vernon, si skupina potentnih Japoncev ni mogla kaj, da ne bi - na veselje vznemirjenega ženskega dela publike - vanjo tudi zaplavala. V začetku je šlo dobro, nato pa so pogumne potomce kamikaz upehali vrtinci. Razburjeno so vreščali, polomiji pa je naredila konec mednarodna reševalna akcija. Dekleta so razočarana molčala.

Povzpel sem se do vrha stene, preko katere pada slap. Preden zgrmi v globino, reka teče preko položnih gladkih plošč in kar vabi, da vanjo zakorakaš. To sem tudi storil. Tok je bil veliko močnejši, kot sem pričavoval, čeprav voda ni bila globlja od deset cen-

timetrov. Na spolzkih algah me je začelo spodnašati. Nenadoma nisem mogel ne naprej ne nazaj. Brez težav bi šlo seveda navzdol, toda za padec preko slapu je bilo zame še pre zgodaj. Torej sem stal na mestu ter čakal na navdih. To je trajalo kar precej dolgo in noge sem v ledeni vodi vse manj čutil. Na bregu sem ujel nekaj škodoželjnih japonskih obrazov, ki so z zanimanjem čakali, kaj se bo zgodilo. Zajel sem sapo, storil nekaj tveganih korakov na meji možnega ter se rešil morilskega pritiska vodnega toka. Občinstvo se je nepotešeno razšlo.

Spopad z medvedom

Za moje prvo srečanje z yosemitskimi medvedi gre zahvala ostroumni angleški miss, ki je v radiju trideset metrov okoli mojega šotora nadrobila kruh, čeprav zakon takšno početje izrecno prepoveduje. Vso hrano je namreč treba zložiti v zato posebej pripravljene železne sefe, kar vsaj malo odvrne požrešne godrnjače. Sredi noči sem okoli šotora zaslišal mrmranje in misleč, da se ga je moj novozelandski kolega zopet "vtilil", stopil na plano, da bi ga spravil v red. To, kar sem zagledal v mesečini, lenekaj metrov pred sabo, mi je srčni utrip povečal za vsaj dvakrat: ogromna temna mrcina je šarila po tleh in iskala hrano. Skril sem se za drevo in opazoval.

Tedaj pa je mrcina, nespretna kot vsak medved, iz mize prevrgla plinsko svetilko, ki je s truščem padla na kamen. Tristokilski medvedek je ves prestrašen kot nespretna debela balerina poskočil in pri tem rzasul celotno poljsko kuhinjo. Prva je zakričala že omenjena angleška miss, ki jo je hrup v sami spalnici srca privabil iz prikolic. "Beear!", je vreščala in krillila z rokami. Luči so se začele prižigati in preplašeni ljudje so pričeli evakuirati svoje otroke. Simpatičnemu medvedku - bog mu daj še tisoč dobrih požrtij - pa še ni bilo do odhoda. Potikal se je sem in tja ter spotoma skušal stakniti kaj za pod zob. Ljudje pa so vreščali. Pogumen možakar - lahko da je bil vietnamski veteran - je splezal na streho stranišča ter zmedenim ljudem delil povelja.

Situacijo je rešil iznajdljivi ter tehnično dobro opremljeni Japonec. Od nekod je privlekel trobento ter vanjo nekajkrat predirljivo zapihal. To pa je že presešlo meje, ki jih je kosmatinec še bil pripravljen tolerirati. Prevrnil je še nekaj inventarja ter jo prestrašen ucvril preko reke. Japonska tehnika ter ameriški razum sta slavila odmevno zmago. Novica se je hitro širila, tako da so že zjutraj na prizorišče spopada prispeli prvi fotografi, ki so za svoje vnuke natančno dokumentirali prizorišče zgodovinske bitke, ki so ji - toliko da ne - prisostvovali.

Matjaž Šuen

ERAZEM IN POTEPUH

»Po kolinah ostanejo ista korita, le prasci se zamenjajo!«

(slovenska narodna)

Ja, ljube bralke in dragi bralci, zadnjič sem izginil kot kafra. Popolnoma nehote. Bil je čas vojne in povsem po neumnosti sem se znašel sredi fronte, kjer je pokalo in so švigali šrapneli sem in tja okoli moje glave. In v takem še večji bedak od mene ne da glave na plano.

In kot je to že moja navada, Vam bom tudi tokrat povedal dve, tri o današnjem naslovu, ki kot običajno ni povsem na mestu, povsem zgrešen pa tudi ne. Sprva je bil seveda drugačen, a se mi je zdel preveč vsakdanji za današnji dan. Moral bi se namreč glasiti »Mali Sadam«. Toda ker v tem posranem življenju že tako ali tako vse delimo na malo in velikega, od piva do barab, se mi je na vsem lepem zazdelo, da moram izbrati kak bolj patetičen naslov. In spomnil sem se *Erazma in potepuha*, ki sta bila prav toliko sorodni duši, kot sta veliki in mali Sadam. Metafora pogrne edino tam, ko gre za predznak, ki označuje značaj.

Danes, ko je vojne za velika Sadama dokončno in za zmeraj konec, me je ob vsem velikanskem zmagoslavju prešinila nora ideja. Vprašal sem se zelo preprosto reč: kaj je tega tepca gnalo v vojno? In povem Vam, ljube bralke in dragi bralci, da mi to nikakor noče biti jasno. In mi, kot kaže, nikdar ne bo. Zakaj prav sedaj, ko je pravzaprav imel samo še dva prijatelja? Enega je s tem dokončno in za zmeraj izgubil, drugega pa bo tudi kmalu, ko bo ta pokapiral, da ga je potegnil v najbolj noro in usrano vojno, kar jih pomni človek. Igral je na vse in izgubil vse. Kot bi rekel Đole, zgodi se vsakemu mornarju, da izgubi ladjo, toda pravo sranje je, če izgubi še morje...

Še danes gre mogoče komu na kozlanje, ko pomisli, s kakšno surovostjo so se zagnali vanj in ga dotolkli do zadnje kaplje njegovega že tako skromnega morja. Toda kaj so hoteli. Pomislite samo, kako ljubka in popolna žival je sibirski tiger in kako radi bi ga čohljali pod brado. In vendar: ko se zažene proti Vam, da Vam pregrizne gol-

tanec, boste puško, ki jo držite v rokah, zagotovo uporabili. In ne samo to: streljali boste naravnost med oči, da bi bil učinek siguren in kožuh čim manj poškodovan, da se bo dal lepše nagačiti in ga boste lahko še leta potem občudovali kot preprogo čez katero boste vsako jutro bosu odšli najprej na stranišče in se odrešili svetega dreka, ki se je v Vas nabiral ves prejšnji dan.

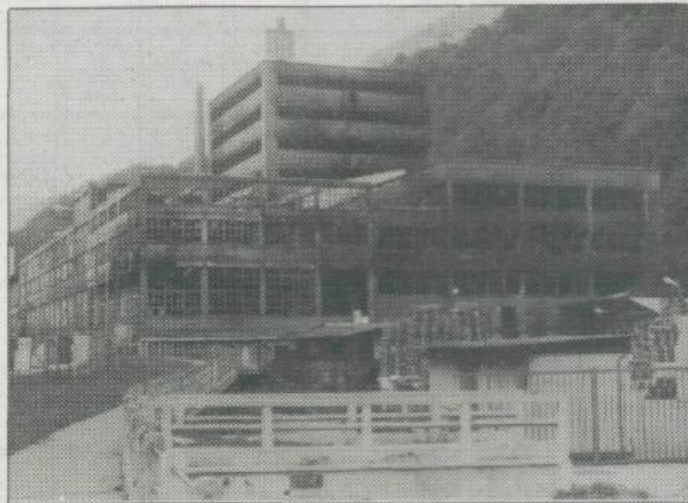
Toda vzrok, zakaj se je na lepem pognal proti Vam, bo ostal za zmeraj skrit v njegovih sesutih možganih, kot bo ostal za zmeraj skrit vzrok ravnanja Sadamov vseh velikosti. Mogoče je problem v ljubezni do bližnjega, ki bodisi ni uslišana in mora ves ljubi svet trpeti zaradi kakšnega subjekta, ki ga najpopolneje opiše gospod Weininger. In tudi ta gospod, Weininger namreč, ki je vse vedel o nasprotni stranki, je v vojni, imenovani ljubezen, umrl kot žrtev čiste ljubezni in za navrh vsega še tako, da si je sodil sam, kot si bo nekega dne sodil Sadam. Nek starec v Havani je to označil kot naslednjo modrost: *Tudi največji bebec najde žensko, ki je nora nanj! Seveda velja tudi obratno. Tudi največja kurba najde poštenjaka, ki je nor nanjo. Na žalost!*

Kaj bo sedaj, ko je vojne konec, ne vemo ne mi ne vi, ne jaz ne oni, nič gotovega. Žalostno pri vsem tem je le dejstvo, da ko se oziramo nazaj, opazimo, da bi bilo vse to popolnoma v nasprotju z njegovimi načeli, če bi jih seveda imel. Toda kar je bilo, sploh ni več vprašanje načel ampak samo nepopisne kurbarije. Žalostno in resnično hkrati! Tako kot ljubezen: vse prave ljubezni so v principu žalostne, če ne, niso prave. Pa nasvidenje: Upam, da ne spet v naslednji vojni!

V Ljubljani, zadnjega februarja 1991

Vaš Hamfri Bogart

P.s. Vsi me boste spraševali, kdo sta oba Sadama. No, tisti bolj pametni vedo vsaj to, kdo je veliki Sadam. Ta mali pa je premajhen, da bi Vas smel s tem moriti. On sam se bo že prepoznal. Toliko možgan mu je, upam, še ostalo.

Človek zver

